

Літаратурна Мастацтва

Выдаецца з 1932 г.

№ 28 [2607]

ПЯТНІЦА

14

ліпеня 1972 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ НА ШАСНАЦЦАЦІ СТАРОНКАХ

Цана 8 кап.

...І вось пракладзены першыя сляды і на гэтай усенароднай сцяжы — да яго, да Івана Дамінікавіча, да нашага Янкі Купалы!..

Стаіць ён на роднай зямлі, гэты помнік, просты і велічны, як сама паззія народнага песняра.

У мінулым ужо клопаты і творчыя трывогі аўтараў манумента [даклад-

ней — манументальнага комплексу] скульптараў А. Анікейчыка, А. Заспіцкага, Л. Гумілеўскага, архітэктараў Ю. Градава, Л. Левіна. У будучым — мільёны і мільёны слядоў на гэтай усенароднай сцяжы, слядоў і нашых з вамі нашчадкаў, усіх, у чым сэрцы вечна будзе адгукацца Купалава слова!..

Фота Ул. КРУКА.

ВОЛЬНА І КРЫЛАТА ЛУНАЛІ

НАД САВЕЦКАЙ БЕЛАРУССЮ

У ГЭТЫЯ ЛІПЕНЬСКІЯ ДНІ

СЛОВЫ ЯЕ НЕСМЯРОТНАГА

ПЕСНЯРА — ВЯЛІКАГА ЯНКІ

КУПАЛЫ.

УСЯ РЭСПУБЛІКА, А З ЁЮ—

УСЯ КРАІНА САВЕТАУ—

З ВЯЛІКІМ УЗДЫМАМ

СВЯТКАВАЛА

90-ГОДДЗЕ З ДНЯ

НАРАДЖЭННЯ НАРОДНАГА

ПАЭТА БЕЛАРУСІ.

ГЭТА БЫЛО ВЯЛІКАЕ,

ВОЛЬНАКРЫЛАЕ, САПРАЎДЫ

УСЕНАРОДНАЕ СВЯТА. ТВОРЫ

КУПАЛЫ ГУЧАЛІ У КЛУБАХ

І НА ТЭАТРАЛЬНЫХ

ПЛЯЦОЎКАХ,

У ПАРКАХ І НА ПЛОШЧАХ,

ЗНОЎ І ЗНОЎ НЕСЛІ ЯНЫ ДА

ЧЫТАЧОЎ СВАЮ

ЧАРАДЗЕЙНУЮ І

НЕПАЎТОРНУЮ ПАЭТЫЧНУЮ

СИЛУ, ВЯЛІ ГУТАРКУ З ЦЭЛЫМ

НАРОДАМ, КРАНАЛІ СЭРЦЫ

МІЛЬЭНАУ.

НАРОД БЕЛАРУСІ ДАЎНО

РЫХТАВАЎСЯ ДА КУПАЛАВА

СВЯТА, ЧАКАЎ ЯГО ЯК

ВЯЛІКАЙ І РАДАСНАЙ

ПАДЗЕІ.

І ЯНО СТАЛА ТАКІМ.

ЦЭЛЫ ТЫДЗЕНЬ ІШЛІ

КУПАЛАЎСКІЯ

УРАЧЫСТАСЦІ.

ПАЎСЮДНА —

У АРДЭНАНОСНЫМ МІНСКУ,

У КУПАЛАЎСКІХ МЯСЦІНАХ,

У ГАРАДАХ І ВЁСКАХ

РЭСПУБЛІКІ —

УШАНОУВАЛАСЯ ІМЯ

ВЯЛІКАГА ПЕСНЯРА,

ЯГО НЕЎМІРУЧАЯ СПАДЧЫНА.

ГУЧАЛІ ВЕРШЫ І ПЕСНІ,

УЛАДАРЫЛА ПАЭЗІЯ...

...І вось ён паўстаў перад вачыма, манумент Купалы.

НА АПЕТАЙ ІМ ЗЯМЛІ

АДКРЫЦЦЁ ПМНІКА ВЯЛІКАМУ ПАЭТУ Ё МІНСКУ

Мінск, вуліца Янкi Купалы, цiнiсты Купалаўскi парк... Усё ў гэтым месцы напамiнае аб вялiкiм песняры. Тут калiсьцi стаяў дом паэта. Ён згараў у лютым полымi вайны. Але удзячны народ пабудоваў i адкрыў на месцы старога дома лiтаратурны музей любiмага паэта. Многiя ў Беларусi з сардэчнай цeплiнeй завучы яго, як даўнeй. «Дом Купалы».

Пад засенню старога дуба, што стаяў тут, вялiкi паэт складалаў свае вершы аб любiмай Айчыне, аб партыi, якая вядзе народы Краiны Саветаў i яго родную Беларусь да шчасця...

Ранiцай 7 лiпеня, у дзень нараджэння Янкi Купалы, тысячы людзей прыйшлi ў парк, зямля якога памятае крокi, захоўвае думы паэта. Прадстаўнiкi грамадскасцi Мiнска, шматлiкiя госцi, якiя прыехалi на купалаўскiя ўрачыстасцi з Масквы i Ленiнграда, з саюзных рэспублiк краiны i ўсiх абласцей Беларусi, сабралiся на ўрачысты мiтынг, прысвечаны адкрыццю помнiка вялiкаму народнаму паэту.

Сярод удзельнiкаў мiтынгу — пiсьменнiкi i рабочыя мiнскiх заводаў, вучоныя i будаўнiкi, мастакi i хлебаробы, якiя прыехалi сюды з палёў, дзе вось-вось пачнецца жнiво. Тут сiвыя ветэраны i чырвонагальштучныя школьнiкi, воiны Савецкай Армii i студэнты...

Для старэйшых удзельнiкаў урачыстасцi Янка Купала быў другам, субсeднiкам, настаўнiкам. Маладым ён знаёмы толькi па палымных сваiх кнiгах. Але ўсiх прывяла сюды верная любоў да пiвчухай i мудрай, сапраўды партыйнай музы Купалы, велiзарная павага да выдатнага грамадзянiна i мастака слова, творчасць якога далёка перасягнула рамкi на-

цыянальнай лiтаратуры, стаўшы здабыткам усiх народаў краiны, мiльёнаў зарубежных чытачоў.

Над тысячамi людзей, сярод якiх — прадстаўнiкi ўсiх рэспублiк СССР, быццам лунаюць вешчыя, поўныя высокай камунiстычнай перакананасцi вершы Купалы:

**З Масквы, з Крамля хадю
удумнай,
Усенароднай, чалавечай,
Iдзе, таварышы, намуна
На свеце шчасце ўвекавечыць!**

На адкрыццё помнiка прыйшлi загадчык аддзела культуры ЦК КПСС В. Ф. Шаўра, сакратар ЦК КПВ А. Т. Кузьмiн, намеснiк Старшыні Савета Мiнiстраў БССР Н. Л. Сняжкова, член Ваеннага савета, начальнiк Палiтупраўлення ЧБВА А. В. Дзeбалуц, члены ўрада рэспублiкi, дэпутаты Вярхоўных Саветаў СССР i БССР, сваякi Янкi Купалы.

Урачысты мiтынг адкрыў старшыня выканкома Мiнскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных М. В. Кавалёў.

Звяртаючыся да ўсiх удзельнiкаў мiтынгу i гасцей купалаўскiх урачыстасцей, ён сказаў:

— Сярод слаўных сыноў Беларусi, якiмi па праве ганарыцца наш народ, адно з першых месц належыць вялiкаму паэту Янку Купалу, чыё жыццё, лiтаратурная творчасць i грамадская дзейнасць з'яўляюцца высакародным прыкладам самаадданага служэння свайму народу, свайй савецкай Айчыне.

Янка Купала з поўным правам скажаў аб сабе:

**Я адплацiў народу.
Чым моц мая магла:**

**Зваў з путаў на свабоду,
Зваў з цемры да сьветла!**

I сёння мы, удзячныя паэту, сабралiся тут, у адным з любiмых мiнчанамi паркаў, каб адкрыць помнiк выдатнаму мастаку слова, у чый шматграннай творчасцi ўвасоблены лепшыя рысы беларускага народа.

Творчасць Янкi Купалы, гаворыць далей тав. Кавалёў, стала неад'емнай часткай усёй савецкай шматнацыянальнай культуры, яна з'яўляецца дастойным укладам у скарбiцу сусветнай лiтаратуры. Яго творы любiць народ, яны жывуць i стагоддзямi будучыцэ ў пакаленнях савецкiх людзей.

Сёння, у днi святкавання 90-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусi Янкi Купалы, мы адкрываем помнiк, якi ўвасабляе неўмiручы вобраз патхiёнага песняра Савецкай сацыялiстычнай Радаiмы, якi аддаў свой палымны талент i запал свайго сэрца служэнню народу. Няхай гэты помнiк, створаны нашымi скульптарамi i архiтэктарамi, напамiнае сучаснiкам i патомкам аб неўмiручым вобразе паэта, аб бязмежнай яго адданасцi савецкаму народу i Камунiстычнай партыi.

Глыбока сiмвалiчна тое, што помнiк паэту ўзведзены ў тым месцы, дзе вулiца, на якой шмат гадоў жыў Купала i якая цяпер носiць яго iмя, сустрэаецца з галоўнай магiстраллю сталiцы Савецкай Беларусi — Ленiнскiм праспектам. Так i вялiкая дарога паэта, яго творчы шлях неаддзельны ад той магiстралi, якая вядзе наш народ у светлую будучыню — камунiзм.

Да мiкрафона, устаноўленага перад помнiкам, падыходзiць народны паэт Беларусi П. У. Броўка. Ад iмя пiсь-

«Я УСЕ СВАЕ СIЛЫ, думы, парываннi майго сэрца аддам народу, партыi Ленiна». У гэтых словах Янкi Купалы ўвасоблена яго галоўная жыццёвая i творчая пазiцыя, якой вялiкi паэт прытрымлiваўся да канца сваiх дзён.

Высокая вернасць народу, камунiстычным iдэалам, справе вялiкай партыi Ленiна, якая вядзе ўсiх працоўных краiны да сапраўднага шчасця, акрыляла творчасць Купалы, зрабiла яго творы i само iмя паэта блiзкiм i дарагiм для ўсiх народаў шматнацыянальнага Савецкага Саюза. Вось чаму разам з працоўнымi Беларусi юбiлей Купалы адзначае ў гэтыя днi ўся наша неабсяжная краiна — ад Курыл да Карпат, ад Запаляр'я да Сярэдняй Азii i Закаўказзя.

«Вечная любоў савецкiх людзей да Янкi Купалы. У любы час на яго магiле чырванюць кветкi — данiна падзякi i светлай памяцi народнай».

НАШЫ РЭДАДНІ

Ранiцай 6 лiпеня да магiлы вялiкага песняра на могiлкi па вулiцы iмя Казлова прыйшлi сотнi мiнчан i госцi сталiцы. Мiнутай маўчання ўшанавалi яны памяць любiмага народнага паэта.

11 гадзiн 30 мiнут. На магiлу Янкi Купалы ўскладаюцца вянкi i кветкi ад ЦК КПБ, Прэзiдыума Вярхоўнага Савета БССР i Савета Мiнiстраў БССР, ад Саюза пiсьменнiкаў СССР, Мiнiстэрства культуры БССР, пiсьменнiкаў Беларусi, Акадэмii навук БССР, Лiтаратурнага музея Янкi Купалы, Белсаўпрофа, ЦК ЛКСМБ, Мiнiстэрства культуры БССР, мiнскiх абкома КПБ i аблвыканкома, гаркома КПБ i гарвыканкома, ад дэлегацыi саюзных i аўтаномных рэспублiк, Масквы i Ленiнграда, калектываў працоўных беларускай сталiцы.

Кветкi былі ўскладзены таксама на магiлу Якуба Коласа.

Аб жыццi паэта, сапраўды партыйныя

кнiгi якога i сёння надзейна i верна служыць будаўнiкам камунiзма, расказваюць у гэтыя днi кнiжна-iлюстрацыйныя выстаўкi, адкрытыя ўсюды ў клубах i бiблiятэках беларускiх гарадоў i вёсак. 90-годдзю Янкi Купалы прысвечаны ўрачыстыя сходы i вечары, якiя праходзяць у прамысловых калектывах Беларусi, у калгасах i саўгасах, навукова-даследчых цэнтрах i навучальных ўстановах.

Вялiкiм падзеям i адзначае купалаўскiя днi сталiца рэспублiкi. Адна з iх адбылася 6 лiпеня ў Дзяржаўным мастацкiм музеi БССР. Тут адбылося ўрачыстае адкрыццё выстаўкi твораў выаўленчага мастацтва, прысвечанай 90-годдзю двух вялiкiх песняроў Беларусi—Янкi Купалы i Якуба Коласа.

У экспазiцыi прадстаўлена больш за сто жывапісных палотнаў, графiчных лiстоў, скульптур i работ мастакоў-прыкладнiкоў. Яны ўваскрашаюць жывыя вобра-

зы заснавальнiкаў сучаснай беларускай лiтаратуры, любiмыя, апетыя iмi ў вершых куткi роднага краю.

Многiя работы, выстаўленыя тут, створаны народнымi мастакамi БССР В. В. Волкавым, Э. I. Азгурам, А. К. Глебавым, В. К. Цвiрко, А. В. Грубе i многiмi iншымi жывапісцамi, графiкамi, скульптарамi яшчэ пры жыццi Купалы i Коласа. Iх аўтараў звязвала з паэтам вялiкая асабiстая дружба.

Выстаўку адкрыў мiнiстр культуры БССР Ю. М. Мiхневiч. З расказами аб глыбокiм уплыве творчасцi Купалы i Коласа на развiццё беларускага выяўленчага мастацтва, аб працягу сучаснымi беларускiмi пiсьменнiкамi грамадзянскiх i паэтычных традыцый гэтых буйнейшых майстроў слова перад шматлiкiмi прадстаўнiкамi працоўных i гасцямi юбiлейных купалаўскiх урачыстасцей выступiлi народны мастак БССР А. П. Марыкс i намеснiк старшыні праўлення Саюза пiсьменнiкаў БССР, лаўрэат Ленiнскай прэміi П. П. Мелек.

На адкрыццi выстаўкi прысутнiчалi шматлiкiя прадстаўнiкi творчай грамад-

менніцкай арганізацыі рэспублікі ён звяртае гарачыя словы да неўміручага Янкі Купалы:

— Наш дарагі і любімы, вялікі пясняр Янка Купала! Мы стаім каля цябе — велічнага, бронзавага — і адчуваем твой нястрымны поступ наперад. Мы адчуваем тваё жывое плячо. Мы чуем твой заклікальны голас, бачым позірк тваіх праніклівых вачэй і ўсім сэрцам адказваем табе на тваё ўсхваляванае пытанне: «А хто там ідзе?»

Гэта ідзем мы — твае браты і сёстры, твае сыны і дачкі, пакаленне за пакаленнем. Ідзем па зямлі вольнай, па зямлі квітнеючай.

Мы ідзем з табой і чуем твае неўміручыя словы, якія папаўняюць нашы сэрцы прагай жыцця і працы, імкненнем да лічча большага росквіту нашай роднай зямлі...

Мы ідзем з табой, і радасць не сыходзіць з нашых твараў, бо яшчэ больш ясныя гарызонты раскрываюцца перад намі.

Мы ідзем з табой, твае паслядоўнікі, якія вучыліся ў цябе палымянаму слову і вялікай любові да жыцця і народа.

Мы ідзем з табой пад непахіснымі чырвонымі сцягамі нашай роднай партыі, нашай роднай Савецкай улады і заўсёды памятаем твае неўміручыя словы, якія заклікалі нас не сніцца на дасягнутым, каб яшчэ ярчэй расквітнела наша Радзіма, яшчэ лепш жыў савецкі чалавек.

Разам з народнымі паэтам і пісьменнікам БССР К. К. Атраховічам (Кандрат Крапіва), А. А. Куляшовым, Я. І. Скурко (Максім Танк), Героямі Сацыялістычнай Працы электразваршчыцай Мінскага трактарнага завода Т. П. Мягковай і птушніцай Мінскай птушкафабрыкі імя Крупскай Е. П. Кармызавай Пятрусь Броўка здымае пакрывала з сяміметровай бронзавай скульптуры. І тысячам вачэй адкрываецца іх любімы Янка Купала, што крочыць, як жывы, па роднай зямлі, насустрач людзям, насустрач свайму народу, служэнню якому ён непадзельна аддаў свой талент, сэрца, жыццё.

У Купалаўскім парку гучаць урачыстыя мелодыі гімнаў Савецкага Саюза і БССР.

Аўтары помніка і ўсяго мемарыяльнага ансамбля ў Купалаўскім парку — беларускія архітэктары і скульптары лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі Анатоль Анікейчык, Андрэй Заспіцкі і Леў Гумілеўскі, лаўрэаты Ленінскай прэміі Юрый Градаў і Леанід Левін увасобілі ў сваім творы галоўныя рысы духоўнага аблічча народнага паэта, трыбуна, празарліўца. Мудры і спакойны, заўсёды гатовы прыйсці на дапамогу людзям, быццам азораны знутры нягаснучым святлом, ён паўстаў у бронзе такім, якім захоўвае яго жывая народная памяць.

Слова атрымлівае слесар-зборшчык Мінскага аўтамабільнага завода, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, ударнік камуністычнай працы П. Г. Крэмень.

— Святаванне 90-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы ў год паўвекавага юбілею СССР вылілася ў яркае сведчанне трыумфу ленінскай нацыянальнай палітыкі. — сказаў ён. — Сёння мы не проста аддаём даніну павагі паэту. Мы нясе́м яго эстафету — эстафету барацьбы, таму што імя Купалы неаддзельнае ад творчай працы на карысць Радзімы. Яго вечна жывая паэзія дарагая нам, прадстаўнікам рабочага класа. Яго любяць, цэняць, чытаюць і перачытваюць рабочыя завадаў і будоўляў.

Мы гаворым, што сэрца паэта — у

нашых сэрцах. Гэта значыць, што ён крочыць разам з намі ў наша заўтра і разам з намі яго стварае. Няхай жа гэты помнік напамінае нам таго, хто сваёй творчасцю ўзбагачае наша жыццё, нашу працу, сагравае прыгажосцю і сілай слова нашы сэрцы!

Да мікрафона падыходзіць загадчыца фермы калгаса імя Гастэлы Мінскага раёна, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР М. В. Гладкая.

— Мара паэта сёння стала нашай

Дзівочая мара на Купалле... Гэтая кампазіцыя — непадалён ад манумента паэта.

светлай рэчаіснасцю — усхвалявана гаворыць яна. — З асабліва пільнай увагай наш народны паэт углядаўся, як нараджалася новая савецкая вёска, як набралі сілу калгасы рэспублікі. І бязмежна быў бы шчаслівы Янка Купала, калі б убачыў сёння, як змянілася родная зямля, якой цудоўнай стала наша рэчаіснасць. Адным з прыкладаў сапраўды радаснага жыцця сялян, аб якім марыў Я. Купала, можа быць наш калгас імя Гастэлы. На яго палях вырошчваюцца багатыя ўраджай. Мы дабіліся высокіх паказчыкаў па ўсіх відах сельскагаспадарчай вытворчасці. Культура ў самым шырокім сэнсе гэтага слова стала даступнай хлебаробам. У цудоўным палацы культуры адзначаем мы цяпер

нашы святы. У калгаснай музычнай школе вучацца нашы дзеці. Кніга, рацыё, тэлебачанне ўвайшлі ў кожны калгасны дом.

Мітынг закончаны. Ля пастамента помніка, які нагадвае ўзгорак на роднай зямлі, расцвітаюць кветкі. Іх прынеслі сюды юныя беларускі ў нацыянальных касцюмах і госці з Расіі і Украіны, з далёкага Узбекістана і Грузіі, з Эстоніі і Арменіі — з усіх канцоў неабсяжнай Краіны Саветаў.

Гэтыя кветкі Радзімы сімвалізуюць усенароднае прызнанне купалаўскага таленту. Яны сведчаць аб непарушым брацтве савецкіх людзей усіх нацый, якія рыхтуюцца адзначыць 50-годдзе ўтварэння Савецкага Саюза — ленінскай партыяй выкаванага брацтва, умацаванага і росквіту якога верна і безапаветна служыць палымны інтэрнацыяналіст Янка Купала.

Адліты ў бронзе, зноў прыйшоў вялікі пясняр у свой родны Мінск, у свой парк, да свайго народа. На стагоддзі стаў ён на аметай ім зямлі, замёр, крочачы насустрач людзям, якім яго творы і сёння дапамагаюць жыць, перамагаць, ісці наперад да камунізма.

БЕЛТА.

Вянікі на магілу паэта.

Фота Ул. КРУКА.

АН БССР Івана Дамінікавіча Луцэвіча, вядомага мільёнам чытачоў ва ўсім свеце пад дарагім імем Янкі Купалы.

У вялікай канферэнц-зале акадэміі, дзе не раз удзельнічаў у буйнейшых навуковых форумах сам Купала, сабраліся вядомыя грамадскія дзеячы, вучоныя і пісьменнікі рэспублікі, госці юбілейных урачыстасцей.

Кароткім уступным словам сесію адкрыў прэзідэнт АН БССР акадэмік М. А. Барысевіч. Жыццю і творчаму шляху Янкі Купалы прысвяціў свой дэклад акадэмік АН БССР В. В. Барысенка. Затым з дэкладам «Янка Купала — адзін з заснавальнікаў сучаснай беларускай літарату-

ры» выступіў член-карэспандэнт АН БССР І. Я. Науменка.

У рабоце юбілейнай купалаўскай сесіі Акадэміі навук прынялі ўдзел сакратар ЦК КПБ А. І. Кузьмін, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняжкова, загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў, міністр вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР М. М. Мяхкоў, акадэмік АН БССР, беларускія пісьменнікі, госці купалаўскіх урачыстасцей з Масквы, Ленінграда і саюзных рэспублік СССР.

Вечарам 6 ліпеня гасці, якія прыбылі ў Мінск на купалаўскія ўрачыстасці, наведвалі мемарыяльны комплекс «Хатынь».

БЕЛТА.

У ДНІ ПАЭТАВА СВЯТА

□ У Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя У. І. Леніна адкрыта выстаўка твораў Янкі Купалы і літаратуры аб яго жыцці і творчасці. На выстаўцы экспануюцца рэдзія выданні, зборы твораў, кніжкі для дзяцей, пераклады на украінскую, малдаўскую, грузінскую, армянскую, таджыкскую, узбекскую і іншыя мовы. Адзін з раздзелаў паказвае творы Я. Купалы, пакладзеныя на музыку кампазітарами.

М. ГАНЧАРОВА.

□ Імя народнага паэта Беларусі Янкі Купалы дадзена пасажырскаму цеплаходу Верхня-Дняпроўскага рачнога паракходства. Рашэнне аб гэтым прыняў Савет Міністраў Беларускай ССР. Цеплаход «Янка Купала», пабудаваны карабеламі Гомельскага суднабудаўніча-суднарамонтнага завода, курсіруе па рацэ Сож.

БЕЛТА.

□ У Гродзенскім педагагічным інстытуце імя Янкі Купалы прайшла навуковая сесія, прысвечаная жыццю і творчаму шляху паэта. Адбыўся таксама вялікі літаратурна-мастацкі вечар. На ім, у прыватнасці, былі выкананы новыя песні на тэксты Купалы, напісаныя загадчыкам кафедры музыкі, заслужаным работнікам культуры БССР А. Валынчыкам.

С. КЛИМАНСКИ.

□ Выдавецтва «Полымя» выпусціла ў свет маляўнічы сувенір-буклет «Музей Янкі Купалы». На яго старонках змешчаны 10 адмыкаў, якія адлюстроўваюць жыццёвы і творчы шлях народнага паэта Беларусі (фота В. Бараноўскага).

І. ПАЖОГА.

□ У дні святкавання дзевяностагоддзя з дня нараджэння Янкі Купалы яго творы шырока выконвалі эстрадныя калектывы Белдзяржфілармоніі. Славуты купалаўскіх верш «Спадчына», пакладзеныя на музыку Ігарам Лучанком, упрыгожвае выступленні ансамбля «Песніры». Па рэспубліцы гастрольнае канцэртнае брыгада з праграмай, якая цалкам прысвечана Янку Купалу. Цымбаліст Аляксей Лявончык і піяністка Ева Эфрон музычна суправаджаюць Сяргея Выдрына, які чытае выдатную купалаўскую паэму «Курган». Музыка — Ігара Лучанка.

Гэтая эстрадная брыгада выконвае песні на купалаўскія тэксты — «А хто там ідзе?», Л. Рагоўскага, «Вечарынка ў калгасе» С. Палонскага, «Беларусь — мая песня», «Ява і каліна» Ю. Семанякі, «Нашто бабо агарод» А. Туранкова і іншае.

К. ІВАНОВ.

□ У Кіеве, у цэнтральнай навуковай бібліятэцы АН УССР адкрыта вялікая выстаўка, на якой прадстаўлены разнастайныя матэрыялы пра жыццё і творчасць Янкі Купалы, пра яго сувязі з украінскай паэзіяй і шматлікія выданні яго твораў на беларускай, украінскай і рускай мовах, успаміны украінскіх паэтаў пра сустрэчы з беларускім сябрам.

У Рэспубліканскім доме літаратуры адбыўся ўрачысты вечар з нагоды 90-гадовага юбілею Янкі Купалы. Са словам пра творчасць паэта выступіў Сцяпан Крыжаніўскі. Старэйшы украінскі пісьменнік Пятро Панч падзяліўся ўспамінамі пра сустрэчы з Янкам Купалам у час першай дэкады украінскай літаратуры ў Мінску ў 1928 годзе. Пра папулярнасць Янкі Купалы ў Польшчы і пра пераклады яго твораў на польскую мову расказаў прысутным вядомы польскі паэт і перакладчык госці, Саюза пісьменнікаў Украіны Ежы Песіроўніч. «Калі есць на свеце шчаслівыя паэты, то Янка Купала найшчаслівейшы, — сказаў у сваім выступленні вядомы украінскі пісьменнік Леанід Пярмамаўскі. — Во яго ішчасце — ішчасце першаадкрывальніка». Усхвалявана прагучала выступленне партызанскага паэта Платона Варанько. Вершы, прысвечаныя Янку Купалу і Беларусі, на вечары прачыталі М. Сынгаўскі і П. Гарэці.

Р. ПІУТАРАК.

□ У Варшаве, у Камітэце славяназнаўства Польскай Акадэміі навук адбылася ўрачыстая навуковая сесія, прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы.

У сесіі прынялі ўдзел члены Камітэта славяназнаўства ПАН, навуковы супрацоўнік аддзела беларускай філалогіі ПАН і інстытута рускай, украінскай і беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта, члены Прэзідыума, Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства і разнацыённай калегіі штотыднёвіка «Ніва», актывісты Варшаўскага аддзела БГКТ, студэнты і выпускнікі беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта.

Сесію адкрыў член-карэспандэнт ПАН, прафесар Здзіслаў Шцібар. Ён падкрэсліў, што сесія з'яўляецца вялікай падзеяй у навуковым жыцці польскай славяншчыні і красамойным сведчаннем пачуццў братняй дружбы паміж польскім і беларускім народам. З дэкладамі выступілі рэктар Вроцлаўскага ўніверсітэта праф. Мар'ян Янубец, навуковы супрацоўнік Варшаўскага ўніверсітэта Аляксей Баршчэўскі, дактарант Варшаўскага ўніверсітэта Уладзімір Стохель, дацэнт Варшаўскага ўніверсітэта Базылі Блэкказовіч, праф. Антаніна Аб-рэмбска-Яблоўска.

М. ГАЙДУК.

скасці рэспублікі, госці купалаўскіх урачыстасцей, працоўныя Мінска.

Напярэдадні, 5 ліпеня, аддзяленне грамадскіх навук АН БССР прызвала навуковую сесію, прысвечаную купалаўскаму юбілею. Пасля ўступнага слова акадэміка К. П. Буслана на сесіі былі заслуханы дэклады: «Янка Купала і беларуская савецкая паэзія», «Янка Купала і сучасная беларуская мова», «Творчасць Янкі Купалы ў музыцы і выяўленчым мастацтве», «Фальклор і творчасць Янкі Купалы».

З дэкладамі на сесіі выступілі член-карэспандэнт АН БССР М. Р. Суднік, кандыдаты філалагічных навук М. Р. Яраш і А. С. Фядосік, кандыдаты мастацтвазнаўства В. І. Ялатаў і П. А. Карнач. У заключэнне народны паэт Беларусі, лаўрэат Ленінскай прэміі, акадэмік АН БССР П. У. Броўка і акадэмік АН БССР В. А. Сярбента падзяліліся ўспамінамі пра Янку Купала.

Днём 6 ліпеня адкрылася юбілейная навуковая сесія Акадэміі навук БССР, прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння народнага паэта Беларусі, акадэміка

У прэзідыуме ўрачыстага пасяджэння. Выступае Кандрат Крапіва.

Фота Ул. КРВКА.

ВЯЛІКІ ПЯСНЯР ПРАЦЫ І БРАТЭРСТВА

У СЛАЗНЫМ СУЗОР'І імён, якія складаюць гонар сацыялістычнай культуры, зьяе імя аднаго з заснавальнікаў сучаснай беларускай літаратуры — Янкi Купалы.

Вялікі ўклад Купалы ў скарбніцу ідэйна-мастацкіх каштоўнасцей савецкага народа. Яго велізарная творчасць увабрала ў сябе лепшыя традыцыі рускай і беларускай рэвалюцыйна-дэмакратычнай паэзіі мінулага стагоддзя, народную мудрасць і перадавыя ідэі веку.

Кастрычніцкая рэвалюцыя адкрыла новы — самы яркі і плённы этап у творчасці Купалы. Яго натхнёнае пера ярка раскрывае нараджэнне новага свету, радасны лёс беларускага народа, які набыў у брацкай сям'і савецкіх рэспублік, дзякуючы велізарнай бескарыслівай дапамозе вялікага рускага народа, усіх народаў Краіны Саветаў, сапраўдную свабоду і шчасце. Пясняр народнага лёсу ярка раскрывае ў сваіх творах мудрую палітыку Камуністычнай партыі, яе нястомныя клопаты аб росквіце эканомікі і сацыялістычнай культуры Беларусі.

Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, Янка Купала стварае палымныя патрыятычныя вершы, выступае з палымнай публіцыстыкай. Ён святая верыў у несакрушальную сілу савецкага народа.

Жыццё і творчасць Купалы — натхняючы прыклад высякароднага, самаадданага служэння народу, партыі Леніна. Яго паэзія, драматургія, публіцыстыка залатымі старонкамі ўпісаны ў скарбніцу савецкай шматнацыянальнай літаратуры.

Не гаснуць, жывуць у народзе цудоўныя творы паэта. Яны гучаць на многіх мовах народаў свету. Верны інтэрнацыяналіст, Купала прывяціў пілмала натхнёных вершаў вялікай Расіі, Украіне, Грузіі, Казахстану... У слаўны год 50-годдзя ўтварэння СССР гэтыя вершы, якія апяваюць брацтва народаў, гучаць з новай сілай і свежасцю.

Юбілею народнага паэта Беларусі быў прысвечаны ўрачысты сход, які адбыўся 7 ліпеня, у дзень нараджэння паэта, у Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета БССР.

Да 15 гадзін глядзельную залу запоўнілі рабочыя прамысловых прадпрыемстваў і будоўляў горада, пісьменнікі, дзеячы навукі, культуры і мастацтва, воіны Савецкай Арміі, студэнты, шматлікія госці купалаўскіх урачыстасцей з Масквы і Ленінграда, з усіх саюзных рэспублік, з гарадоў і вёсак Беларусі.

У прэзідыуме ўрачыстага вечара П. М. Машараў, Ф. А. Сурганаў, Ц. Я. Кісялёў, В. Ф. Шаўра, А. Н. Аксёнаў, Л. Г. Клячкоў, А. Т. Кузьмін, У. Е. Лабанок, У. Ф. Міцкевіч, А. А. Смірноў, Я. П. Нікулкін, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняжкова, член Ваеннага савету — начальнік Палітупраўлення ЧБВА генерал-лейтэнант А. В. Дзэбалюк, кіраўнікі і члены дэлегацый пісьменнікаў і грамадскасці Масквы, Ленінграда, усіх саюзных рэспублік, народныя паэты і пісьменнікі Беларусі, выдатныя дзеячы культуры і мастацтва рэспублікі, вядомыя вучоныя, знатныя рабочыя і калгаснікі, грамадскія дзеячы.

УРАЧЫСТАЕ ПАСЯДЖЭННЕ ў ТЭАТРЫ ОПЕРЫ І БАЛЕТА

Урачысты сход яркім ўступным словам адкрыў народны пісьменнік Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі акадэмік АН БССР К. К. Крапіва (К. Крапіва). Ён гаворыць:

— Беларускі народ і ўся савецкая грамадскасць урачыста адзначаюць дзевяностагоддзе з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Янкi Купалы, які заслужыў усенародную любоў і пашану сваёй літаратурнай і грамадскай дзейнасцю, сваімі неўміручымі творами, прысвечанымі працоўнаму народу, вялікай савецкай Радзіме, роднай Беларусі. У самым пачатку свайго творчага шляху ён вызначыў сабе ролю змагага за шчаслівую долю народа. У першым сваім вершы «Мужык» ён усенародна заявіў, што ён мужык, што ён не адракаецца ад гэтага пагарджанага імя і застаецца назаўсёды верны працоўнаму люду.

Усведамляючы высокую адказнасць перад народам паэта-трыбуна, паэта-змагара за шчасце простых людзей, Янка Купала кляўся аб тым, каб даць народу як мага больш ад скарбаў свае душы, свайго вялікага таленту.

Я адпаліў народу,
Чым моц маю магла,
Зваў з пугай на свабоду,
Зваў з цемры да святла.

З малых год на сваім уласным вопыце зазнаў паэт гора і галечу і беспраўнае становішча працоўнага чалавека, прыгнечанага цяжкім ботам царскага самадзяржаўя і ўзілў на абарону працоўнага люду свой магутны голас, паказаўшы ўсяму свету крыўду народа, яго жаданне і яго неаспрэчнае права «людзьмі звацца». Гэта кроўная непарушная сувязь паэта з працоўным народам жывіла яго вялікі талент, надавала сілу і глыбіню яго творам.

Шчасце, аб якім марыў паэт, прынесла беларускаму народу Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя, вызваліўшы яго ад сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёту, вызначыўшы яму пачэснае месца сярод народаў-братоў.

Сэрца паэта напоўнілася незвычайнай радасцю, калі ён убачыў свой народ вольным на вольнай зямлі, адданым будаўніцтву новага сацыялістычнага грамадства. Песня паэта настроілася на новы лад, услаўляючы мудрасць партыі, веліч неўміручых ленінскіх ідэй, гераізм стваральнай працы савецкіх людзей.

Другі паллечнік Янкi Купалы, народны паэт Беларусі Якуб Колас ацэньваў усю творчасць паэта як адну кнігу, адну песню аб жыцці, працы і барацьбе беларускага народа, «Палавіна гэтай песні, — гаварыў Якуб Ко-

лас, — гнеўная і сумная, гэта творы дакастрычніцкага перыяду, калі паэт смела і безагаворачна сваім натхнёным словам паставіў сябе ў лагер байцоў за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне роднага народа.

Другая палавіна — бадзёра, радасная, поўная пафасу стварэння. Яна прагучала ў той знамянальны час, калі беларускі народ атрымаў сваю дзяржаўнасць пад выпрабаваным кіраўніцтвам Камуністычнай партыі і пачаў рух у сацыялізм і далей — у камунізм».

Творчасць Янкi Купалы, глыбокая па сваім ідэйным змесце, яркая па форме, гуманістычная і задушэўная, знаходзіць шлях да самых народных глыбін, да сэрца кожнага савецкага чалавека, з'яўляецца здабыткам усё шматнацыянальнай савецкай культуры, вялікім укладам у скарбніцу сусветнай літаратуры.

Мы з гонарам гаворым сёння пра Янку Купала як пра натхнёнага песняра дружбы нашай краіны, «дзе казах, беларус пляюць песні адны Радзімы адной арляты-сыны».

Сёння, прыносячы даніну вялікай пашаны і любові народнаму паэту, мы гаворым: слава табе і нізкі паклон, вялікі пясняр беларускага народа, за твае думы аб народзе, за твае неўміручыя творы, за твае натхнёнае паэтычнае слова, якое кліча савецкіх людзей на новыя подзвігі, на новыя велічныя здзяйсненні.

Яскравым сведчаннем вялікай дружбы нашых народаў, любові і пашаны да народнага паэта Беларусі з'яўляецца ўдзел у сённяшнім святкаванні нашых дарагіх гасцей з брацкіх рэспублік, гарадоў Масквы і Ленінграда.

К. К. Крапіва называе імёны гасцей, якія прыбылі на святкаванне.

Затым слова атрымлівае старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, народны паэт Беларусі Максім Танк. Дарагія таварышы!

Сёння беларускі народ, шырокая грамадскасць нашай Савецкай Радзімы, нашы шматлікія замежныя сябры ўрачыста адзначаюць слаўнае 90-годдзе са дня нараджэння народнага паэта Беларусі Янкi Купалы, які побач са сваім другам Якубам Коласам з'яўляецца заснавальнікам сучаснай беларускай літаратуры і чыё імя ўздымаецца неабсяжнай вяршыняй над горнымі краямі нашай літаратуры.

Час, калі прышоў паэт на свет, не быў, як вядома, спрыяльным ні для жыцця ні для песень. Знаёмчыся з дакастрычніцкім перыядам гісторыі беларускага народа, калі ён жыў пад дэспатычным сацыяльным і нацыянальным прыгнётам, быў беспраўны і прыніжаны, пазбаўлены свайго імя і сваёй мовы, — з'яўленне Купалы было і застаецца з'явай, перад якой мы і сёння спыняемся ў захапленні і здзіўленні.

У мегрычным запісе паэта, відаць, побач з імёнамі яго бацькоў, датай і

месцам нараджэння трэба было напісаць, што павітухай яго было гора нашага народа, а хрысціла яго рэвалюцыя.

Жыццёвы шлях Купалы да яго першых твораў, па якіх можна было адчуць нават не будучы нейкім празорліўцам, што з'явіўся паэт, які скажа свету новае нечуванае слова аб сваім народзе, яго пакутах, марах, імкненнях, вымяраецца ўсяго гадамі яго кароткага і беспрасветнага юнацтва. Але за гэты час паэт прайшоў амаль усе кругі пекла, у якім жыў беларускі народ. Ён зведаў долю беспрацоўнага, катаржню працу рабочага, нястачу і голад, трывогу за заўтрашні дзень і той духоўны разлад, які раскрасіў паміж рэальным жыццём і «светам думак, фантазіяй, якія пачэраў з кніг».

Бадай што немагчыма ўстанавіць дакладную дату зараджэння першай песні нават тады, калі мы маем верагоднае сведчанне і самога паэта і яго сучаснікаў. Яна магла запасці ў яго сэрца з рэхам матчыных казак, з пералівамі пастуховай жалейкі, чорнай кропкай батрацкага хлеба, са слезой, якая не раз апаліла твар, з кропляй поту, выступіўшай на сагнутых за сахой яго плячах, з дарожным пылам падчас бясонных вандровак па шляху жыцця, які ледзь прыкметнай сцяжынай пачаўся ад нізкага сасновага парогі, невялічкіх з падслэпаватымі вокнамі, земляной падлогай, с папчэрбанымі сценамі, пароснай мохам саламянай страхой арандатарскай хаціны ў Вязіцы. Бо песні нараджэцца, як гром у хмарах, з нашых эмацыянальных пачуццёў, якія часамі, гадамі збіраюцца ў сэрцы пакуль іх не разбудзіць першая бліскавіца.

Пачаткам літаратурнай дзейнасці Янкi Купалы прынята лічыць 1905 год, калі ў Мінскай рускай газеце «Северо-Западный край» з'явіўся вядомы яго верш «Мужык». Рэдка нам, нават з самых выдатных паэтаў удавалася пачаць свой запев з такога магутнага акорду. У гэтым вершы ўжо ёсць тыя характэрныя рысы таленту Янкi Купалы, якія знойдуць сваё развіццё ў яго далейшай творчасці. Гэта — арганічнае спалучэнне грамадскіх матываў і асабістых пачуццяў. Калі Купала піша аб сваім перажыванні, аб сваім смутку і радасці, мы адчуваем, што гэта было і з намі; калі ён піша аб жыцці свайго героя, мы адчуваем, што з ім разам пакутуе, змагаецца і сам паэт. Верш «Мужык» — свосасаблівы маніфест ад імя тых, хто рыхтуецца ўступіць на шлях рэвалюцыйных пераўтварэнняў. У ім выказаны ўсе крыўды, якія перажыў гэты мужык і якія клічуць да помсты. І хоць у вершы няма адкрытага закліку да звяржэння несправядлівага ладу, мы гэта адчуваем у самым падтэксе, паміж радкамі.

Што я мужык, усе тут знаюць
І як ёсць гэты свет вялік,
З міле смлянца, пагарджаюць
Бо я — мужык, дурны мужык.

Колькі ў гэтых радках горкай іроніі і колькі падспуднай сілы і гордасці! Гэты мужык, які гаворыць, што з яго смяюцца, лічаць яго дурнем, з чым, быццам, ён і сам згаджаецца, упэўнена заўважвае:

Я буду жыць, бо я — мужык.

Але мы знаём, што на свеце няма месца для мірнага суіснавання для прыгнятальнікаў і прыгнячаных.

«Я буду жыць, бо я — мужык» — ці ж не гаворыць аб упэўненасці чалавека працы ў перамозе над сваімі прыгнятальнікамі?

Хутка за гэтым вершам у 1908 годзе выйшаў першы зборнік Янкі Купалы «Жалейка», следом — «Гуслар», а ў 1913 годзе адзін з выдатнейшых дарэвалюцыйных яго зборнікаў «Шляхам жыцця».

Вострыя сацыяльныя і нацыянальныя праблемы хвалівалі Купалу. Гэтыя праблемы закрэпчаліся і ў творчасці ранейшых паэтаў, асабліва — у Багушэвіча. Але ў Купалы яны даводзілі да крайняга трагічнага гучання. І ўсё ж гэта паэзія, не звачаючы на ўсе змрочныя фарбы, якімі паэт малюе жыццё селяніна, што гібе ад панскага прыгнёту, голаду, беззямельля, бяспраўя, бесчалавечых адносін да ўсяго, што яму дорага і свята, — толькі ў сабе нябачную выбуховую сілу. Яна наводзіць на думкі, што нельга далей так жыць, бо такое жыццё раўназначна смерці. І што выхад трэба шукаць у барацьбе супраць несправядлівага ладу.

Паэзія Купалы адкрывае перад намі свет паніжанага ў сваёй нацыянальнай і чалавечай годнасці народа, але які ўжо бачыць зару свабоды, зару свайго вызвалення. І хоць паэт вельмі сціпла гаворыць аб сваёй ролі, у абуджэнні гэтай свядомасці і веры ў лепшую будучыню, яе нельга пераацаніць.

Славу паэтаў разносяць па свеце. Вялікі ўкладваюць і зваюць пахвалай. Я ж ціха іграю, хто ціхкіх прымеціць?

Ат, ведама з вёскі — Янка Купала.

Зразумела, што і часы і абставіны, у якіх жыў паэт ускладнялі развіццё яго творчасці. Разбуджаная подыхам рэвалюцыі 1905 года, яна прайшла праз ліхалецце рэакцыі, акая наступіла пасля падаўлення рэвалюцыі, праз гады расчаравання, знявер'я і разгубленасці не толькі часовых спадарожнікаў рэвалюцыі з лагера ліберальнай буржуазіі, але значнай часткай інтэлігенцыі дэмакратычнай. І хоць гэтыя настроі далі сябе адчуць у некаторых творах паэта, паглыбіўшы іх і без таго змрочны фон і трагічна рэчлінасці, творчасць Купалы і Коласа, як і іх паплекнікаў, Вядулі, Багдановіча, Цёткі і іншых, усімі каранямі звязана з жыццём народа, заставалася яму вернай і клікала на барацьбу за ажыццяўленне яго сацыяльных і нацыянальных спадзяванняў.

Паўстаньце крэпасцю такою.

Каб вораг вас не змог зламаць.

Не выпадкова зоркі Буравеснік рэвалюцыі Максім Горкі звярнуў сваю ўвагу на творчасць беларускіх паэтаў Купалы і Коласа і пераклаў адзін з выдатнейшых вершаў Купалы «А хто там ідзе?», напісаны ў незвычайным рытме — у рытме хадзі мільёнаў ног. Чытаючы гэты верш, мы нават, здаецца, чуем перабоі, якія бываюць, калі людзі ідуць велізарнай грамадой і іясуць на сваіх плячах нейкі цяжар. А іясуць яны, як вядома, не проста нейкі цяжар, а сваю крыўду.

Купала належыць да неўміручых з'яў, так, як Пушкін, Шаўчэнка, Міцкевіч... Ён належыць да таго сузор'я сусветных паэтаў, якія былі ўладарамі душ свайго народа. І ён можа быць апоніні з гэтай слаўнай пледы паэтаў-прапораў, выбраннікаў неба, бо кожнага эпоха ставіць іншыя задачы перад пісьменнікамі. Паэзія Купалы адыграла велізарнейшую ролю ў фарміраванні нацыянальнай рэвалюцыйна-дэмакратычнай свядомасці беларускага народа, з жыццём якога неразрўчна ён быў звязаны ўсімі струнамі сваёй душы. І гэта давала яму права гаварыць ад імя народа.

Велізарнае значэнне Купалы і Коласа лічыць і ў тым, што яны вывелі нашу літаратуру з глуханага прасёлчачнага дарог на шырокі гасцінец рэвалюцыі, якая грымала «Аўроры» абвясціла народам Расіі і ўсяму свету аб доўгачаканай свабодзе.

Праўда, не адразу сонца свабоды разганала чорныя хмары над нашай зямлёй, зрэзанай акамі вайны, талітанай падкутымі ботамі кайзераўскіх салдат і легіянераў Пінсудскага. І нават тады, калі змоўклі гарматы, аж да 1939 года, да памятнага дня ўз'ядвання за мяккой заставалася акупіраваная панская Польшчай Заходняя Беларусь.

Усё гэта значна ускладняла зразу-

менне некаторых гістарычных змен і працэсаў многімі пісьменнікамі, у тым ліку Купалам і Коласам. Ды велізарнейшыя рэвалюцыйныя пераўтварэнні патрабавалі глыбокага творчага пераасэнсавання і вырашэння. Бо для Купалы паэзія была не нейкай лавархоўнай ілюстрацыяй падзей свайго часу, а была споведдзі яго сэрца. Паэт узводзіў свой мост, які злучыў мінулае з новай івай, пачатай рэвалюцыяй.

Песня мая не шукае чырвонай, Будучынасць гэтых не знойдзе ў ёй плям. — Жыць толькі хоча ў радзімай старонцы.

Пеці па сэрцу ўсім добрым людзям.

Пеці і, часам, у добрую пору Выклікаць вопілі у сонным сьле... Усю Беларусь — неаб'ятнай як мора ўбачыць у ясным, як сонца, святле

А гэтага, на жаль, не бачылі тыя крытыкі, якія ў свой час абвінавачвалі Янку Купалу і Якуба Коласа ў неразуменні характару сацыялістычнай рэвалюцыі і процістаўлялі ім розныя скараспелыя аднадзёнкі іншых паэтаў, якія быццам, як і крытыкі, усё разумелі. Сёння, бадай, ужо няма неабходнасці гаварыць аб беспадстаўнасці і абсурднасці такіх поглядаў, бо іх даўно аправергла сама творчасць Купалы, якая ўжо на пачатку дваццятых гадоў даў такія выдатныя вершы, як верш пра змагара за камуну «На смерць Сцяпана Булата», як цудоўная ода новай маладосці — «Арлянітам», як верш «Дзве сястры» і яго хвалюючая паэма «Безназоўнае», і цэлы шэраг цудоўных лірычных вершаў, сярод якіх такі задуншэны верш, які стаў народнай песняй, «А зязюлька купавала».

Творы гэтыя, як вядома, з'яўляюцца аднымі з першых, якія ўвайшлі ў залаты фонд нашай шматнацыянальнай савецкай паэзіі.

Творчасць Купалы савецкага перыяду азорана сонечным святлом — святлом новай сацыялістычнай рэчлінасці. Яна прасякнута антымизмам, жыццесадарожным пафасам рэвалюцыі. Асабліва гэта адчуваем, чытаючы яго такія класічныя творы, як «Сыходзіш, вёска, з яснай явы», «Беларусі ардэнаноснай», «Алеся», «Хлопчык і дэчык», «Вечарынка», «Выпраўляла маці сына», «Лён», «Старыя аюпы», «Сонцу» і іншыя, напісаныя паэтам у надзвычай ураджайны для яго 1935 год.

Творы гэтыя сталі вызначальнымі для ўсёй нашай беларускай літаратуры, якая ідуць рэалістычна-рамантычным купалаўскім напрамкам, верная метаду сацыялістычнага рэалізму, усцераглася ад многіх хібных фармалістычных спакус і дабілася на сваім шляху развіцця выдатных поспехаў.

Купала вучыў нас бачыць паэзію ў працы, у жыцці народа. Ён не выпукваў нейкіх надзвычайных форм, рыфм, штучнай ускладнёнасці, бо не яны робяць паэзію, якая перад усім залежыць ад зместу і ад ідэй твора.

Песня мая не ўздывае атласаў, Выдумкай хітрай у свет не ляціць. — Знацца ёй дасць з беларускаю красай — Лесам шумеці, касою званіць.

Валодаючы абсалютным слыхам, ён надаваў сваім вершам тую непаўторную явунасць, якая толькі ўласціва народным песням і тую ідэйную выразнасць, мужнасць і прастату, якія ўласцівыя класічным творам. Ён не пісаў паэтычных маніфестаў, як любілі ў яго часы рабіць многія, ён проста пісаў творы, у якіх адчуваўся шырокі небасхіл і глыбіня яго думкі, раскрывалася ўсё характэрнае нашай зямлі і душэўнае багацце народа.

Які велізарнейшы шлях пройдзен паэтам ад горкіх і роспачных дум, ад вершаў, у якіх ад імя народа ён дамагаўся «не быць скотам», «людзьмі звацца» да чалавекі, які дзякуючы рэвалюцыі, Савецкай уладзе стаў сапраўдным уладаром зямлі.

Можа ў нас час пачодры на незвычайныя біяграфіі — біяграфія Купалы не выдзяляецца з біяграфій людзей яго пакалення нейкімі асаблівымі прыгодамі, але яна надзвычай багата ўнутраным жыццём, пошукамі лепшай долі і светлай будучыні свайго народа, клопатамі аб яго шчасці. І той, хто задаўся б мэтай прасачыць за ёй ад вытокаў да апошніх хвілін жыцця паэта, адбыў бы адно з самых цікавых і захапляючых падарожжаў у бізмежную краіну яго думак — у краіну і рэальную і рамантычную.

Купалу і Коласа мы называем асноваложнікамі сучаснай беларускай літаратуры і сапраўды няма той галіны мастацкай творчасці, у якой яны не пакінулі нам сваіх незраўнавых узораў: паэзія, драматургія, проза, сатыра і палымяная публіцыстыка гадоў Айчынай вайны, якая была

на ўзбраенні нашага народа ў яго барацьбе супраць фашысцкіх захопнікаў.

Сёння мы часта гаворым аб узаемаўплывах і ўзаемаабгагачэнні нашых братніх літаратур. Творчасць Купалы з'яўляецца яскравым гэтаму прыкладам. Яна развіталася, убіраючы ў сябе жыўую плынь шматлікіх крыніц: ад народных песень да твораў сусветнай класікі і паэзіі яго сучаснікаў. Яго захапляла сваёй дэмакратычнасцю, чалавечалюбствам, нястомнымі пошукамі праўды і справядлівасці вялікая руская літаратура — Пушкін, Крылоў, Някрасаў, Кальцоў, Горкі; ён з любоўю адносіўся да блізкай яму па пачуццях і думках украінскай літаратуры, асабліва да творчасці вялікага Кабзара; ён дасканала ведаў польскую літаратуру, сугучную яго настроям, творчасць вялікіх рамантыкаў — Міцкевіча, Красінскага, Уейскага, творчасць Канапіцкай, Кандратовіча, Сыракомлі, Бранеўскага і многіх іншых.

Яшчэ на зары сваёй літаратурнай дзейнасці Купала адзін з першых разумеў вялікае значэнне для сваёй творчасці і для ўсёй беларускай літаратуры прысваенне ёй лепшых твораў гэтых пісьменнікаў, што ў значнай меры садзейнічала пашырэнню яе ідэйных, тэматычных і эстэтычных гарызонтаў. Шкада, што мала ў нас яшчэ даследаваны гэтыя старонкі купалаўскіх сувязей з братнімі літаратурамі, які ўплывы Купалы не толькі на творчасць многіх беларускіх паэтаў, асабліва перыяду станаўлення шматнацыянальнай савецкай літаратуры.

Сёння беларуская літаратура выйшла далёка за межы сваёй рэспублікі, далёка за межы нашай савецкай краіны і ў гэтым вялікай заслуга Купалы і Коласа, яе асноваложнікаў, да творчасці якіх мы заўсёды будзем вяртацца як да вечна жывой крыніцы. «Як бы высака, — гаворыць народная мудрасць, — не ўздываліся маладыя арлы, яны заўсёды вучацца ўзлятаць на крылах сваіх бацькоў».

Творчасць Купалы заўсёды будзе прыцягваць да сябе ўвагу не толькі даследчыкаў літаратуры, бо кожнае пакаленне ў багатай купалаўскай спадчыне знойдзе для сябе такія маральныя і духоўныя вартасці, якія заўсёды маюць актуальнейшае значэнне.

Можна знаць гісторыю, географію, эканаміку Беларусі, але толькі пазнаёміўшыся з творчасцю Купалы і Коласа можна зразумець душу народа, які з непахіснай верай у вялікую справу нашай партыі мужна прайшоў праз усе самыя суровыя выпрабаванні і сёння ў братняй сям'і народаў пераможна крочыць да камунізму.

Юбілей Купалы супаў з падрыхтоўкай да сустрэчы слаўнага пяцідзесяцігоддзя Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. На перакліччы ў гонар вялікага свята нашай дзяржаўнасці, непарушнай ленынскай дружбы народаў, сярод імён людзей, якія прычыніліся сваёй працай, гераізмам да перамогі ідэй камунізму, мы называем і імя Янкі Купалы, які не толькі стварыў вялікую паэзію аб нашым часе, але пакінуў вечную прагу да паэзіі векапальных падзей, слаўных подзвігаў, стваральнай працы нашага народа. Дзякуючы ленынскай нацыянальнай палітыцы нашай партыі не толькі здзейснілася запаветная мара вялікага песняра нашага народа Янкі Купалы — «З цэлым народам гутарку весці».

Сёння Купала гаворыць з усімі народамі нашай савецкай радзімы, з усімі нашымі сябрамі на цэлым свеце.

Выступае кіраўнік дэлегацыі Саюза пісьменнікаў СССР, сакратар яго праўлення паэт Міхаіл Луконін.

Імя Янкі Купалы ў нашай літаратуры напісана вялікімі літарамі, творчасць яго валодае шчаслівай цэнтрабежнай сілай: яна разрастаецца, шырыцца ў чалавечых сэрцах, — гаворыць ён.

Выдатнае і знамянальнае тое, што помнік Купалу мы адкрылі ў год нашага свята брацтва — 50-годдзя стварэння СССР. Гэта свята — і яго свята, трыумф яго спадзяванняў, яго дум. Ён быў прыкільнікам дружбы народаў, песняром любові паміж народамі. Адаючы належнае яго генію, мы аддаём належнае беларускаму народу — роўнаму сярод роўных у сям'і савецкіх народаў.

Хочацца адзначыць, працягвае Міхаіл Луконін, што ў наш час беларускае слова чуваць па ўсёй краіне. Выскікі аўтарытэтам і павагай карыстаецца ў савецкай літаратуры таленавітая, народная, заўсёды маладая беларуская савецкая літаратура.

[Заканчэнне на 6, 7 стар.]

У ДНІ ПАЭТАВА СВЯТА

Хлебам-соллю сустракаюць гасцей землякі Янкі Купалы. Справа Сільва Капуцікян і Міхаіл Луконін.

Пятрусь Броўка і Жан Грыва (Рыга).

Многа наведвальнікаў у гэтыя дні ў Купалавым музеі.

Аўтограф ад Алеся Асіпенкі.

Васіль Вітка і Марыя Камісарова (Ленінград).

Сям'я Глінскіх прыехала на свята ў Вязьніну з Дошчыц.

Генадзь Бураўкін, Пятрусь Маналь, Юрый Збанацін (Кіеў). Фота Ул. КРУКА.

ВЯЛІКІ ПЯСНЯР ПРАЦЫ І БРАТЭРСТВА

[Заканчэнне. Пачатак на 4-й і 5-й стар.]

Само імя Янкі Купалы выклікае годасць за чалавека, умацоўвае веру ў жыццё. Як усё вялікае, яно падвядзімае тое, што няма мораў больш глыбокіх, чым чалавечы сэрца, няма стэпаў шырэйшых за чалавечыя душы, што няма на зямлі гор больш высокіх, чым людзі.

У дзень вашага свята—90-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы—прыміце, таварышы, прывітанне і віншаванні ад праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, ад усіх пісьменнікаў нашай Радзімы!

Выступае слесар-лякальшчык Міскага трактарнага завода Герой Сацыялістычнай Працы Е. І. Клімчанка.

Творчасць Янкі Купалы, гаворыць ён, дапамагае нам у працы і жыцці. Яго жывыя слова аб будаўніках нашай шчаслівай долі гучыць на прасторы нашай Радзімы, якой ён прысвяціў сваю неўміручую ліру...

Добра ведаюць і любяць паэта мае таварышы на працы — мінскія трактарабудульнікі. Мы з вялікай цікавасцю чытаем купалаўскія творы, праякнутыя высокім грамадзянскім пачуццём, глядзім у тэатрах яго п'есы.

Ёсць на нашым заводзе не зусім звычайны музей — тэатральны. У ім адкрыта цікавалі экспазіцыя, якую нам падарылі шэфы — артысты акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Яна расказвае аб тым, як купалаўская драматургія ўвасаблялася на прафесійнай і самадзейнай сцэне.

Ёсць у нас і свой заводскі народны тэатр. Ён зараджаецца разам з заводам. Тэатр трактарабудульнікоў пачынаўся з багатай драматургіі Янкі Купалы. Нашы рабочыя артысты, ужо ў першы пасляваенны год, калі пачалося будаўніцтва завода, паказалі спектаклі «Паўлінка», «Прымакі», «Раскіданае гняздо». Будаўнікі прама з рабочых месц прыходзілі ў свой клуб на сустрэчу з драматургіяй Купалы і на спектаклях атрымлівалі выдатны духоўны зарад.

Янка Купала заўсёды з намі, імя і творчасць яго перадаецца з пакалення ў пакаленне. Нам дарагі кожны радок, кожнае слова, напісаныя Купалам.

Старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў РСФСР Сяргей Міхалкоў сказаў у сваім выступленні:

— Яшчэ ў раннім юнацтве, вандруючы па родным краі, пазнаўшы горкую долю шматпактуных беларусаў, Янка Купала сыноўскім сэрцам адчуў і зразумеў іх запаветную думу — «людзьмі звацца». Яго паэзія, нарадзіўшыся ў самым пачатку стагоддзя, нястомна клікала беларускі народ на барацьбу за лепшую долю, за свет справядлівасці і шчасця.

Высокія і святлыя правы чалавечай роўнасці і брацтва беларусам, як і ўсім народам нашай краіны, дала Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя. Янка Купала ўсю сілу свайго таленту прысвячае Вялікаму Кастрычніку. Ён праслаўляе сацыялістычную садружнасць савецкіх народаў.

З першых жа дзён Вялікай Айчыннай вайны са старонак газет палымныя вершы паэта-патрыёта заклікаюць да справядлівай народнай помсты захопнікам. Сяг перамогі ўзвіўся над цытадэллю фашызму, аднак Янка Купала не даўшы да гэтага дня. Але, святкуючы вызваленне Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, мы заўсёды ўспамінаем аднаго з верных байцоў супраць гітлераўскага ўражання — Янку Купала.

Бязмежная яго творчая дзейнасць. З імем Купалы, як і з імем Якуба Коласа, звязана стварэнне новай беларускай літаратуры і беларускай літаратурнай мовы, стварэнне нацыянальнага беларускага тэатра. Дзякуючы Янку Купалу на беларускай мове загучалі неўміручыя «Слова аб цалку Ігаравым» і думы вялікага кабзара Украіны, паэмы Пушкіна і песні Кальцова і Някрасава.

Гэта натхнёная інтэрнацыянальная праца Янкі Купалы поўная асаблівага сэнсу цяпер, калі мы рыхтуемся да 50-годдзя ўтварэння СССР. Таму мы, прадстаўнікі брацкіх літаратур Расіі, радуемся поспехам Беларусі, якіх яна дасягнула пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі, успамінаючы натхнёнага песняра Радзімы і партыі, гаворым: «Слава Янку Купалу!»

На трыбуне намеснік міністра культуры СССР К. В. Варанкоў. Ад імя Міністэрства культуры і ўсіх дзялёў культуры краіны ён віншуе працоўных рэспублікі з 90-годдзем вялікага сына беларускага народа Янкі Купалы. Творчасць Купалы цесна звязана з рэвалюцыяй. Паэт удала спалучаў у сваіх творах вопыт сусветнай прагрэсіўнай літаратуры, высокую нёс сцяг сацыялістычнага рэалізму. Ён многае зрабіў для развіцця сувязей беларускай літаратуры з літаратурамі іншых брацкіх народаў. Ён пераклаў творы многіх пісьменнікаў брацкіх рэспублік на беларускую мову. Творы самога Купалы перакладзены на мовы многіх народаў СССР і зарубажных краін.

Цяпер дзельчы культуры нашай краіны разам з усім савецкім народам рыхтуюцца сустраць вялікае свята — 50-годдзе ўтварэння СССР. У гэтыя дні асабліва хочацца адзначыць, што выдатнага песняра і дружбы народаў Янку Купалу любяць ва ўсіх

Беларусі, аб яе мужным народзе.

Але ёсць яшчэ адзін курган Славы ў Беларусі — гэта паэзія Янкі Купалы і Якуба Коласа. І нам, рускім паэтам, радасна, што з яго вышынні мы бачым сучасную беларускую паэзію, насычаную народным духам, верную слаўным ідэалам Камуністычнай партыі.

На трыбуне — Герой Савецкага Саюза, намеснік старшыні праўлення Саюза пісьменнікаў Украіны Юрый Збанацкі.

Любіць і ўшаноўвае Янку Купалу наша Украіна, — гаворыць ён, — шмат разоў выдаваліся ў нас яго кнігі. Ва ўвесь голас гучаць на Украіне яго ідуўныя вершы, ажываюць неўміручыя купалаўскія вобразы на роднай мове паэта, таму што сёння радзі і тэлебачанне свабодна падарожнічаюць з краю ў край.

Вершы Янкі Купалы адкрываюць першы том анталогіі беларускай паэзіі, якая выйшла на Украіне ў перакладах нашых лепшых паэтаў.

Вобраз вялікага сына Беларусі ў

хаваны на вашай зямлі. Тут праславіўся наш партызан, Герой Савецкага Саюза Мамадалі Тапівалдыёў. У тэя гады дзесяткі тысяч дзяцей, старыя і жанчыны Беларусі знайшлі прытулак у нашых дамах, акружаныя чужай увагай сваіх узбекскіх братоў і сябр.

У светлы дзень свята шматнацыянальнай савецкай літаратуры мне асабліва прыемна перадаць вам сардэчную ўдзячнасць узбекскага народа за выдатны беларускі квартал, які будаўнікі вашай рэспублікі ўзвялі ў Ташкенце пасля землетрасення.

Дарагія браты, сказаў далей Хамід Гулям. Я рады паведаміць, што разоннем выканкама Ташкенцкага Савета дэпутатаў працоўных адна з цэнтральных вуліц горада Ташкента, у азнаменаванне 90-годдзя з дня нараджэння вялікага беларускага паэта, названа імем Янкі Купалы.

Гарачае прывітанне ад народа і пісьменнікаў Казахстана перадаў беларускаму народу ў дзень 90-годдзя вялікага песняра Янкі Купалы паэт Халіжан Бекхожын. Ён падкрэсліў вечнае значэнне творчасці Купалы ва ўмацаванні інтэрнацыянальнай дружбы народаў СССР, у развіцці сувязей брацкіх літаратур.

У Грузіі добра ведаюць і высока ўшаноўваюць Янку Купалу за яго выдатныя творы. Вялікі сын беларускага народа дораг грузінам за яго глыбокі інтэрнацыяналізм, за тое, што ён з усёй гарачынёй свайго палымнага сэрца ўслаўляў брацтва, роўнасць, працу. Гэтыя словы прагучалі ў прамове сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў Грузінскай ССР Бесо Ігенці.

Пранікнёныя словы аб вялікім паэце сказаў дырэктар саўгаса імя Янкі Купалы Маладзечанскага раёна А. А. Гоман. Загляніце цяпер на Маладзечаншчыну, — гаворыць ён. — Прайдзіце ад яе ўмоўнай граніцы, якая пачынаецца ля Вязынкі і Радашковічаў, пад Вілейку, Сморгонь і Валожышчыну. Палобуйцеся нашымі дабротнымі і прыгожымі вёскамі і пасёлкамі, палямі і фермамі. Не, не пазнаеце ўжо ні былых Сялёдчыкаў, размешчаных побач з купалаўскай Вязынкай. Не пазнаеце і іншых вёсак усёй нашай Беларусі.

Год ад году багачее наша ніва. Цяпер хлебарабы саўгаса маркуюць атрымаць з гектара па 35 цэнтнераў збожжа, даць да стала працоўных многа больш, чым ва ўсе папярэднія гады, малака, мяса, гародніны і іншых прадуктаў. Ужо многія гаспадаркі раёна свой «збожжавы рубж» перанеслі за 40 і нават за 45 цэнтнераў з гектара. Такім павінен быць і будзе наш маладзечанскі каравай да 50-годдзя ўтварэння СССР. Думаю, гэта вельмі парадавала б нашага Янку Купала.

Кіраўнік прыбыўшай на jubлейныя ўрачыстасці дэлегацыі Азербайджана паэт Асман Сарывелі ад імя слаўных бакинскіх рабочых, азербайджанскіх калгаснікаў, літаратурнай грамадскасці рэспублікі сардэчна павішчаў удзельнікаў сходу з вялікім святам — 90-годдзем з дня нараджэння вялікага паэта, драматурга, грамадскага дзеяча брацкай Беларусі — Янкі Купалы.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя, мудрая ленынская нацыянальная палітыка, сказаў ён, выхавала нас у духу дружбы, брацтва, у духу непарушнага саюза паміж народамі нашай вялікай краіны. Іменна таму сёння, як вялікае свята паэзіі, адзначаем мы, прадстаўнікі ўсіх брацкіх савецкіх народаў, jubлей выдатнага сына беларускага народа Янкі Купалы.

Янка Купала быў нястомным песняром будаўніцтва камунізма ў нашай краіне, песняром нашай партыі. Ідэй вялікага Лёніна. Будучы сапраўдным інтэрнацыяналістам, ён у сваёй творчасці гарача прапагандаваў дружбу паміж народамі. Не выпадкова паэт пісаў палымныя вершы аб Тарасе Шаўчэнку і Руставелі, аб Сулеймане Стальскім і Джамбуле. Бо яны — сапраўды народныя паэты, народныя творцы.

Каўказ — край высокіх гор, гаворыць у заключэнне Асман Сарывелі, але нам, жыхарам Закаўказзя, і цераз Каўказскі хрыбет вельмі добра відаць дзве велічныя вяршыні беларускай паэзіі. Гэта паэзія Янкі Купалы і Якуба Коласа. Гэтыя вяршыні дорагі ўсім брацкім савецкім народам. Яны клічуць нас да вечнай дружбы і братэрства!

У зале ўрачыстага паслядзіння.

кутках нашай краіны. У тэатрах СССР цяпер ідуць яго п'есы, са сцэны, у канцэртных праграмах чытаюцца яго вершы.

К. В. Варанкоў ад усёй душы жадаў беларускаму народу, які даў сусветнай літаратуры Янку Купалу, новых поспехаў на ўсіх участках камуністычнага будаўніцтва, у выкананні рашэнняў XXIV з'езда КПСС.

Геній Янкі Купалы, яго клопаты аб родным народзе асабліва пранікнёна адчуваеш на беларускай зямлі, калі бачыш, як натуральна і як паўсюдна ўвайшла яго муза ў сэрцы людзей, — сказаў ленынградскі пісьменнік Алег Шасцінскі. — За два дні, якія мы правялі ў Мінску, многае не ўбачыш. Але мы бачылі Мінск, які паўстаў з паялішча, пранікнёна мужнасцю народа, якога не ўдалося зламаць ворагу.

І мы падумалі, што ў духоўным абліччы беларускага народа, які стаў такім, якім ён паўстае свету сёння, у мужнасці народа і ў яго подзвігу ёсць уклад і Янкі Купалы.

Нам, ленынградцам, дорага, што Янка Купала быў цесна звязаны з культурай нашага горада, што маральнае развіццё паэта праходзіла пад уплывам лепшых дэмакратычных, рэвалюцыйных розумаў Пецярбурга. Ён выдаў у нашым горадзе першыя свае кнігі. І мы, ленынградцы, з поўным правам можам сказаць: «Наш Янка Купала!»

Мы ўчора бабывалі на Кургане Славы, што пад Мінскам. Узняўшыся на гэты велічны курган і ўбачыўшы ўдалечыні паспяваючую збажыну, вёскі, акружаныя садамі, лініі асфальтаваных дарог, мы падумалі аб

гэтыя дні лунае ў сэрцы кожнага ўкраінца. Толькі ўчора ў Кіеве адбыўся ўрачысты вечар грамадскасці, прысвечаны jubлею песняра беларускага народа. Літаратурныя вечары праводзіцца ва ўсіх гарадах і вёсках рэспублікі. Жывое слова Купалы гучыць у эфіры над зямлёй вялікага Кабзара.

Прысутнічаючы на ўрачыстасці адкрыцця велічнага помніка Янку Купалу, мы бачылі, як да яго падножка клаліся кветкі з усіх куткоў Беларусі, з розных месц нашай шматнацыянальнай Радзімы. Гэта гаворыць аб бязмернай любові да паэта ўсіх брацкіх народаў Краіны Саветаў.

Ад імя пісьменнікаў, работнікаў культуры і ўсіх працоўных Савецкага Узбекістана дазваляе перадаць вам у сувязі з вашым вялікім святам — 90-годдзем з дня нараджэння вялікага беларускага паэта Янкі Купалы — самае сардэчнае і гарачае, як наша паўднёвае сонца, брацкае прывітанне! Гэтыя словы сардэчна і пранікнёна сказаў паэт, заслужаны дзеяч мастацтва Узбекскай ССР Хамід Гулям.

Мы ганарымся даўняй дружбай паміж нашымі народамі. Яна нарадзілася і ўзмацнялася дзякуючы Вялікаму Кастрычніку і мудрай ленынскай нацыянальнай палітыцы нашай роднай Камуністычнай партыі. Найвялікшае гістарычнае выпрабаванне вытрымала наша дружба ў гады Вялікай Айчыннай вайны. У той час, калі палымным заклікам да барацьбы супраць гітлераўскіх захопнікаў прагучала гордая ода Янкі Купалы «Беларускім партызанам», у брацкай Беларусі са зброяй у руках змагаўся з ворагам і наш салдат і паэт Султан Джур, па-

На ваша нацыянальнае літаратурнае свята мы прыбылі са старажытнай сталіцы Літвы—Вільнюса,—сказаў акадэмік АН Літоўскай ССР Костас Корсакас.—З гэтым горадам цесна звязана жыццё Янкі Купалы. Тут выдатны паэт актыўна ўключыўся ў нацыянальна-вызваленчы рух, тут ён напісаў многія выдатныя творы. Тут упершыню была пастаўлена яго п'еса «Паўлінка».

Цесная дружба звязвала Янку Купалу і літоўскіх савецкіх пісьменнікаў. Тыя з нас, якім пашчаслівілася быць знаёмым з беларускім паэтам, на ўсё жыццё запомнілі яго абаяльнае, светлае аблічча. Грамадскасць нашай рэспублікі глыбока ўшаноўвае памяць аб Янку Купалу. Імем яго названа адна з вуліц горада Вільнюса, на доме, дзе жыў паэт, прымацавана мемарыяльная дошка, а ў хуткім часе ў Вільнюскім літаратурным музеі імя Пушкіна адкрыецца пастаянная экспазіцыя, прысвечаная жыццю і творчай дзейнасці выдатнага сына беларускага народа.

Слова атрымлівае народны артыст СССР Р. Р. Шырма. Разам з ім да трыбуны падыходзяць вядомыя майстры беларускага мастацтва Л. П. Александровская, Л. І. Рэжэцкая, У. У. Корш-Саблін, І. І. Жыновіч, Г. І. Цітовіч, З. І. Азгур.

Янку Купалу мы па праве можам назваць прадвеснікам і зачынальнікам нашай нацыянальнай сацыялістычнай культуры, сказаў Р. Р. Шырма. Яго роля ў працоўным і культурным жыцці рэспублікі не паддаецца вымярэнню. У мірныя дні — «Над ракой Арэсай» і «Вечарынка ў калгасе». У суровыя часы вайны — выпрабаванні — мужны зварот да партызан.

**Партызаны, партызаны,
беларускія сыны!
За няволлю, за кайданамі
рэжэ гітлераў паганых,
наб не ўскрэслі век яны...**

Хіба забудуцца калі-небудзь гэтыя палымныя словы? Як сам подзвіг савецкіх воінаў, яны неўміруць!

Натхняючыя песні Янкі Купалы неаддзельны ад нашага жыцця. Уславіць наш сённяшні і заўтрашні дзень — справа гонару яго наследнікаў, вялікага атрада творчай інтэлігенцыі рэспублікі.

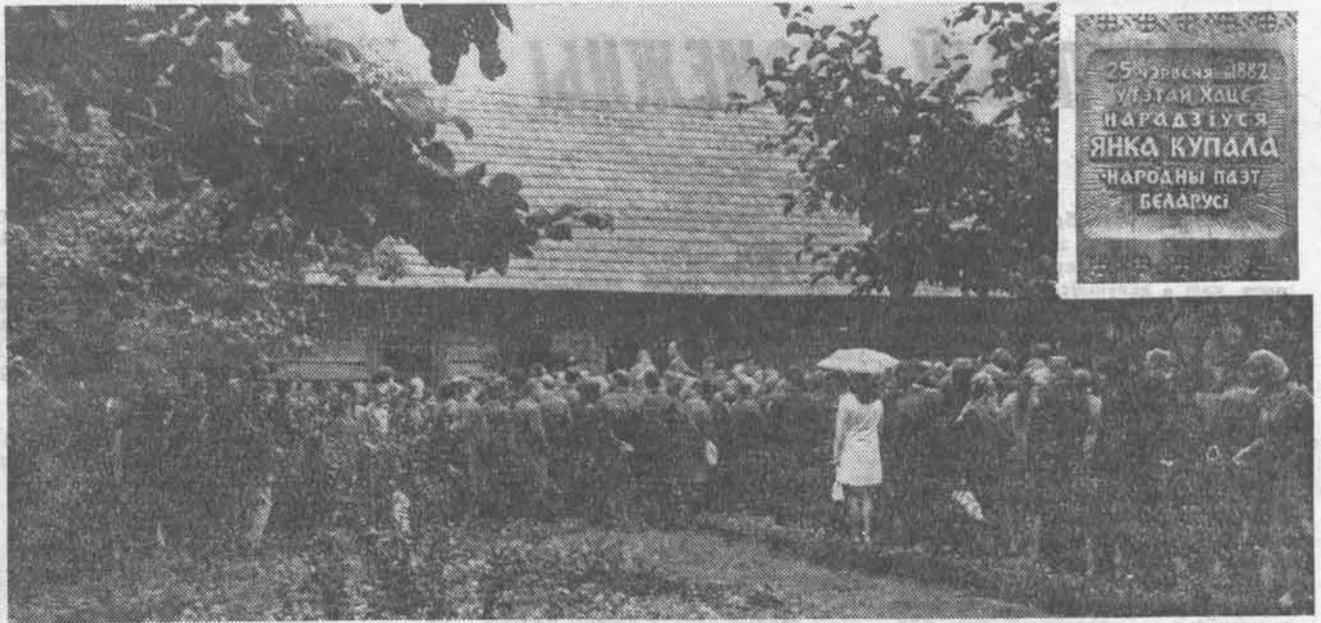
Слова атрымлівае прадстаўнік сакратарыята ЮНЕСКО, доктар гістарычных навук В. А. Цюрін. Ён паведамляе, што 90-годдзе з дня нараджэння Янкі Купалы — выдатнага беларускага савецкага паэта XX стагоддзя — унесена на прапанове Камісіі Беларускай ССР па справах ЮНЕСКО ў міжнародны календар святкавання гадавін вялікіх людзей і гістарычных падзей.

Песня Купалы мела такія магутныя крылы, валодала такой сілай і энергіяй, што вельмі хутка выйшла за межы роднай зямлі, загучала на рускай, украінскай, літоўскай, польскай, чэшскай і іншых мовах. Яго творы сістэматычна перакладаліся, пачынаючы з 1910—1911 гадоў і перакладалі іх такія выдатныя мастакі слова, як Максім Горкі, Валерый Брусаў, Люда Гіра. Усё гэта — пераканаўчае прызнанне велічы купалаўскага гена, духоўнага багацця беларускага народа.

Літаратурная спадчына Янкі Купалы — гэта гонар і гонар беларускага народа, усёго савецкага народа, які адзначае сёння 50-годдзе ўтварэння Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. Творчасць Купалы з'яўляецца яркай часткай укладу беларускай савецкай культуры ў агульную скарбніцу прагрэсіўнай культуры чалавечы.

На трыбуне старшыня Саюза пісьменнікаў Чувашскай АССР М. С. Дзедушкін. Народны паэт Беларусі Янка Купала, гаворыць ён, па праве стаў усенародным паэтам шматнацыянальнай Краіны Саветаў. Ён дораг і нам — чувашам. Яго творчасць цесна звязана з жыццём і дзейнасцю работнікаў літаратуры і мастацтва Чувашы. Купала быў на нашай зямлі ў самыя цяжкія дні Вялікай Айчыннай вайны. Ён стаў для майго народа блізім другам і братам.

У гэтыя дні ў нас, у Чувашы, усюды праходзяць купалаўскія літаратурныя вечары. Нумары нашых газет і

Ля хаты ў Вязынцы...

25 чэрвеня 1982
У ГЭТАМ ХАЦЕ
НАРАДЗІўСЯ
ЯНКА КУПАЛА
НАРОДНЫ ПАЭТ
БЕЛАРУСІ

часопісаў прысвечаны жыццю і дзейнасці Купалы. Выдадзены зборнік выбраных вершаў паэта на чувашскай мове. Есць вуліца ў сталіцы нашай рэспублікі, названая імем Янкі Купалы. Дзякуй беларускаму народу, які даў свету такога тытана, як Янка Купала.

Адзін за адным на трыбуну падыходзіць гасці юбілейных купалаўскіх урачыстасцей — малдаўскі паэт Пётр Кручанюк, намеснік міністра культуры Латвійскай ССР Г. К. Бернер, першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Кіргізіі, літаратурны крытык Тэндзік Аскараў, Старшыня Яркоўскага Савета Таджыкістана, народны паэт рэспублікі Мірсаід Міршакар, армянская паэтка, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР Сільва Капуцікян, першы сакратар Саюза пісьменнікаў Эстоніі Уладзімір Безкман, татарскі паэт Закі Нуры, заслужаная паэтка Туркменіі Таушан Эсенава. Яны раскажваюць аб велізарнай папулярнасці творчасці Янкі Купалы ў іх рэспубліках, аб моцных вузах, якія звязваюць брацтва літаратуры Краіны Саветаў.

Госці ўручаюць наследнікам пісьменніцкай справы Купалы — пісьменнікам і паэтам Беларусі памятныя падарункі, кнігі вялікага песняра, выданыя на мовах іх народаў.

Радасным фінальным акордам урачыстага сходу, прысвечанага вялікаму сыну і паэту Беларусі, з'явілася тэатралізаванае прывітанне камсамольцаў і моладзі Мінска. Са сцэны тэатра прагучалі пранійныя вершы паэта. З ім неразлучная беларуская моладзь.

З заключным словам выступіў першы намеснік старшыні СР БССР І. Шамякін. Ён выказаў пачуццё глыбокай ўдзячнасці роднай Камуністычнай партыі, Савецкаму ўраду за вялікі клопат, за вялікую бацькоўскую ўвагу да ўшанавання класікаў нашай літаратуры.

І. Шамякін таксама сардэчна падзякаваў дарагім гасцям — работнікам ЦК КПСС, Ленінградскага, Чувашскага абкомаў партыі, Міністэрства культуры СССР, прадстаўнікам літаратуры вялікага рускага народа, усіх братніх савецкіх народаў і братніх літаратур за іх шчыры і актыўны ўдзел у нацыянальным свяце беларусаў — юбілеі Янкі Купалы. Гэта — яшчэ адно яркае сведчанне адзінства і дружбы народаў, аб'яднаных у магутны Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік, 50-годдзе якога рыхтуецца ўрачыста і радасна адзначаць увесь савецкі народ.

У заключэнне адбыўся вялікі святочны канцэрт майстроў мастацтваў БССР.

Вечарам 7 ліпеня ў гонар гасцей юбілейных купалаўскіх урачыстасцей быў наладжаны прыём.

БЕЛТА.

СВЯТА ПАЭЗІІ Ў ВЯЗЫНЦЫ

У гэты дзень над Вязынкай хмурылася неба. Дробны дождж імжэў над хатай, дзе ўпершыню ўдыхнуў паветра радзімы Янка Купала, над сажалкай, над векавымі ліпамі і пералескамі, дзе ўпершыню адкрылася яму паэтычная прыгажосць роднай зямлі. Але тысячы людзей — жыхароў вёсак сталічнай вобласці, Маладзечна і Радашковіч, мінчан, гасцей з усіх канцоў незалежнай Савецкай краіны, якія сабраліся на тэрыторыі мемарыяльнага купалаўскага запаведніка на вялікае свята, саргравалі ў гэтыя гадзіны пражынітае цяпло любові да паэзіі, сонца дружбы.

Адзінаццаць гадзін. На цэнтральнай эстрадзе — партыяны і савецкія работнікі, пісьменнікі Беларусі, прадстаўнікі творчых саюзаў, рабочыя і калгаснікі, госці з брочкіх рэспублік.

Афіцыйную частку свята кароткім уступным словам адкрывае старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў рэспублікі, народны паэт БССР Максім Танк.

Гучыць з эстрады, сплятаючыся ў яркі вянوک братэрства, шматмоўная гаворка...

Свой верш, прысвечаны Янку Купалу і Якубу Коласу, прачытаў народны паэт БССР П. У. Броўка.

Да мікрафона падыходзіць рускі паэт Міхаіл Луконін. Звяртаючыся да землякоў Янкі Купалы, ён гаворыць:

— Не кожнаму раёну даводзіцца даць свету вялікага паэта. Вам, жыхарэм Маладзечанскага раёна, пашчасціла больш, чым многім.

М. Луконін чытае свой верш «Абеліск». Пімен Панчанка дорыць прыхільнікам купалаўскага таленту свае, толькі што народжаныя тут, у Вязынцы, радкі:

...Толькі Вязынку, хату Купалы наш народ захававанек. Во і сёння адгэтуль нямада пачынаецца песенных рак.

Чытае свае вершы лінграведзец Алег Шасцінскі. Яго змяняе ўкраінскі паэт Мікола Нагнібада. Ён прынес сюды вершы, навеяныя вялікай пэдзэяй, удзельнікам якой ён быў напярэдадні, рэніцай 7 ліпеня — адкрыццём помніка Купалу ў дзень нараджэння вялікага песняра.

Хвалюваннем ад сустрэчы з Вязынкай прасякнуты вершы лінграведца Леаніда Хаўстава, якія ён напісаў літаральна перад выходам на эстраду.

Перад мікрафонам беларускі паэт Анатоль Вялюгін.

— Нарадзіўся Янка Купала, — гаворыць ён, — у Вязынцы. Гэта бясконца дарагі, блізкі і любімы намі куток зямлі. Але радзіма ў Купалы — уся Беларусь, уся наша незалежная краіна. Вось чаму сабраліся тут прадстаўнікі шматнацыянальнай савецкай паэзіі.

— Янка Купала навечна прапісаны ў нас, у Ленінградзе, — з поўным правам сказала лінграведская паэтка, перакладчыца купалаўскіх вершаў Марыя Камісарова.

Добры дзень, землякі нашага роднага беларускага паэта! — усхалюваўна гаворыць казахскі паэт Абраш Камішаў. У гэтым звароце — усё дэкладна. Казахскі народ па праве лічыць Купалу і сваім родным паэтам.

— Азербайджан ужо даўно парадніўся з паэзіяй Янкі Купалы, блізкай нашаму народу, як і народу Беларусі, — сказаў гоць з Баку Фікрэт Садык, які прачытаў свае вершы аб вялікім беларускім песняры.

У многіх гарадах краіны ёсць вуліцы імя Янкі Купалы. Калі іх сабраць разам, то аказацца, што Вязынка падарыла нам і выдатны светлы горад, імя якому — Янка Купала, — гаворыць армянская паэтка Сільва Капуцікян.

Думкаю аб блізкасці творчасці Купалы іх народам прасякнуты выступленні ўзбекскага паэта Нармурата Нарзулаева, які прысяціў Купалу і Коласу свой верш, украінскай паэтка Любові Забашта, таджыкскага паэта Мірсаіда Міршакара, літоўскага паэта Эўгеніюса Матузьявічуса, малдаўскага паэта Патра Кручанюка і многіх іншых гасцей Вязынкі.

Вершы, якія ўслаўляюць жыццёвую дружбу народаў Краіны Саветаў, аб Беларусі, яе людзях, прачыталі беларускія паэты Максім Луцкі, Аляксей Пысін, Мікола Аўрамчык, украінец Алекса Юшчанка, узбек Гулям Хамід, таджык Убайд Раджаб, эстонец Уладзімір Безкман, чуваш Мікалай Дзедушкін...

Праніклівы радкі прывітання Янку Купалу, непарушаму мосту дружбы паміж народамі, які ён нястомна ўмацоўваў сваёй творчасцю, татарскі паэт Закі Нуры. Многія беларусы яго па праве

лічаць сваім земляком. Бо Закі Нуры ў гэты зойны змагаўся ў радах беларускіх партызан.

Закончыліся выступленні пісьменнікаў, і гаспадарамі эстрады становяцца самадзейныя артысты і майстры мастацтваў Беларусі. Але юбілейны канцэрт пачаў... сам Янка Купала. Час захавіць нам неацэнныя запісы яго голасу. І над Вязынкай, над роднымі месцамі яго дзяцінства чуваць ясныя спакойныя словы:

Трэба нам песень шчырых і чутых,
Што праўду даён нашых да полюсаў неслі б
І славу вякоў, пакаленняў мінулых
свайі перамогай геройскай устрэслі.

Сімфанічны аркестр выканае ўрочыстую уверцюру, нібы рэзвіваючы думку паэта аб велічы справы народа, Камуністычнай партыі.

Мэры і спадзяванні паэта — гэта мэры і спадзяванні мільёнаў савецкіх людзей. Вобразны расказ аб узасабленні іх у жытую яду нашых дзён удзельнікі свята ўбачылі ў маляўнічай хэрэграфічнай сцэне «На купале». Чуюцца вершы, песні, музыка, Яны славіць працу, дружбу, народзў, мудрасць партыі Леніна, якой так верна служыў Янка Купала.

Магутна гучыць фінал песні, якую выканае хор:

Гэй, вольныя птахі!
У выбрай да сонца!
Час вылезце к славе,
дзівіці народы!

...Пасля канцэрта госці Вязынкі знамяцца з Купалаўскім мемарыяльным запаведнікам, аглядаюць філіял музея паэта ў яго родным доме, набываюць у кіёсках кнігі Янкі Купалы, пісьменнікаў і паэтаў, якія ўдзельнічаюць у юбілейных урачыстасцях.

Яркім відовішчам парадвалі гасцей танцавальныя калектывы з гарадоў і вёсак Міншчыны.

А на веране сажалкі пачынаюцца вяселья, песенныя, жыццядарасныя «купальскія» гульні, народжаныя народнай традыцыяй, фальклорам, якія так шчодрэ жылілі таорчасць Янкі Купалы.

З надыходам вячэрняга змроку ўдзельнікі свята ўбачылі фільмы. З экранна шагнуў да іх, паэў задушэйную размову з імі сам Янка Купала — чалавек, любоў да якога будзе жыць у народзе вечна.

БЕЛТА.

Юрый ЛАКЕРБАЙ

У ГАРАХ

Хлопец падымаецца высока—
Табуном сваім туманіць горы,
Дзе лугам зялёна і шырока,
Дзе цяснінам цёмна ля

Клухоры.

Мякка змрок ступае ссірацелы.

Вечар натамлена жмурыць
вочы.

Кніга белакрыла прыляцела—
Не заснуць хлапчыне
да паўночы!

Дагарае хвораств. Засынае
Гаспадар крутога перавала.
На калматай бурцы спачывае
З зорамі упоплеккі
Купала...

Пераклаў з рускай Р. БАРАДУЛІН.

ЯГО УПЛЫЎ БЯЗМЕЖНЫ

Якаў ХЕЛЕМСКІ

Лёс, на жаль, не абдарыў мяне асабістым знаёмствам з Купалам, сустрачамі, гутаркамі, перапіскай. У тую пару, калі я далучыўся да перакладу беларускай паэзіі, Івана Дамінікавіча ўжо не было ў жывых.

Але сустрача з яго вершамі адбылася ў раннім юнацтве, і з тых дзён засталася ў душы шчаслівае пачуццё адкрыцця. Здзіўляла гучанне гэтай лірыкі. Усё ў ёй было: працяжнасць пастуховай жалейкі і шчодры перазвон цымбал, пранізлівая струна векавага смутку і трубны глас надзеі, павучая прастата і глыбінная мудрасць. Усё ў ёй было: шум баравой хваі, плёскат азёрных вод, трапяткое полымя кастроў у празрыстым паўсвятле купалаўскай ночы. Але мацней за ўсё звінела ў гэтых вершах гордае дачыненне да таго, чым жывуць беларусы, да іх пакут, песеень, імкненняў. І пры гэтым — незвычайная скромнасць, чароўна выказаная ў вершы «Я не паэта»:

...А беларусы нікога ж не маюць,
Няхай жа хоць будзе Янка
Купала.

І як жа пашанцавала Беларусі, што ў цяжкі для сябе час яна набыла такога песняра, які прайшоў з ёй шлях ад нясмелых надзей да самых смелых здзяйсненняў!

Мне не давалася мець сувязі з Купалам. Яго характар, яго аблічча, яго чалавечую сутнасць я спасцігаў па вершах. Але жывыя рысы вялікага майстра ва ўсёй паўнаце я адчуў у горкім восені сорака першага, калі на Бранскім фронце пасябраваў з беларускімі паэтамі. Адрэзанна ад сваёй зямлі, яны з сумнай пшчотнасцю ўспаміналі ўсё роднае. І, вядома ж, у іх размовах часта гучала імя Купалы.

І як гучала!

Я чуў у розных канцах зямлі пацвітыя словы, з якімі людзі звярталіся да вялікіх майстроў культуры. Існуюць іншаземныя пацвітыя словы — **маэстр, мастра**. У Арменіі дастаткова было вымавіць слова **варпет**, каб усе зразумелі — гутарка ідзе пра Аветыка Ісаакяна. У Таджыкістане слова майстар гучала інакш — **устод**, і кожны ведаў, што так у рэспубліцы называюць Садрызіна Аіні. Украінец, гаворачы пра Шаўчэнку, скажа **бацька Тарас**. Нарэшце ўспомнім ласкавае **Максімыч** — так звала ўся Расія Горкага.

А мае беларускія сябры гаварылі на фронце:

— Як там наш дзядзька Янка? Таксама сумуе па Мінску...

— Параіцца б з дзядзькам Янкам!

— Дзядзьку Янку б сюды. Вось ён бы напісаў!

Так цёпла, па-сваяцку, але без усякага панібратства, па-сяброўску і ў той жа час бясконца пацвіта, можна гаварыць толькі пра вельмі роднага, вельмі блізкага і вельмі вялікага чалавека. Чуючы гэтыя ўпамінкі, ад якіх

вее любоўю, я фізічна адчуваў прысутнасць мудрага, светлага і душэўнага мастака.

Проз шмат гадоў, перакладаючы вершы Рыгора Барадуліна, з хваляваннем выявіў той жа зварот, прыняты і новымі парасткамі паэтаў:

Если бы грозы все зарыдали,
Их чистые слезы
Были бы только одной росинкой
На ресницах тоски по тебе,
Иван Доминикович,
Дядька Янка,
Купала...

Вершы Янкi Купалы ведаюць і любяць усе народы нашай краіны. Яго радкі гучаць на дзесятках моваў. З лёгкай рукі Горкага, многія выдатныя паэты палічылі за гонар падарыць свайму народу вершы Купалы.

Зроблена многа, і ўсё ж перакладчыцкае мастацтва яшчэ ў даўгу перад ім. Гэта агульнавядомая ісціна. Справа не толькі ў тым, што пры перакладзе страты непазбежныя, што існуючыя пераклады нераўнаважныя, што перадача музыкі і водар арыгінала — ды яшчэ такога арыгінала — неймаверна цяжка, а насам і немагчыма. Справа і ў тым, што не заўсёды удалы быў адбор, што ў ранейшыя гады перакладлі больш за ўсё публіцыстычныя вершы, пакідаючы ў баку глыбіні купалаўскай лірыкі. І яшчэ адно. Клапатліва даносячы ў перакладзе асаблівасці гэтай паэзіі, яе блізкасць да народнай песні, яе глебавую сутнасць, не трэба ўпусціць важнейшую рысу Купалы — многае беручы, ён яшчэ больш аддаваў. Ён быў інтэлігентам у найвышэйшым сэнсе гэтага слова, асветнікам, шукальнікам, які ўзбагачаў родную мову, уладаром дум. У яго пявучай прастаце складаная аснова. Яго ўплыў шырокі і разнастайны.

Аляксандр Каваленкаў у сваіх успамінах сведчыць, што ў 1936 годзе на Мінскім пленуме праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, які ўвайшоў у гісторыю літаратуры, як **паэтычны пленум**, Барыс Пастэрнак у гутарцы з сябрамі захапляўся творчасцю Купалы і Коласа, натхнёна гаварыў аб іх высокай прастаце, яе выдатны беларускі ўзор не выпадкова так паланіў паэта, здавалася б далёкага па гучанні.

Мне здаецца, што гэты прыклад, адзін з незлічоных, гаворыць аб тым, які бязмежны ўплыў Купалы і Коласа на ўсю нашу паэзію.

Мы святкуем юбілейную дату Янкi Купалы (а восенню будзем спраўляць коласаўскія ўрачыстасці) у год, калі спаўняецца паўстагоддзя сузор'ю савецкіх рэспублік.

Якое шчаслівае і змяняльнае супадзенне! Як натуральна і ярка ўлічваецца гэта ўшаноўванне ў нашы агульнанародныя ўрачыстасці. З якой незвычайнай сілай адчуваем мы ў гэтыя дні непарыўнасць Дружбы і Паэзіі.

г. Масква.

ДАУНО загнездаваў у майі душы адзін «непрыкметны» купалаўскі верш, і поўніцца з той пары душа яго незапабыўнай прыгажосцю. У верша гэтага — нейкая чарадзейная гаючасць. Напісаны ён аб чалавечай маркоце — і беспрычыннай, і той, што прыходзіць пад момант усведамлення хуткаплыннасці часу, зменлівасці жыцця, а нясе не толькі маркоту — ён і лечыць ад жыццёвага суму, дорыць балючую радасць душэўнага кантакту з быццём, з прыродай, дорыць жыццёлюбны настрой і светлую ўдумнасць, дае нейкую асаблівую душэўна-чалавечую прасторнасць. Калі чытаеш, перачытваеш гэты верш Купалы, вольна і плённа сыходзіцца ў сэрцы маркота і радасць, існенна, па-новаму набываюць змест і сэнс ўласныя парыванні і няўдачы, па-новаму думаш аб жыцці, часе, чалавечым лёсе. І аб вершах, аб паэзіі. І аб аўтары верша таксама...

Вось пачатак:

Калі бывае мне маркотна, —
А я маркоцуся часцей,
Чым гэта думае ахвотна
Мой дабрадзеі ці ліхадзеі, —
Тады іду я ў лос нядбала,
Каб не мазоліць воч людзям,
На мох валюся дзе папала,
І ўжо я з пушчай сам-насам...

Неяк адразу бяруць у палон мяккае святло душэўнасці і шчырасці, прастата і раскванасць лірычнага перажывання.

Ведаючы, што верш быў напісаны — лічы паўстагоддзя назад — у 1926 годзе, уражваешся, у якім на дэва простым моўным абліччы паўстае, укладзенае ў вялікі сінтаксічны перыяд (з разгалінаванымі інтанацыйна-сэнсавымі сувязямі і рознымі настравымі адценнямі) паэтычнае быццё не надта прастай думкі. Такой лёгкай, такой натхнёнай і чыстай здаецца гэтая стыльва-моўная зладжанасць, «калі ўсё надта добра падабрана да зместу», як адзначыў калісьці Максім Багдановіч, гаворачы пра вершы Янкi Купалы. Лірычнае пачуццё выяўляецца свабодна і поўна, ва ўсёй яго

тонкасці і зменлівасці — ва ўлонні мілагучнай і чыстай («без плям», як сказаў аднойчы сам Купала), рухомай, сінтаксічна нязмушанай і дакладна арыентаванай на сэнс і настрой паэтычнай мовы, як быццам не скаванай ні фанетычнымі загарадкамі, ні рыфмоўкаю, ні метрычнай зрэммай, — прастай у выслове і складанай па сваёй унутранай сутнасці.

А між тым, быццам неўзаметку, усё так істотна выказана, з такою хоршай лірычнай напорнасцю! Маркота азвалася ў першай строфе не толькі рыфмай («ахвотна»), але і ўнутраным паўторам («а я маркоцуся часцей...»). Не так сабе, а ўзмоцніўшыся сэнсавым націскам на слова «часцей», стала трайнай другая рыфма (часцей... дабрадзеі... ліхадзеі). Лёс, пушча —

Варлен
БЕЧЫК

«КАЛІ

месца і аб'ект лірычнага дзеяння — двойчы вылучаныя ў другой строфе сэнсавымі націскамі; «нядбала» і «дзе папала» таксама лучацца не толькі гучаннем, але і сэнсам.

І ўсё гэта пазначана такой ненаўмыснасцю, быццам сталася неспадзеўку, само сабою. А між тым така «паўторнасць» слоў і сугучаў, сінтаксічная ўладкаванасць іх у адпаведнасці з сэнсавай нагруккай вытрымана ў вершы як паслядоўны стыльва-кампазіцыйны прынтцып. У наступных строфах лірычныя тэмы таксама будучь акрэслівацца і скразной сугучнасцю, і слоўным паўторам, палярызаваць або аднаць свае сэнсавыя адценні ў іменна-дзеяслоўных парах:

Ніхто не бачыць і не чуе,
Аб чым тут гутарку вяду,
Дзе думна днюе і начуе,
Сваю хавае Дзе нуду.

Тут — паўза. Пачуццё адышло ад тлумнага свету, звыклай будзённасці і, не заслоненае аглядкай на яе (выказанай, дарэчы, вельмі сціпла і проста: «Каб не мазоліць вочы людзям»), спакваля пранікаецца лясным быццём. Але перш чым уступіць у прылівы кантакту з ляснымі шумамі,

БЕЛАРУСКІ ЖАЎРАНАК У ЛАТВІІ

М. АБОЛА

Па-сапраўднаму Янка Купала прыйшоў у латышкае культурнае жыццё ў 1940 годзе, калі ўся савецкая краіна адзначала 35-годдзе літаратурнай дзейнасці паэта. Амаль усе перылдычныя выданні Латвіі публікуюць артыкулы аб беларускім песняры. Купалаўскія творы перакладаюць Я. Судрабкалі, Э. Адамсон, М. Грынфельд, Я. Плаўдзіс, М. Рудзіт. Перакладчыкі выбіраюць галоўным чынам вершы, якія выказваюць светлы, радасны настрой паэта ў сувязі з сацыялістычнымі пераўтварэннямі на беларускай зямлі. Гэтыя настроі вельмі пераклікаліся з пачуццямі латышкага працоўнага народа ў той незапабыўны час, калі Латвія стала сацыялістычнай. Таму святкаванне юбілею Янкi Купалы ператварылася ў важную культурную і палітычную падзею ў жыцці латышоў. Яно садзейнічала ўмацаванню сяброўскіх сувязей абодвух народаў. Важна было і тое, што менавіта Янка Купала — самы нацыянальны з усіх беларускіх пісьменнікаў — быў першы, з якім вельмі блізка пазнаёміліся латышы. Пісьменнікі, што перакладалі яго кнігі, чытачы, якія чыталі гэтыя пераклады і артыкулы аб заснавальніку беларускай нацыянальнай паэзіі, перажывалі пачуцці, блізкія тым, якія так хораша вярзаў М. Ісаноўскі: «Вершы Янкi Купалы з'яўляюцца не толькі добрымі, мастацка-высакласнымі творамі, але яны з'яўляюцца і своеасаблівай гісторыяй беларуска-

ГЭТЫ скульптурны партрэт песняра пазнаюць многія, хто прыходзіў пакланіцца яму ў Мінску, у скверык ля тэатра, што носіць яго, Купалы, імя. Цяпер партрэт перанесены ў родную паэту Вязінку...

са стыхій усяго лянога нату-
ральнага і вольнага жыцця, перш чым
сабраць і гарманічна праявіць ім
сваю самоту і сваю ўдумнасць, перш
чым увайсці назісім у яго духоўнае
бязмежжа, пазтава душа «падсумоў-
вае» ўсю сваю даўнюю дружбу з ле-
сам (і словы «сябры» і «дружба»,
мiж іншым, таксама выдзелены націс-
кам):

А з лесам сябры мы старыя,
Не раз праводзілі папас;
За сорак год нам дружбу крые,
Калі зышліся першы раз.

У пачуццё, канкрэтызаванае псіха-
лагічна, тут уводзіцца і аўтабіяграфі-
чная канкрэтнасць. «За сорак год нам
дружбу крые...» — у час, калі быў
напісаны гэты верш, было паэту за

ў стыхію лянога характа, у суадна-
сці з ёю ён здаецца, вось-вось прасяк-
нецца гэтай вечнадзейнай жыццёвай
радасцю:

Цяпер, калі сюды прыду я,
Знаёма, ясна як сліза;
Усё твая шышкі лед гадуе,
Усё тая ўецца дзермяза.
Таксама мох ляжыць, як воўна,—
Бы ў пуху пясціцца нага;
Ад птушак роўна, шуму поўна,
Глядзі ды слухай як мага.

І мажліва, толькі крыху адчуваецца
водгалас пачатковага душэўнага на-
строю — маркоты, супрацьпастаўле-
най расквашванню гэтай лясной яс-
насці. Але і ў гэтым «знешнім», веч-
ным свеце адбываецца рух, і не толькі
радасны:

Сягоння бачу тут бярозку:
Была жывой, цяпер ляжыць,—
Як майя смутнай долі цэчку,
Паспеў віхор лед скрышыць.
Без часу ёй прышлося замерці...
Ляжы, гаротная, ляжы,
Пакуль не разбярэць па чверці
Цябе на дрэвы ці крыжы!

Пасля гэтых радкоў стаіць лірычнае
шматроп'е — паэт, здаецца, усёй іс-
тотай аддаўся смутанаванню і заспро-
дзіўся на невясёлым роздуме. Так,
быццё — вечае, вечны і лёс — спада-
рожнік і сувязны людзей і пакале-
нняў, але жывым і асобным часцінкам
яго — і бярозкам, і людзям — наканана
знікчыць у небыццё, а людзям —
яшчэ і смутнаваць ад гэтага.

Але няспынным застаецца ўсё гэта
тае вольнае і вечае існае жыццё:

Прыціхне лес ды зноў аб нечым
Шуміць, гамоніць, колкі дуж...
Вароны ў высі і крык заўзятый
Узнялі, бы кліяцьця сьце,
А дзяцел дзюбля зубатай
Дзлубе сасонку ды дзлубе.
Зяліўка ў тахт «куку» кукуе,
Як ёй хто голас натачыў...

І тут, на гэтым рознагалосым і роз-
нашумным фоне стаіць паэт апошняю
кропку, нечакана і шчыльна вяртаю-
чыся да свайго, асабістага:

Лічу, ці доўга павякую...
Замойла... мала налічыў.
Вось і ўсё. Верш доўжыцца ўжо
толькі ў нашай свядомасці. Думаеш,
што сапраўды нямнога налічыла тая
зязюля — пражыць паэту даўлося
пасля гэтага ўсяго толькі шаснаццаць
гадоў. Думаеш аб тым, як многа ска-
зана ў вершы, як шырока разыходзя-
цца яго лірычныя кругі. Захапляешся,
як бліскача, у духу анталогічнай кла-
сікі, выказана адасобленасць «пры-
роднага» і «душэўнага» і злітнасць іх
у лірычным перажыванні, як муіна
адгукецца пачуццю чатырохстопны
ямб з яго ўстойлівымі пропусамі не-
націскных складоў у перадапошнім
стапе...

Хочацца яшчэ і яшчэ пабыць у ці-
хавайным свеце гэтага цудоўнага ве-
ра.

Як адзін з ключоў да разумення лі-
рычнай сілы гэтага верша, згадваю-
цца словы Фета: «Чым больш агульная
паэтычная думка, пры ўсёй сваёй яр-
касці і сіле, чым больш шырока, тонка
і няўлоўна разыходзяцца яе кругі,
тым болей яна паэтычная».

Але, прыгадаўшы Фета, мы не вы-
водзім гэты верш за межы сацыяльна-
га кантэксту купалаўскай лірыкі. Не
будзем насцярэжвацца з таго, што ў
вершы пануе маркотны настрой.
Хіба само паэтава пачуццё не
народжана новай якасцю гармані-
чнага і яснага светаадчування, хіба не
з'яўляецца яго душэўным вынікам да-
сягнутай сацыяльнай роўнасці, на
якую Купалава муза адгукалася ўсё
больш поўна і ўсебакова. Не выпадко-
ва ў амаль адначасна напісаным ве-
ршы «Улетку» вылілася з душы паэта
і другое пачуццё: «Музыка зычная ў
свеце — моўкнуць нягоды напасці...
Хочацца думаць як дзеці, верыць, як
дзеці, у шчасце».

Паэзія Купалы заўсёды была шмат-
граннай, арыентавалася на ўсё ідэя-
тэматычнае, духоўнае бязмержжа на-
цыянальнага быцця. Прасякнутая

прагай сацыяльнай справядлівасці і
нацыянальнай роўнасці, яна ўзбагача-
ла свой пафас паўчужай разнастай-
насцю, багаццем ітанацыі і шмат-
значнасцю душэўных калізій. Гэта
адзначаў яшчэ праніклівы Максім Баг-
дановіч: «Найбольш увагі звяртае на
сябе Я. Купала; звяртае не толькі ве-
лічыннай сваёй здольнасці, але і гіб-
касцю яе, здольнасцю да ўсестаронняга
развіцця».

У выдатнай кнізе Р. Бярозкіна
«Свет Купалы» ёсць раздзел «Вершы
аднаго года», дзе добра паказана, як у
вершах 1926 года «выспівалі» ў свядо-
масці мастака новыя якасці, скла-
валіся новыя рысы, фарміравалася но-
вае ўспрыманне жыцця і яго перспек-
тывы».

Верш «У лесе» стаўся цудоўным
вынікам таго вялікага паэтычнага по-
шуку. Такіх лірычных формул унут-
ранай засяроджанасці і душэўнай ад-
крытасці, такой духоўнай значнасці
і жыццёвай паўнаты і пачуццяў,
такой свабоды і паслядоўнасці ў іх
выўленні беларуская паэзія яшчэ не ве-
дала. І ў некаторых іншых вершах
(«Па Даўгінаўскім гасцінцы», напрык-
лад) вобраз самога паэта, як слухна
зазначыў той жа Бярозкін, «раскрыты
ва ўсёй інтымнасці яго рэальна-жыццё-
вых сувязей». Пазней узла верх арыен-
тацыя на «калектыўную эмоцыю». І
Купала найбольш плённа разгарнуўся
на гэтым, «ідэальным» (праўда, часам
ідылічным) напрамку. Але намечаны
калісьці Купалам шлях да эмацыя-
нальна-псіхалагічнай канкрэтнасці вы-
водзіў нашу паэзію да новых мастац-
кіх здабыткаў. Можна шырока давесці
гэта прыкладамі з Танка, Броўкі Ку-
ляшова, Панчанкі і многіх іншых наш-
тых паэтаў. Калі я чытаю ў Алесія
Шысіна:

Асенні лес, асенні лес,
Густых рабін блэдомнае святло.
Усё вышэй па дрэве дзлеч лез,
А больш нікога ў лесе не было...

— адразу ажывае ў памяці і
купалаўскі верш. Душы ў гэтым смут-
ку — прасторна, вяртаецца ў свае ля-
сы, лічыш зязюльчынае «куку» і паў-
ней разумееш існы свет і ўласную
душу.

Такі гэты купалаўскі верш, сціпла
названы — «У лесе».

БЫВАЕ МНЕ МАРКОТНА...»

сорак. У гэтай біяграфічнай падрабяз-
насці была ўнутраная неабходнасць.
У ёй тоіцца і памалу пачынае сябе
раскрываць зародак новай лірычнай
тэмы — роздум аб лесе, аб бегу ча-
су і далічынных вечнасці.

За гэты час, навек схаваны,
Шмат мелі ўсякіх лет і зім, —
Былі агні, былі туманы,
Было ўсё са мной і з ім.

Можна зноў і зноў захапляцца, як
проста і паслядоўна развіваецца пе-
ражыванне, убіраючы гэту новую лі-
рычную тэму — лірычны сум пажыц-
цёвай незваротнасці. «Навек схаван-
ны... лет і зім... былі... былі... было...»
Непрыкметна, само сабою адбылося
гэтае зліццё двух светаў — «ляснога»
і душэўнага («было ўсяго са мной і з
ім»). Бездакорна праўляецца ў ве-
ршы і ўнутраны крытэрыі душэўнага
характа і маральнай чысціні — ва
ўсім, што сказана, не адчуваеш ні кро-
пелькі драбнізнага, пачобна-выпадко-
вага. Усё выверана душой, прасякнута
светлым гарманічным пачаткам.

Нарэшце паэт поўнасцю ачунаецца

кавіўся малодшым пакаленнем ла-
тышскіх пісьменнікаў. Райнісам,
яго літаратурнай спадчынай. Яны ж
пазнаёмліліся яшчэ ў 1926 годзе,
калі Райніс быў у Мінску... Паміж
абодвума паэтамі ўстанавіліся сар-
дэчныя адносіны, абодвум, такім
розым у творчасці, уласціва бы-
ла глыбокая любоў да сваёй радзі-
мы, мара бачыць свой народ шча-
слівым і свабодным.

У час Вялікай Айчыннай вайны
Ю. Ваняг па-майстэрску перакла-
дае адзін з самых моцных вершаў
Янкі Купалы гэтага перыяду —
«Беларускім партызанам». Дарагія
ўспаміны захоўваюць аб Янку Ку-
пала латышскія пісьменнікі, якім
пашчасціла сустрэцца ў тыя су-
ровыя дні з песняром беларускага
народа ў Маскве. Ян Судрабали
пасля смерці паэта прысвячае яму
верш «Памяці Купалы».

Асабліва шмат пішуць пра Янку
Купала ў нас у пасляваенны час,
шырока адзначаюцца купалаўскія
юбілей, перакладаюцца творы. Ся-
род перакладчыкаў твораў Янкі Ку-
палы — Г. Галіныш, Я. Грот,
А. Крукліс, М. Сілабрыеда, П. Ві-
ліп, А. Веян. Латышскія пісьмен-
нікі, гасціцы на зямлі сваіх бе-
ларускіх сяброў, не раз бывалі ў
памятных купалаўскіх месцах, у
Вязынцы. Пад уражаннем наведан-
ня Вязынкі Ю. Ваняг напісаў верш
— «Ліст у Вязынку», а А. Веян —
паэму «Залацістае лісце на высо-
кай гары»: аб паездцы Райніса ў
Мінск, аб яго сустрэчы з Янкам
Купалам.

Калісьці вядомы латышскі
пісьменнік А. Упіт пісаў: «Ад свайго
і ад імя літаратурнай грамад-
насці Савецкай Латвіі заўляю,
што Янка Купала быў і заўсёды буд-
зе гэтак жа блізі нашаму пісь-
менніцкаму аспрэджню, як блізі
быў і будзе беларускі народ ла-
тышкаму народу ў нашай вялі-
кай шматнацыянальнай савецкай
сямі». Час пацвердзіў праўдзі-
васць гэтых слоў. Янка Купала
жыве ў сэрцах латышоў.
Г. Рыга.

АРМЕНІЯ ШАНУЕ

У Арменіі ведаюць і
любяць беларускую паэ-
зію. Янка Купала, Якуб
Колас, Пятрусь Броўка,
Пімен Панчанка, Аркадзь
Куляшоў, Максім Танк, —
усе яны добра знаёмы
нашаму чытачу. Але ў
кожнага народа ёсць
паэт, які яму асабліва да-
рагі і блізі. Для белару-
саў — гэта Янка Купала,
з імем якога звязан роск-
віт нацыянальнай літара-
туры.

Творы Янкі Купалы ў
перакладах на армян-
скую мову пачалі з'яў-
ляцца ў трыццатыя гады
на старонках рэспублі-
канскага друку. У 1935
годзе ў другім нумары
часопіса «Советакан гра-
кануцян» («Советская ли-
тература») былі апубліка-
ваны два вершы паэта
«Хвалюцца морскія
хвалі» і «Новая восень».
У тым жа годзе ча-
сопіс пазнаёміў чыта-
чоў з паэмай «Барысаў»,
а яшчэ праз два гады
выйшла ў свет паэма
«Курган» у выдатным пе-
ракладзе паэта і драма-
турга Гургена Бар'яна. У
гэтыя гады народны паэт
Беларусі набывае ў Ар-
меніі вялікую папуляр-
насць. Многія яго творы
ўваходзяць у школьныя
хрестаматы.

У верасні 1939 года
Я. Купала прыязджае ў
Ерэван на святкаванні
тысячагоддзя армянска-
га геранічнага эпасу «Да-
від Сасунскі». У сваіх вы-
ступленнях перад працоў-
нымі, дзелячыся ўражэн-
нямі аб убачаным у на-
шым краі і расказаўшы
пра Беларусь, ён заклі-
каў да яшчэ большага
ўмацавання дружбы па-
між народамі. На ўрачы-
стым пасяджэнні Янка
Купала сказаў: «У вашу
краіну гор і бурных рэк,
вінаградных садоў і
крышталёвых ручаёў мя-

не паслаў народ краіны
дрымучых лясоў і ціхіх
рэк. Па-рознаму цудоў-
ныя нашы краіны, але
адна і тая ж жыве ў іх
душа. З аднолькавай сі-
лай расце ў іх і разві-
ваецца народнае жыц-
цё».

У гады акупацыі Бела-
русі фашысцкімі захоп-
нікамі паэт далучае да ма-
гутнай сілы паэтычнага
слова грозную зброю
публіцыстыкі. З-пад яго
пера выходзяць палым-
ныя артыкулы — звароты
«Заклік да беларуска-
га народа», «Германскі
фашызм — злейшы во-
раг беларускага народа»,
«Вышэй сцяг за свабоду
і незалежнасць» і іншыя.
Артыкул «Ніколі не бу-
дуць беларусы рабамі
нямецкіх баронаў» быў
перакладзены на армян-
скую мову і выдадзены ў
1941 годзе асобнай бра-
шурай.

У пасляваенныя гады
вялікая група пераклад-
чыкаў узялася за падрых-
тоўку зборніка выбранных
твораў Янкі Купалы.
Зборнік гэты выйшаў у
1951 годзе і з'явіўся вя-
лікай падзеяй ў нашай
літаратуры. У яго ўвай-
шло больш як пяцьдзе-
сят лепшых вершаў паэта.
На жаль, пераклады ра-
біліся з рускай мовы.
Акрамя таго, перакладзілі
іх 12 паэтаў. Калі мець на
ўвазе, што ў розных пе-
ракладчыкаў розная сту-
пень набліжанасці да
арыгінала ў таліне стылю,
інтанцыі, эмацыянальнасці
і да т. п., можна зразу-
мець, чаму ў выданні су-
стракаюцца розныя па-
якія пераклады. Зада-
ча перакладчыкаў ус-
кладнялася і тым, што

яны перакладзілі паэта з
высокай паэтычнай тэх-
нікай, народнасцю вобра-
заў і мовы, з выключнай
абаяльнасцю і музыч-
насцю вершаванага рад-
ка. Цяжка не разгубіць
гэты асаблівае купалаў-
скае паэзіі. Тут пера-
кладчык павінен апрача
паэтычнага дару валодаць
добрай успры-
мальнасцю і ўменнем
жывацца ў духоўны
свет аўтара, улоўваць
танчэйшыя адценні яго
верша.

Добрымі армянскімі
вершамі здолелі пера-
даць паэзію Купалы
Н. Зар'ян («А хто там
ідзе», «Алеся», «Хлопчык
і лётчык»), Агаўні («Му-
жык»), Г. Камуні («Там») і
многія іншыя.

«Янка Купала — гэта
першая з вяршынь бела-
рускага Эльбруса паэ-
зіі, — пісаў Паўло Тычы-
на. — Яна і чыстая і вы-
сокая. Высокая, бо ма-
тывам і сваімі праўдзівае,
Чыстая, бо мілагучная і
майстэрская, а магутная,
бо заўсёды была яна з
народам». Так, паэзія, у
кожным радок якой паэт
укладае душу і сэрца,
любоў да народа, — ні-
кога не можа пакідаць
раўнадушным. Яна набы-
вае інтэрнацыянальны,
агульначалавечы харак-
тар. Менавіта гэтыя якас-
ці купалаўскай лірыкі
прымушаюць пераклад-
чыкаў брэсца за цяжкаю
і высакародную справу —
азнаямленне мільёнаў
новых чытачоў з неацэн-
най спадчынай выдатнага
паэта.

Ашот ГАБРЫЕЛЯН.

НА МІНШЧЫ-
НЕ, а то, бадай, і на ўсёй Беларусі не знойдзец больш маляўнічай мясціны, чым Лагойшчына. Лясістыя пагоркі, пакручастыя рачулікі і лясцістыя азёры, пячаныя высы і поруч з імі — балотцы, парослыя асакой і лазоўнікам, зялёныя — у садах і прысадах — вёскі і вёсачкі — усё гэта пакідае незабытае ўражанне.

Кожная паваротка дарогі прыносіць новае захапленне: то ціхія і вясёлыя палыны сярэд сонечнага бярэзніка, то высокія залацістыя сценны сасновага бору, то блакітнае азёрца і заліны луг вакол яго.

«Край бацькоў, Лагойшчына мая...» Гэта сказаў шмат гадоў па-

1912 — 1913 гады з'яўляюцца гадамі росквіту творчай дзейнасці песняра. Гэтыя гады даследчыкі жыцця і творчасці Янкі Купалы па праве называюць «Болдзінскай восенню» песняра. Несумненна, што стварэнню такога інтансіўнага творчага настрою паспрыяла і родная Лагойшчына, яе прырода і людзі. Тут ён чэрпаў натхненне, фарбы і гукі, тут знаходзіў тэмы і матывы, тут углядзеў прататыпы сваіх драматургічных твораў, у прыватнасці, неўміручай «Паўлінкі».

Так, Уладзімір Карпаў адзначае: «Можна лічыць абсалютна даведзеным, што «Раскіданае гняздо» і «Паўлінка» пабудаваны на канкрэтных жыццёвых

Ганна Дамінікаўна прыгадвае вельмі самаойны і паказальны ў гэтых адносінах факт. Калі Пранцішак Аблачымскі ўбачыў «Паўлінку» на сцэне, ён доўга кляў «дзіводлу-пісьменніка», пляваюся ад злосці і перастаў нават вітаць з Купалам. Уся ваколіца ўгадала за персанажамі камедыі сваіх знаёмых і ад душы рагата і кіла з іх...»

5 чэрвеня 1912 года Янка Купала пісаў з Акапаў у Пецярбург прафесору В. Эпімах-Шыпілу: «Напісаў у двух актах камедыю, каторую чытаў Лявіцкаму, і ён казаў, што напісана дарэчы. Камедыя называецца «Паўлінка», напісана прозаі з шляхецкага жыцця». З Лявіцкім — пісьменнікам Ядвігіным Ш. — песняр пазнаёміўся неўдэ ў 1904—1906 гадах. З 1897 года Ядвігін Ш. жыў таксама на Лагойшчыне ў невялікім фальварку Карпілаўка, непадалёк ад Селіпча.

У ГЭТЫЯ дні радаснай падзейнай стаў выхад у свет альбома з дзвюх манафанічных грампласцінак тыпу «Гігант», прысвечаных творчасці карыфееў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Усесаюзная фірма «Мелодыя», праўдзіва вялікую работу па рэстаўрацыі запісаў галасоў Я. Купалы і Я. Коласа, якія захоўваюцца ў фондах Беларускага радыё, паднесла выдатны падарунак прыхільнікам двух вялікіх паэтаў.

Грандыёзная па размаху, шырыні дыяпазону, незвычайна багатая па змесце творчасць кожнага з паэтаў прывабіла шмат беларускіх кампазітараў (дастаткова заўважыць, што на тэксты Я. Купалы напісана звыш 200 музычных твораў). Таму цалкам прымальнай аказалася форма музычна-літаратурнай кампазіцыі. На працягу трох гадзін нас не пакідае хваляючае пачуццё сустрэчы з велізарным светам вялікіх майстроў.

Грампласцінка, прысвечаная Янку Купалу, адкрываецца запісамі вершаў «Песні патрэбны нам» (своеасаблівым прывітанням Першаму усесаюзнаму з'езду савецкіх пісьменнікаў) і «Песняй будаўніцтва» у аўтарскім працытанні. Голас Янкі Купалы гучыць неяк па-асабліваму, цёпла і чалавечна. Шчыра ўсхваляванасць інтанацыі Я. Купалы глыбока западае ў сэрца...

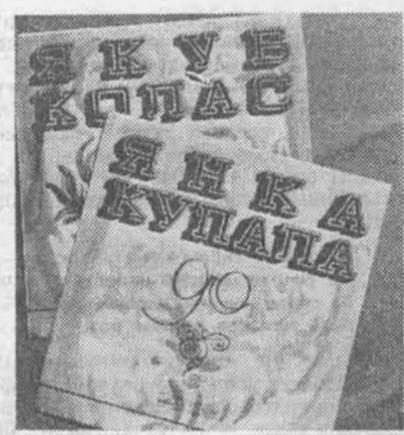
Хочацца адзначыць выдатнае выкананне Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлай БССР пад кіраўніцтвам Р. Шырма хараў Я. Цюконкага «Зайшло ўжо сонейка», С. Палонскага «Вечарынка» і А. Багатырова «Дзень добры, Масква!».

Арганічна ўліліся ў кампазіцыю галасы вядомых беларускіх спевакоў М. Дзянісава, Л. Александровскай, Т. Ніжнікавай, якія спяваюць рамансы Р. Пукста «Шумныя бярозы» і «Восень», В. Яфімава «Я — калгасніца».

Значнае месца ў праграме купалаўскага дыска займае літаратурна-музычная кампазіцыя па паэме «Курган» у выкананні Б. Платонава і цымбалістаў С. Навіцкага і Х. Шмелькіна. Сярэбраны звон цымбал як бы пераклікаецца з празрыстай гучнасцю верша Купалы.

Трэцяя і чацвёртая старонкі альбома прысвечаны творчасці Якуба Коласа. Праграма літаратурна-музычнай кампазіцыі адкрываецца заключным словам паэта на вечары, прысвечаным яго 70-годдзю і аўтарскім чытаннем верша «Савецкія дні».

Цікавыя і разнастайныя творы беларускіх кампазітараў, напісаныя на

ПЕСНЯРАМ ПРЫСВЕЧАНЫ

вершы Я. Коласа — кантаты, хоры, сімфанічныя творы, опера, раманы. Частка з іх уключана ў праграму дыска ў выкананні вядучых калектываў рэспублікі.

Пейзажную замалёўку М. Чуркіна «На полі вясной» з тонкім разуменнем акварэльнай празрыстасці вершаў Я. Коласа выконвае хор Беларускага тэлебачання і радыё пад кіраўніцтвам В. Роўды.

Выдатны спявак М. Ворвулеў і аркестр опернага тэатра БССР (дырыжоры Т. Каламіцава і І. Абрамсі) запісалі два фрагменты з оперы А. Багатырова «У пушчах Палесся» па матывах апавесці Я. Коласа «Дрытва».

Расказ пра альбом, прысвечаны паэзіі Я. Коласа, будзе няпоўным, калі не ўпамнуць аб літаратурных запісах.

Урывак з паэмы «Новая зямля» чытае В. Тарасаў. У невялікім фрагменце «Дзядзька-кухар» артыст выдатна перадае тонкі, лагодны, незласлівы гумар Я. Коласа.

Л. Рахленка запісаў фрагмент з першай часткі трылогіі «На ростанях».

Пасля праслухоўвання пласцінак не ўзнікае сумненняў у тым, што яны не залежана на прыдаўках магазінаў. З гэтымі пласцінкамі расстаецца, як з добрымі кнігамі, калі, загорваючы апошнюю старонку, ведасці, што абавязкова вернешся да іх зноў. Выпушчаны пласцінкі ў прыгожых канвертах з анатацыяй музыказнаўцы С. Нісневіч. Хацелася б, каб на канвертах яшчэ былі імяны рэдактараў, рэжысёраў, аператараў, якія рыхтавалі гэтыя выдатныя дыскі.

Ул. ЯФРЭМАУ.

СЦЕЖКАМІ, ШТО ПОМНЯЦЬ ЯГО КРОКІ

У СЭРЦЫ ЯГО ЖЫЛА ЛАГОЙШЧЫНА

ся другі паэт, узгаданы тут, на Лагойшчыне. Але тое самае, бадай, мог сказаць і ён, наш неўміручы Янка Купала. І гэта было б зусім справядліва: жыццёвыя сцэжкі неаднойчы прыводзілі яго сюды. Правільней будзе, мусіць, сказаць так: ягоныя жыццёвыя сцэжкі тут пачаліся.

На Лагойшчыне прайшлі дзіцячыя і юначыя гады будучага песняра роднай зямлі: спачатку ў фальварках і маёнтку Юсіна (з канца 1886 па 1889 год), дзе малы Янка зрабіў першыя крокі ў навуку пад кіраўніцтвам вандруючага настаўніка Патаповіча; потым — у Прудзішчы (1891 — 1895), дзе яшчэ і зараз старыя людзі памятаюць сям'ю Луцвічаў і іх маладога Янку; затым (1895 — 1904) — у Селішчы, дзе будучаму паэту давялося пісаць апавесці свайго жыцця сваёй ды касой на службе ў тутэйшага пана. Тут, на Лагойшчыне, Янка Луцвіч у 1897—1898 гадах вучыўся ў Беларускай народнай вучылішчы.

І пасля шмат гадоў ягонага жыцця самым цесным чынам былі звязаны з гэтым маляўнічым кутком роднай зямлі — найперш з невялікім хутарам Акапы непадалёк ад вёскі Вялікія Бесяды. Адсюль, з глухога заціску, атрымалі пучэўку ў жыццё драматычныя творы Янкі Купалы «Прымакі», «Раскіданае гняздо» і «Паўлінка», паэмы «Бандароўна», «Магіла льва», «Яна і я», вершы «З недацвэтаў», «Гэй, наперад», «Як у лесе зацвіталі», «Царства хохліка» і многія іншыя. Сюды ён прыязджаў да маці на канікулы, калі вучыўся ў Пецярбурзе (1909—1913) на агульнаадукацыйных курсах Чарняева.

фактах, з захаваннем найбольш характэрных дэталей і адзнак іх. Добра ведаючы побыт, асабліва сялянства, Купала перанёс на сцэну беларускае жыццё ва ўсёй яго самабытнасці і натуральнасці. Жыццё беларускай вёскі з яго бядой і радасцямі, нястачамі, з патаемнымі думамі і марамі, сілай, слабасцю высокага чалавека; паэзія і проза гэтага жыцця, праца і адначынак, звычалі і народная гутарка — усё гэта цудоўна адлюстравалася ў п'есах Купалы.

Мне, ураджэнцу Лагойшчыны, хочацца да гэтага дадаць толькі тое, што ў п'есах Купалы адлюстравалася жыццё ўвогуле беларускай вёскі і, у прыватнасці, вёскі лагойскай. Спашлюся тут на ўспаміны сястры паэта Ганны Дамінікаўны, якая гаварыла, што ўсе ці амаль ўсе дзейныя асобы «Паўлінкі» мелі сваіх рэальных прататыпаў. Гэта былі знаёмыя і незнаёмыя паэту людзі з ваколіц хутара Акапы. За вобразам Адольфа Быкоўскага ўгадваўся Павэлак Вялюдовскі, «які жыў у Чарохвіча на Калдукоўцы». Гэта быў сапраўды ганарлівы шляхчак, які ні сам, ні ягоныя чатыры дачкі ніколі не апускаліся да гаворкі з сялянамі. У Сцяпане Крыніцкім угадваўся Гілярыі Аблачымскі, у Пустарэвічу — Пранцішак Аблачымскі, брат Гілярыя, скарна і п'яніца. Правобразам Паўлінкі паслужыла дачка Гілярыя Ядзя — вельмі прыгожая дзяўчына з цудоўным голасам, у якую нібыта быў закаханы і сам паэт. Меў прататыпа і Якім Сарока — гэта быў настаўнік Мечыслаў Багдановіч, стрыечны брат Ядзі, які жыў у хаце Гілярыя, кахаў дзяўчыну і нешчасліва сватаўся да яе.

Янка Купала называе Ядвігіна Ш. у ліку тых пісьменнікаў, хто ў пачатку літаратурнага шляху заахвочвалі яго да мастацкай творчасці. У адным з пісьмаў паэт прыгадвае: «У перыяд 1904—1906 гг. я пазнаёміўся з Ядвігіным Ш. (жылі мы па суседстве). Гэта была для мяне вялікая падзея, бо ўпершыню сутыкнуўся з чалавекам, які не толькі пісьменнік, якога друкуюць, але і піша па-беларуску. З Ядвігіным Ш. я вельмі зблізіўся. Ён шмат раскаваў пра не-знаёмыя мне да таго часу пісьменніцкія справы і г. д. Чалавек ён быў з вышэйняй адукацыяй (праўда, універсітэта з-за рэвалюцыйных спраў не скончыў), пры тым вельмі цікавы і даступны суб'яднік».

Лагойшчына выпеставала і другога добрага сябра Янкі Купалы, самабытнага прэзаіка і паэта Змітрака Бядулю. На іх шматгадовае шчырае сяброўства ўплывала не толькі сумесная праца ў рэдакцыі «Нашай нівы», агульны клопат аб развіцці роднай літаратуры, але, пэўна, і адчуванне зямлітства, пачуццё прывязанасці да маляўнічых пагоркаў і лясцоў бацькоўскага кута.

Урэшце, варта відаць, прыгадаць і тое, што на Лагойшчыне, на старасвецкіх могілках паблізу вёскі Корань, знайшоў вечны спакой бацька паэта Дамінік Луцвіч, яго брат Казі і дзве сястры — Гэля і Сабіна...

У гэтыя ліпенскія дні на дарогах Лагойшчыны шмат турыстаў і падарожнікаў. Едуць і ідуць сюды людзі здалёк і зблізка. І цікавацца яны не толькі мемарыяльным комплексам Хатынь і мясцінамі гераічнай барацьбы партызанскіх брыгад і атрадаў. Іх вабяць сюды і Купалаўскія сцэжкі, прыгажосць гэтага куточка роднай зямлі, які так шмат даў для абуджэння і росквіту творчасці нашага народнага песняра і які праз усё жыццё пранёс яго ў сваім сэрцы.

ЯК ВЯЛІКІ нацыянальны паэт Купала рос, фарміраваўся і стаў вялікім на сваёй роднай глебе.

Але вытокі купалаўскага мастацтва значна шырэйшыя. У вядомым аўтабіяграфічным лісце да Клейнбарта паэт пісаў: «З польскіх аўтараў на мяне вялікае ўражанне рабілі Выспянскі, Славацкі, Міцкевіч, часткова Крашэўскі сваімі гістарычнымі раманамі».

Цікава, чаму Купала сярод польскіх аўтараў першым назваў прозвішча Станіслава Выспянскага, што ў творчасці гэтага паэта і драматурга магло прыцягнуць увагу Беларускага песняра?

Спадчына Выспянскага багатая і разнастайная. У ёй пачэснае месца заняла графіка, жывапіс, выяўленчае мастацтва, манументальны роспіс, паэзія і драматургія. Але якой шматграннай ні была б творчая дзейнасць Выспянскага, яна не перашкодзіла яму сканцэнтравана свае намаганні на драматургію. У гэтым сінтэтычным жанры ў канцы XIX стагоддзя Выспянскі ў польскай літаратуры не меў сабе роўных.

Прыход Выспянскага на польскую сцэну быў выкліканы, як нам здаецца, дзвюма прычынамі: імкненнем працягнуць на сцэне рэвалюцыйныя традыцыі міцкевічаўскіх «Дзядоў» і па-свойму ў перыяд абостранага развіцця капіталістычных адносін асэнсавана нацыянальна-вызваленчую ідэю польскага народа.

Купала ўваходзіў у беларускую літаратуру якраз тады, калі імя Выспянскага драматурга не сыходзіла з тэатральных афіш Кракава, Варшавы, Львова, Лодзі, Вільні. Так, з 1901 года пачала сваё сцэнічнае жыццё на падмостках Львоўскага тэатра «Варшавянка». Следам за ёю — «Вызваленне» (1903), «Легенда» (1905), «Пракляцце» (1909). Але найбольшай папулярнасцю ў тагачаснага глядача карысталася драма «Вяселле».

Пасля прэм'еры ў Кракаўскім тэатры (1901) яна хутка з польскай трупай абышла Нью-Йорк, Парыж, Прагу і Вену. У Маскве «Вяселле» ставілася Станіслаўскім у 1916 годзе.

Прыезд Купалы на працу ў Вільню

СВАЁ І

(1908) па гадах якраз супаў з цвёрдым замацаваннем «Вяселля» (1907) на віленскай сцэне. Зараз цяжка ўстанавіць, калі і на якіх спектаклях бываў Купала; Але застаецца бяспрэчным факт, што беларускі паэт добра быў знаёмы з творами Выспянскага наогул і спектаклем «Вяселле» ў прыватнасці. І што знаёмства гэтае не прарвала дарэмна.

Купала заўжды шукаў. Жывучы ў Вільні, ён актыўна цікавіўся тэатральным жыццём і па-свойму рэагаваў на яго. Так было са спектаклем па п'есе Пшыбышэўскага «Снег», калі пад яго ўражаннем у Купалы ўзнік аднайменны верш-імпрэвізацыя.

Але галоўнае не ў гэтым пачобным эпізодзе, а ў тым, што Купала чуйна ўбіраў у сябе пошукі грамадскай і мастацкай думкі свайго часу і трансфармаваў гэта ва ўласную творчасць.

У Купалаўскага Купала магла прыцягнуць навізна ў трактоўцы вобразаў, адчуванне народнай сілы, бачанне перспектывы і, што вельмі важна, пафас адмаўлення ў імя свецкага новага ідэалу. Купала думаў тады над «Адвечнай песняй». І над «Раскіданым гняздом».

Ён думаў пра стварэнне драматургічнага твора, які мог бы ўвасобіцца на сцэне, бо тады ў Беларусі быў ужо і І. Буйніцкі.

Цікаваць Купалы да Выспянскага выклікалася як самім часам, так і надзённымі клопатамі нацыянальнай драматургіі. Гэта, як мы ведаем, выявілася пазней і ў «Паўлінцы» і ў «Раскіданым гняздзе».

Цікавымі былі для Купалы адносіны Выспянскага да беларускага фальклору, які ён скарыстоўваў у сваёй творчасці.

У беларускай літаратуры пачатку XX стагоддзя Купала першым пракладаў шлях рэвалюцыйнай паэзіі, адкрываючы зусім новы погляд на чалавека-працаўні-

«ПАСЫЛАЮ ТАБЕ ЖМЕНИУ ВЕРШАЎ...»

Апошні набытак нашага архіва—новыя матэрыялы, прысвечаныя Я. Купалу. У іх ліку—лісты Янкі Купалы да Сяргея Мітрафанавіча Гарадзецкага, які зусім нядаўна, у красавіку гэтага года, перадала нам літаратуразнаўца з Арменіі Ірма Сафразбекян.

У гэтых лістах вядзецца гутарка аб творчых сувязях беларускага і рускага паэтаў, аб перакладах вершаў Купалы на рускую мову.

К. ЖОРВА,
дырэктар Цэнтральнага дзяржаўнага архіва літаратуры і мастацтва БССР.

15.VII.35.

Дарагі Сяргей Мітрафанавіч! Я сардэчна ўдзячны за пераклад «Беларусі»... Але горш за ўсё — жонка Гаворыць, што лепш арыгінала. Гэта ўжо нікуды не вярта. Цяпер мяне цікавіць, як ён лапаў у «Рабочую Москву», калі я даў яго толькі ў «Известия». Чаго добрага, абвінавачваю мяне ў рвацтве. Цяпер, у якую газету пападуць «Алеся» і «Дарогі». Я даў у «Рабочую Москву». Мне вельмі і вельмі прыемна, што табе падабалася «Алеся». На маю думку, у тваім перакладзе яна яшчэ больш усім падабаецца.

Мілы Сяргей! Пасылаю табе яшчэ жменю вершаў. Калі знойдзеш час і спадабаецца — перакладзі сам, мяне гэтым толькі ўзрадуеш, а калі не, то перадай другім (Галоднаму, Ісакоўскаму). Эмесціць іх на сваіму меркаванню (калі падыдуць). «Беларусі арднаноснай» надрукаван толькі ўрывак. Можна быць, поўнацю пайшло б у «Новый мир».

У «Новый мир» дай яшчэ што-небудзь, а то мне неяк няёмка перадаваць. Гронскім, тым болей, здаецца, маё прозвішча фігуруе ў ліку супрацоўнікаў часопіса.

Зразумела, дай, што знойдзеш больш падыходзячым, у «Правду». Здарылася неяк у мяне з «Правдой» уземная любоў; не скупіцца ў друкаванні маіх вершаў.

Яшчэ прасіў бы цябе, знайшоўшы свабодную мінуту, пазваніць у «Рабочую Москву», у «Пионерскую правду», каб мне выслалі нумары з маімі вершамі. А то, цікава, былі ў Мінску прадстаўнікі многіх маскоўскіх і кіеўскіх газет, абяцалі выслалі газеты з маім матэрыялам, і толькі я іх бачыў! Больш не падыдуць. «Известия» і «Правду» я атрымліваю. Дарэчы, у рэдакцыі «Правды» ляжаць мае два вершы, якія зрабілі тут моцнае ўражанне і атрымаў за іх вялікую пахвалу ад нашага сакратара ЦК. Даведайся, што з імі, але далікатна. Можна дадуць табе пераклас-

ці. Цяпер вось што, мой дружа Сяргей. Сядай у цягнік і прыязджай да мяне ў госці. Мяне ў Мінску не застанеш. Заўтра (16.VII) выязджаю зноў у Аршанскі раён, нешта быццам на дачу. Як толькі прыедзеш, жонка мая завязе цябе да мяне ў лес над Дняпром, дзе колькі захокаш, правядзеш цудоўна час... Значыць згодзен? Ехаць прыдзецца поездам да Оршы (можа і машынай), калі пападзецца, а з Оршы 20 км — «фордам». Жонка мая таксама вельмі просіць.

Твой Янка.

Сардэчны прывет ад жонкі.

16.VII.35.

...К табе мая вялікая просьба: не змог бы ты перакласці гэтыя вершы «Старыя акопы» і «Госці» і змясціць іх у адной з маскоўскіх газет ці часопісе. Можна быць і «Правда» не адкажацца, тым больш, што «Старыя акопы» надрукаваны ў спецыяльнай чыгуначнай газеце. Наогул табе відней, што трэба зрабіць. Надрукаваны верш у «Гудку» ў № ад 11.VII.35.

Значыць афіцыйная частка ўся.

А цяпер пайтарна сваё запрашэнне прыехаць да мяне ў лес над Дняпром. Часовы мой адрас (каля месяца) — БССР, Копысь Аршанскага р-на, Лесаўчастак. Сардэчны прывет. Твой Янка.

НА БЛАНКУ ВЫДАВЕЦТВА

УСЛОНИМЕ ў невялічкім доміку па Чырвонаармейскай вуліцы жыў паэт-нашанівец Галыш Леўчык. Памяшканне яго нагадвала музей — шмат у ім было кніг, часопісаў, камплектаў газет, фатаграфій, малюнкаў (Галыш быў добрым мастаком і музыкантам). 14 лістапада 1939 года наведваў Галыша Леўчыка ягоны даўнейшы сябра Янка Купала.

Галыш загінуў у Варшаве ў часе гітлераўскай акупацыі, загінула і яго багатая бібліятэка. А на пачатку 1940 года жонка Г. Леўчыка Зоя Леўковіч перадала архіў мужа Слонімскаму гістарычна-іраўнаўчому музею. Сярод матэрыялаў архіва значную цікавасць мае ліст Я. Купалы да Галыша Леўчыка на бланку Беларускага выдавецкага таварыства ад 7 лютага 1914 года:

«Паважаны пане! Вашага «Чыжыка» аддалі ўжо друкаваць рускімі літарамі. Будзеце ласкавы прыслаць найхутчэй клішэ вокладкі і Вашай фатаграфіі. Калі маеце зрабіць якія папраўкі, то прышліце папраўлены энцэплар.

Астаюся са шчырай да Вас пашаннай сакратар Беларускага выдавецтва Ів. Луцэвіч.

P. S. Апошняю карктуру кніжкі прасілі б, каб Вы самі зрабілі. Ів. Л.»

Ліст гэты разам з усім архівам Г. Леўчыка захоўваецца ў Слонімскаму іраўнаўчому музеі. Ці не вярта было б перадаць ліст літаратурнаму музею Янкі Купалы?

Сяргей НОВІК-ПЛЯЮН.

ЧУЖОЕ

ка. Зразумела, што ідзі вольнасці і свабоды, якія падхапіў Выспянскі ад польскіх рэвалюцыйных романтикаў, высокія ўзоры філасофскага зместу, псіхалагічнага напружання былі блізкімі купалаўскаму мастацтву.

Але найбольшую зацікаўленасць у Купалы выклікала драма «Вяселле». Вытлумачыць гэта можна разуменнем Купалам складаных адносін паміж народам і інтэлігенцыяй. У аснове п'есы «Вяселле», як вядома, леглі ўражанні самога аўтара ад вяселля ў вёсцы пад Кракавам у 1900 годзе. Зусім іншага характару, але таксама сапраўдны эпізод з сямейнай хронікі Луцэвічаў выкарыстаў Купала ў якасці зыходнага матыву пры напісанні драмы «Раскіданае гняздо». Гэтую не зусім блізкую паралель мы прыводзім у сувязі з тым, што, далей прыйдзецца спасылка на «Вяселле» і «Раскіданае гняздо».

Запрасіўшы на вяселле гасцей ад усіх сацыяльных пластоў — і сялян, і памешчыка, і буржуазнага журналіста, і ксяндза, і карчмара, і паэта-эстэта, і «прыхільніцу чыстага мастацтва», — Выспянскі ў сваёй драме рашуча абвергнуў ідылію класавага салідарызму буржуазных прадстаўнікоў з народа. Праз традыцыйную атмасферу добрабытлівасці, спрэчак, жартаў аўтар прачытаў думкі кожнага ўдзельніка «вяселля» па важнейшых пытаннях сучаснага жыцця, палітыкі, літаратуры, маралі. Але на пераломе, калі настаў час са зброяй узняцца за радзіму, ніхто, акрамя сялян, не выказаў гатоўнасці.

У «Вяселлі» як нельга лепей раскрыўся сялянскі дэмакратызм Выспянскага, яго моцныя і слабыя бакі. Як слушна адзначала прафесійная крытыка, аўтар, аднак, не запрасіў на традыцыйны вясельны стол прадстаўнікоў рабочага класа...

Калі гаварыць пра дэмакратызм купалаўскі, то яго ні ў якім разе нельга атоесамляць з дэмакратызмам Выспянскага. Нельга па той простае прычыне, што спецыфічна-тэатральная, прафесійная, прапагандысцкая мэты ў Купалы — выклікаць самім жыццём.

Для параўнання возьмем дзве сцэны з «Вяселля» і «Раскіданага гнязда», — фінальныя. Пад уздзеяннем прапаганды Вярнігары сцягне Чапец, Ясек, Гаспадар збіраюць народ, узброены косамі. Усе чакаюць сігналу. Але гістарычна хвіліна не наступіла. Справа праіграная. У гэты момант Саламянае пудзіла — здэкліва прапанавала прэч адкінуць косы і аддаць чуллівым гукам вясельнай музыкі. На прапанову Ясека сядыць на коней і са зброяй імчацца на Вавель, яно злосна секанула: «Дарэмна ты, хам, тут балбочаш, нікому ты не патрэбны».

Купала доўга не пакідаў працы над вобразам Незнаёмага. Пасля драматызаванай п'есы «На папасе» (1908) ён зноў вярнуўся да Незнаёмага ў «Раскіданым гнязде» (1913). Мэта такога звароту — ідэйнае паглыбленне праблемы сацыяльнай рэвалюцыі, якая рабілася тым часам практычнай неабходнасцю ў беларускай вёсцы. У Купалы Незнаёмы ў адрозненне ад апаэтызаванага легендарнага героя-алегорыі ў «Вяселлі» Выспянскага — свядомы змагар за народнае шчасце.

Цікава адзначыць і наступнае. У Выспянскага фантастычныя персанажы вельмі часта носяць умоўна-тэатральны характар, чаго не заўважаеш у Купалы.

Да таго ж не трэба разумець, быццам праблематыку Купалы трэба выводзіць з Выспянскага. Праблемамі, закранутымі Выспянскім і Купалам, па-свойму жылі ў пачатку стагоддзя М. Горкі, А. Блок, Л. Андрэў.

Важнае адно: захапленне Купалы Выспянскім ніколі не было механічным, а мела свой адметны кірунак і характар.

С. ДРОЗД,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры СШ № 15 г. Гродна.

ХАТЫНЬ — наш боль. Хатынь — вечны агонь бесмяротнасці.

У гэтыя дні слова «Хатынь» гучыць на розных мовах свету: рускай і японскай, нямецкай і польскай, італьянскай і хіндзі. Прадстаўнікі 11 замежных краін, а таксама братніх савецкіх рэспублік прыехалі ў Мінск на міжнародную сустрэчу барацьбітоў за мір, якая праходзіць пад дэвізам «Хай ніколі не пайторыцца трагедыя Хатыні, Лідзіцы, Арадура, Хірасімы, Сангмі».

На беларускай зямлі сабраліся прадстаўнікі розных народаў, каб нагадаць пра бедствы, што прынёс чалавецтву фашызм, асудзіць агрэсію. Карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва» звярнулася да некаторых удзельнікаў сустрэчы з просьбай падзяліцца сваімі думкамі аб Мінскім форуме прыхільнікаў міру.

Госць з Італіі Антонія Дзаболі.

ЗВАНЫ ХАТЫНІ КЛІЧУЦЬ!..

Анры БАР'ЕР (Францыя), член нацыянальнага камітэта таварыства «Францыя-СССР», муніцыпальны саветнік горада Сен-Жуньен:

— Сен-Жуньен — невялічкі гарадок за дзесяць кіламетраў ад вёскі Арадура. Трагедыя Арадура вядома ўсяму свету. Як Лідзіца, як Хатынь, як тысячы і тысячы гарадоў і вёсак, знішчаных фашыстамі ў час мінулай вайны, Арадура стаў сімвалам «новага парадку», што нес народам свету гітлераўскі дэспатызм. 3 таго страшнага ліпенскага дня 1944 года, калі карнікі знішчылі 635 мірных жыхароў Арадура, сплыло 28 гадоў. Але мы ні на дзень не забыліся пра пакуты нашых братоў і сёстраў. І колькі будзе жыць чалавецтва, столькі трагедыя Арадура, Лідзіцы, Хатыні будзе служыць напамінам аб фашызме і суровым папярэджаннем супраць любога віду агрэсіі, якая нясе гора і пакуты народам.

Барбара МАУСБАХ-БРОМБЕРГЕР (ФРГ), член прэзідыума аб'яднання асоб, якія праследваліся пры нацызме:

— Я ўпершыню ў Савецкім Саюзе і вельмі многае чакаю ад сустрэчы, якая праходзіць у Мінску. Барацьба за мір — гэта самая важная праблема нашага кантынента. Яна актуальная і для народа Федэратыўнай Рэспублікі Германіі. Трагічныя падзеі мінулага толькі ўзмацняюць увагу да важнейшых пытанняў сучаснасці. Асноўная работа арганізацыі, якую я прадстаўляю, — гэта барацьба за захаванне міру. Мы дзейнічаем у цесным саюзе з нямецкімі антыфашыстамі. Многія члены нашай арганізацыі — удзельнікі барацьбы з фашызмам. Гэта былыя вязні канцлагераў, турмаў, фашысцкіх зэценкаў.

У ФРГ існуюць яшчэ сілы, якія хачелі б павярнуць гісторыю назад. Ім патрэбна вайна для рэваншу. Дарэчы,

З. Азгур з украінскім пісьмемнікам П. Рыбаком. Фота Ул. МЯЖЭВІЧА.

дзейнасць нашай арганізацыі дазволена не ва ўсіх землях ФРГ.

Тым большая адказнасць ляжыць на нас. Мы павінны будзем давесці да ведама ўсіх груп нашай арганізацыі, усіх яе членаў тое, аб чым гаварылася на сустрэчы ў Мінску. Наша мэта — умацоўваць мір, супрацоўніцтва для таго, каб дагавор паміж СССР і ФРГ не заставаўся на паперы, ажыццяўляўся на справе.

Антонія ДЗАБОЛІ (Італія), дэпутат парламента, член таварыства «Італія — СССР»:

— Кожны, хто ўжо выступаў на фо-

руме ў Мінску, ярка намалюваў сітуацыю, характэрную для сваёй краіны. І вопыт кожнай краіны, кожнага народа — уклад у нашу агульную справу. Вопыт барацьбы за мір італьянцаў даручана перадаць тут мне і мэру горада Мардзабота Джавані Батанелі. Усю вайну мы змагаліся супраць фашызму са зброяй у руках. Мянсяцца часы, мянсяцца зброя. Цяпер наша мэта — барацьба за мір.

Сустрэча, якая адбываецца ў Мінску, яшчэ раз пацвярджае тую думку, што дэмакратычным сілам усю свету неабходна аб'яднацца ў барацьбе за мір, у барацьбе за ліквідацыю ўсіх ачагоў вайны.

Джавані БАТАНЕЛІ дапаўняе:

— У 1944 годзе фашысты знішчылі 1 843 чалавекі толькі ў адным горадку Мардзабота. І нам асабліва блізкія пакуты савецкіх людзей у час гітлераўскай навалы. Мы чулі, што Мінск быў амаль поўнацю разбураны. І мы прыемна здзіўлены тым, што убачылі тут сёння. Нават пры першым знаёмстве відаць, што гэты горад аднаўляўся з улікам інтарсаў чалавека. Горад пабудаваны так, каб заявіць аб новым грамадстве без звычайнай сэнсацыі.

Антонія ДЗАБОЛІ:

— Гэта ўражанне чалавека, які ўпершыню прыехаў у ваш горад і наогул у вашу краіну. Я ж, асабіста, не першы раз у Савецкім Саюзе, хаця ў Мінску першы раз. Я сам з Мілана. Гэта вялікі індустрыяльны сучасны горад. І ў гэтым сэнсе яго можна параўнаць з Мінскам. У той жа час Мінск карэнным чынам адрозніваецца ад Мілана нават па першым уражанні. Сама атмасфера тут як бы напоўнена пастаянным стварэннем, а не толькі спажываннем. І ў гэтым надзейная ўстойлівасць, упэўненасць у заўтрашнім, аптымізм, які адлюстраваны на тварох мінчан. Людзі, якіх мы бачылі, надзейна абаронены ад нястачы і галечы. І гэта ўсяляе ў іх упэўненасць.

І яшчэ адно ўражанне, якое прыемна здзіўляе нас. Мы не убачылі тут кантрастаў: ні таго лоску на адным полюсе і галечы — на другім, з якімі адразу сутыкаешся ў буржуазным горадзе.

Пачуццё прастаты і упэўненасці напайнае паветра вашага горада — чыстага, прасторнага, не мітуслівага, пазбаўленага ад назойлівай рэкламы і ненасытнага спажывальніцтва.

Хайнрых БРУН (ГДР),

прафесар факультэта журналістыкі Лейпцыгскага ўніверсітэта, старшыня арганізацыі праўлення таварыства германа-савецкай дружбы:

— Трагедыя беларусаў, якія страцілі ў апошняй вайне кожнага чац-

вёртага чалавека, я разглядаю як сваю асабістую трагедыю. Мае бацькі таксама сталі ахвярай фашызму. Іх закатавалі нацысты ў канцлагеры. Як сваё асабістае я перажываю і тую радасць, якая ахоплівае кожнага, хто бачыць ваш горад упершыню. Мы ведаем, што ён быў разбураны. Тым больш здзіўляе стваральная праца, якая вядзецца ў вашым горадзе. Пастаяннае абнаўленне, пастаяннае амалоджанне — самая характэрная прыкмета беларускай сталіцы.

Маладосць горада і ў яго людзях. На вашых вуліцах вельмі многа моладзі нават цяпер, калі ў студэнцкай пачаліся канікулы. Я жадаю выказаць вам вашу сталіцу, як і ўсёй Беларусі, вечнай маладосці і трываллага міру.

КОЛЬКІ УЖО РАЗОУ даводзілася мне бываць з А. Макаёнкам на яго спектаклях! Аднойчы ён сказаў: «Вонкавы камізм — гэта калі, напрыклад, пейкі «человек рассеянный с улицы Бассейной... вместо шляпы на ходу... надел сковороду». Вядома, смешна, бо «выламаеца» з нормы. А паглыблены камізм, канфліктны — калі Гараднічы, чалавек па Гоголю зусім нармальны, замест капелюша надзе на футарал — ад трапяткой павагі да начальства».

Вонкавы камізм — калі артыст, які іграе Калабка, на сцэну выбягае з «кандзібоберамі», упрысядку: смеіцца, я смеіны, я з камеды (такое нам даводзілася бачыць). Тады смех апыраджае і сэнс і змест наскрозь, і «Трыбунал» з камеды характараў ператвараецца ў камедыю становішчаў.

Паглыблены камізм — калі амаль што «кандзібоберы», амаль прысядка, нават, як напісана ў адной з рэцэнзій, «амаль фантазмагорыя», ды завяршыцца ўсім гэтым «амаль» перацікае непакой Цярэшкі: як успрыме жонка навіну пра яго згоду на пасаду старасты. Так іграе ў купалаўскім спектаклі Калабка Генадзь Аўсянінаў, адзін з найлепшых выканаўцаў гэтай ролі. Гэта — найбліжэй да аўтара, з ім поруч. Разам з аўтарам тэатр казача нашую цікаўнасць да Цярэшкі як характара, асобы, чалавека — незвычайнага і ў незвычайных акалічнасцях.

І ў маскоўскага Цярэшкі Калабка — Льва Дурава на першым месцы — чалавеканаштва. І гэта — поруч з аўтарам.

Спектаклі вельмі розныя — маскоўскі і купалаўскі. Каб вызначыць іх розніцу, дастаткова сказаць, што Г. Аўсянінаў свайго Цярэшку Калабка не мог бы паўтарыць у іншай пастановцы, па-за вобразна-пластычнай мовай рэжысуры В. Раеўскага. Артыст у вобразе жыве сабойна, нават імпрэвізацыйна, але яго свабода творчасці абстаўлена сігналамі і знакамі, абавязковымі для ўсіх, хто крочыць па мастацкай магістралі гэтага спектакля. Музыка, святло, акрэсленая гнутнасць альбо «статуарнасць мізансэні і нават дзейснае, вухмае жыццё сцэнічных дзеяў — уся тут антаганічна разам. Вырові з гэтага сім'яна, адасоб Цярэшку Калабка — Аўсянінава, і ён альбо сцэна, альбо будзе вымушан стаць іншым, не такім. А дурэцкі Цярэшка ўпешацца ўвойдзе ў любы ансамбль (вядома, анрама купалаўскага). Ён не «прыяжанчы» ні да карунківа-заіндэпэндэнтных дрэў, якія пачынуць гаварыць аб тэмах «плычыму-хату» (мастак М. Салова), ні да пачы са шматлікімі лексіонамі-прыступамі, павольна і на малюнак-ілюстрацыю ў дзіўнай кніжцы-назвы. Над ягонай галавой магла быць стола, магло пустаць неба, сіня і змрочнае, альбо ў агні. Магла быць печ звычайная альбо зусім не печ — станок, перагаронка, шырма, — збы сховіцца з ягона эн. Цярэшка — Дураў, высунушы толькі галаву, павалаціць, што стаў нямецкім старастам.

Карунківае вязь тут наае спектаклю прысмак арускай Поўначы, нібыта дзея перанесены на Валодзькіну ці дзесяці годзям. Штосьці «валодзькае» ёсць і ў характарах Цярэшкі — Дурава, ды толькі не ад гэтай назначасці фона, а хутэй ад бухці Івана Афірыкавіча з «Прывычнай справы» В. Валова. І ўвесь ён, палкам — Калабок у Дурава — Івану Афірыкавічу родны брат, ад першага з'яўлення з лёгкім спрытам (як ён чуні венічкам абмёу-абтрос — ужо натурал), да фінальнай сцэны, дзе Цярэшка — Дураў, на каленях стоячы, са скурхай і здаўленнем паўтарае: «Сын! Сын мой! Мой Валодзька...» Усё тут «бухцінае» — камедынасць і трагізм, а бухціна, вядома, бліжэй па жанру да народнага лубка, хаця сама яшчэ не жанр і не літаратура, а штось прамажкавае паміж творчасцю і стылем мыслення, паводзін у жыцці.

Рыхтуецца Цярэшка — Дураў сустракае начальства — быццам бы рыхтуе бухціну. Аднекуль цягне велічэзны «твор мастацтва» — глінянага ката (з выладку ўрачы-стасці!). На змоўніку міргае жонка: не турбуйся, будзе ўсё ў парадку. І не ўлобіць, дзе ўсё ў дзе падкавырка, дзе наўнасць, дзе мана — «па-бухцінаму» ён тлумачыць немцу, з-за чаго так многа нарадзіў дзяцей і «што ёсць —

дуля» — «па-бухцінаму» ладзіць «урачыстую» трыбуну для прамовы — табураёт на табураёт і бутля самагаюна замест вады; «па-бухцінаму» хутка пачынае амікашонстваваць «на ты» з уладай.

Ці не гэтай «няўлоўнасцю» у характары герол нарадзіла супрацьлеглыя пазіцыі ацэнкі твора ў друку. «Гэта быццам дапускаяма аўтарам магчымасць падобнага выпадку, а не сама рэальна падзея», — пісаў А. Сімуноў у «Літгазете» 26 мая 1971 г. А 27 мая «Советская культура» нібыта спецыяльна запрэчыла яму, сцвярджаючы, што ў п'есе Макаёнка «...народна-камедый — лубок набыла рысы псіхалагічнай драмы». Хто з іх больш мае рацыю — А. Сімуноў ці Н. Сарыкіна? Па мне, дык найхутэй — Л. Дураў, які выканаўца ролі Калабка і як сцэнастаўшчык «Трыбунала» разам з рэжысёрам А. Дунаевым. Яны паставілі не «дапускаема аўтарам магчымасць» і не «псіхадраму», а менавіта бухціну-лубок, рэальнай мовай Калабка ягонае рэальнае жыццё пераказаўшы. А «сакрэт» ягонай мовы ў

рукамі туліць да сябе ўвесь вывадак дзяцей, ратуючы іх ад бяды-навалы, гэта сімвал, але ж бытавы, а не гратэскавы, бо мізансэна трапіна падгледжана ў самім жыцці. Калі ўвесь «ывадак», як па камандзе, кідаецца з галашэннем бацьку ў ногі — зноў амаль што сімвал, але — на грунтоўнейшай рэальнасці, якая выглядае змовай маці і дзіцяй, падрыхтаванай загадзя атаквай. Гэта — арэціравана ў доме, так было не раз раней, адзін за ўсіх і ўсе за аднаго заўжды, а сёння здарылася так, што ўсе... не, не... не супраць бацькі — супраць яго здрады. Апошняя выразна прачытаецца, калі Паліна, дазнаўшыся пра сувязь мужа з партызанамі, пакліча ўсіх у хату, — дзеці гэта ўспрымуць як сігнал на новы штурм і рынуцца на бацьку зноў, ды тут

этах з Калабок і ўвогуле як пэўныя асобы. Жывуць яны, здаецца, кожнай «па-праўдзе», але праўда тая вельмі непрыкметная, будзённая і безаблічная — «не макаёнкаўская», хоцяцца сказаць.

Прынцыпова важным мне здаецца ў гэтай пастановцы прачытанне вобраза Валодзькі В. Лакіравым. У ім нібыта паўтараецца бацька. У энергічна-рванай лёгкасці будовы мовы, калі думка, раганаўшыся, не лічыць неабходным завяршыцца «грамотнай» будовай фразы, раптам шугане, здавалася б, у іншы бок, а на паверку выйдзе — зноў да той жа мэты-сціны, ды толькі іншым выйсцем. У адпаведнай вобразу мыслення пластыцы, у тым абвостраным, высокім адчуванні ўласнай годнасці, якім прасякнуты сведомасць і душа абодвух. Так, так, так: у Дурава Цярэшка — горды чалавек, якога мы ні разу не засталі ў гордай позе. Яго гордасць — глыбінная, яна не дбае аб уласным выглядзе. То апраўдана ў незласліваю лагоднасць перад паліцаем: стукнуў — перацерпім (а ў падтэксце — да пары, да часу!) То абыходзіцца палажліва, рахмана з п'яным Камендантам (у падтэксце — вось ты і га-тоў, нажлукіўся, туды ж, «улада»). То пакоіцца пад ложак, звязаны і ў мяшку, ад жонкі і дзяцей, не зразумеўшых Калабка: «Пакуль я ў вас у галаве, і гаварыць я з вамі не жадаю, вось і ўсё». Затое Калабок без позы зробіць тое, за што іншага «манументальнага» героя адправілі б на вісельню адразу: прапануе тост за «ўласці германскую, за новы парадок». І сам — не вып'е, нібыта забыўшыся, нібыта так між іншым. — зноў «зігзаг» наўнай логікі. Такі ж «зігзаг» і тая ж гордасць пазнаюцца і ў Валодзькі, калі ён, наўна глядзячы на Каменданта, кажа, што абавязкова прыйдзе да яго: «Не сумнявайцеся».

І. Вішнеўская пісала пра Л. Дурава: «...чым менш Дураў імкнецца выдзяляць «манументальнае», бястрашны рысы ў характары свайго героя, тым больш верыш у яго сапраўднасць; паступова, непрыкметна, спавалла мы далучаемся да подзвігу».

Мне гэтан жа хашелася б сказаць і пра Валодзьку В. Лакірава, — тым больш, што спробы «манументалізаваць» Валодзьку ў іншых пастановках (у купалаўскай і ў коласавскай) прыводзілі да сумных вынікаў.

Цудоўна ў Лакірава зроблена ўся «сцэна-дыялог» з Цярэшкам-бацькам. Нібыта не бацька з сынам пазмаўляюць, а Цярэшка сам з сабой спрачаецца, ці варта прынімаць пасаду халуп і зарадкі. — ва ўсім разе, ён паводзіў бы сябе, як і Валодзька, паміж іх месцамі жыцця.

«Паўтор» Цярэшкі ў сыне — трапная дадумка рэжысуры, яна цалкам узгадніцца з намерам аўтара. Паўтор, вядома, не дытаты — творчы. Ён змясціць два «жанова» планы германскай тэмы «Трыбунала» — «бухціна» з рэальным.

Сцэна Калабка з Валодзькам — з лепшых у спектаклі. Скрозь на паўзах. Ціхал.

А. Макаёнка любіць на сваіх спектаклях цынічна. Ён падазрае ставіцца да бурных праўленіў рогаты, крідком паглядзеў у бакі, нібыта просіць: «Ціха, ціха...»

Часта просіць цынічна і персанажы «Трыбунала», асабліва сам Цярэшка: сцішвае Паліну і дзіцяй. Л. Дураў гэта вельмі здорава прыкмеціў і развіў. «Ну, ціха, ціха, — просіць-моліць і загадвае ён жонцы, калі тая вернецца з падпольнай яўкі. — Хадзі сюды! Ну, ціха...» Гэтых слоў у гэтым месцы п'есы не напісана, але яны нудоўна ўпісаны ў спектакль. І яшчэ раз Л. Дураў скажа ненапісанае, у фінале. Калі скажучы, што Валодзька некуды пайшоў, ён ведае куды — да школы, дзе фашысцкая камендатура, абавязнае гранатамі, з процітанкавай мінай.

Л. Дураў не крычыць: «Знай-сці! Дагнаць! Вярнуць!»

Ён асцярожна прыўзнямаецца, ён услуховаецца ў сваё сэрца, чуючы ў яго біцці ўдары сэрца сына — апошня. Валодзьку зараз не знайсці, Валодзьку не дагнаць і не вярнуць. Ён гэта ведае, Валодзька — гэта ён! І Дураў узямае насцярожана руку і просіць: «Ціха». Слухае. Загадвае ўсім: «Ціха! Ціха...» На ўвесь свет. Каб не кранулася, не патрывожыла нішто, бо — грыміне на ўвесь свет. І — грымнула.

Гэта не зусім па аўтару. Але — з ім поруч.

Георгій КОПАС

ПОРУЧ З АЎТАРАМ

МАСКОЎСКІ ТЭАТР З МАЛОЙ БРОННОЙ — У МІНСКУ

Вось і яны таксама поруч: маскоўскі Калабок (Леў Дураў) і мінскі (ён без гриму — гэта Генадзь Аўсянінаў). Напэўна, і пры гэтай сустрэчы не абышліся без «рэцэнзій» — узаемам...

Фота Ул. КРУКА.

тым, што нават прызвычайна да Цярэшкавы паводзін жонка, дзеці ды і Сырадоў, не гавораць пра Каменданта, не адзначаюць часам ісціну ад вымысла, сур'ёзна ад жарту. Так сляб'я успрымае навіну пра калабоўскае староства — штось неверагоднае, ды ліха яго ведае, а раптам... Так ставіцца да калабоўскага «дзіва-прамовы-ленцы» Сырадоў: «Ну, Цярэш, дай, дай, дай, я нешта не зразумеў». Не зразумеў Сырадоў (а ён у В. Макаёва не дурны!) і прымірча-абліцаючы пагрозы ў тоне Калабка, калі той нават нібы не пакрыўдзіцца за удар па твары і нагой пад грудзі: «Дарэмна гэтак ты мяне, начальнік. Ды нічога, паміркуюем!» І самі іра-замёны ў гэтым плане эпізод — калі, прышоўшы па Цярэшку, Сырадоў чуў на свае вушы, як чыхнуў сказаўшы ў нажухах Цярэшка — чуў! — але ўжо таг і не даўмеўся, што гэта было: «рэальнасць» альбо «дапускаема аўтарам магчымасць». Не зразумеў! Вось да чаго пазнаўдурў сваімі бухцінамі ўсім маці Цярэшка — Дураў. Сырадоў — Макаёва няёмка пачуваецца ад гэтага, ён нешта носам чуе, але сам сабе і верыць і не верыць, і не хоча выстаўці дурнем перад хатнімі Цярэшкі. Ён пайшоў, вярнуўся, ганюў-прыпугнуў усіх на паўсус'ёз-паўжартам, але так, урэшце, і астаўся — з носам... Бухціна! Тансма, як і ў сцэне гвалтавання Сырадоўым Надзея, — выканаўца В. Макаёў рэагуе на Цярэшкава «Іду, іду!» як на галоўначыню, якая Сырадова бянтэжыць проста ўсцэнт.

Я разумею і. Вішнеўскую, якая ў артыкуле «Жыццё і сцэна» («Театр», № 10, 1971 г.) пісала пра рэалізм спектакля «Трыбунал» на Малой Броннай, што ён «...паўніч быць рэалізмам асаблівым, стоградусным, увіханым, на мяжы рэалізму і легенды». Арма не згодзен, што напал «непраўдападобнага» праўдападоб'я і «пераболшання гратэскавай звычаксці» ёсць, анрама Дурава, па сцвярджанню І. Вішнеўскай, яшчэ ў А. Дзмітрыевай у ролі жонкі Калабка Паліны.

Я бачыў і А. Дзмітрыеву, і М. Андріянаву (апошняя іграла ролю Паліны ў дзень адкрыцця гастролей у Мінску). Абедзве выканаўцы іграюць моцна, сакавіта, звонка — на «стоградусным» (паўторым гэты тэрмін) рэалізме. Аднак нічога «непраўдападобнага» ці «на мяжы рэалізму» няма ў іх выкананні. Калі маці крыламі

жа адхітнуцца, чуючы Паліна «А ну, назад». Усё гэта не злосьць і не няважсць, а тактыка іх барацьбы за бацьку. У кожнай з гэтых мізансэна ёсць сэнсавы паглыблены камізм, але няма гратэскаў і бурлеску. Таксама, як і ў вельмі смешнай сцэне, калі жонка вольме вызваленага з меха Калабка на ручкі ды пасадыць лёгка, беражліва на ложак, як дзіця: «Кінь, Поля, кінь, ты што, Паліна!» — толькі і паспеў ён завяршыць.

Гратэск і «праўда-непраўдападоб'я», калі ўжо пайшло на тое, ёсць анрама Л. Дурава — Цярэшкі ў выкананні ролі Каменданта А. Васільям і К. Агеевым. І гэта аналічнасць — два гратэскавы персанажы ў цэнтры — мне здаецца, запраграмавана ў рэжысуры маскоўскага спектакля. Калабок — з гратэскам суб'ектыўна ўсвядомленым, гратэскам-зброй, Камендант — з гратэскам аб'ектыўна, гістарычна абумоўленым: гэта гратэск-прысуд, гратэск-мішэнь. Усе астатнія (і нават Сырадоў) — зусім рэальныя фігуры, з той палраўкай на «асаблівы рэалізм», якая вынікае з іх суіснавання ў межах аднаго спектакля побач з «непраўдападобным» праўдападобствам Калабка і Каменданта. Так гэта задумана і так пастаўлена (таму і думаецца мне, што дураўскі Цярэшка Калабок упешацца, увойдзе ў любы ансамбль).

Аднак наколькі скарыстоўвае агульную задуму кожны з выканаўцаў, як яе рэалізуе — справа іншая. Паліна, Сырадоў — вобразы ў ансамблі, дзейсныя, актыўныя. З высокім градусам, на «стоградусным» рэалізме жыве жыццём Надзея В. Смалкова. А вась пра Галю — В. Маёрава і Зіну — Н. Ніканаву гэтага не скажам. Яны моцна ўпісаны ў «сінхронны» калектыўны сцэні і мізансэна, але губляюцца ў ду-

НАПРАМАК ПОШУКУ

Як паведамляла ўжо наша газета, Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР імя М. Горькага знаходзіцца на гастролях у Ленінградзе.

Увагу ЛЕНИНГРАДСКОЙ ПРАВДЫ прыцягнулі тры спектаклі — «Разгром» паводле А. Фаддеева, «Дзеці Ванюшына» С. Найдзёнава і «Казкі старога Арбата» А. Арбузава.

Рэцэнзент І. Цішкіна, гаворачы пра спектакль «Разгром», адзначае, што зварот калектыву да гэтага твора не выпадковы — тэатр імкнецца ставіць п'есы героіка-рамантычнага плана. Яна піша, што спектакль «Разгром» пастаўлены мінчанамі як драматычная паэма.

«...Пралог, які ўводзіць нас у спектакль, гучыць драматычна-напружана. Пачынаецца дэяльня, і калі першыя сцэны, здавалася б, далёка ад гераічнасці і рамантыкі, то наступова адчуванне драматызму нарастае. Ад сцэны да сцэны развіваецца і мацнее гераічная тэма спектакля...»

Р. Янкоўскі пераканаўча раскрывае цяжкія становішча Левінсона, чалавека бясконца аддадзенага ідэі рэвалюцыі і гатовыя дзеяць на яго ахварты. Герой Янкоўскага ўвесь час у роздуме...

У фінале спектакля мы бачым стомленых, змучаных людзей, якія прайшлі крізь смерць, але выстаялі, перамаглі, таму што гэта быў іх абавязак. Спектакль называецца «Разгром», але ён сцвярджае перамогу людзей, якіх змагаюцца за новы свет. Іх словы, звернутыя, як і ў пралогу, у глядзельную залу, зноў напамінаюць аб сённяшнім, адназначна перад мінулым.

Аўтар адзначае, што сувязь паміж гераічным мінулым і сённяшнім — галоўнае, пра што расказаў тэатр спектаклем у пастаноўцы рэжысёра Ф. Шэйна.

«Напрамак пошуку» — так названы другі артыкул пра два спектаклі — «Дзеці Ванюшына» і «Казкі старога Арбата» ў той жа газеце.

Рэцэнзент Яўг. Аб піша, што абстаноўка дома правінцыяльнага купца Ванюшына для рэжысёра У. Маланкіна і мастака Ю. Тура — не так бытавыя рэаліі даўняй эпохі, як сцэнічныя арыенціры жанру.

«П'еса «Дзеці Ванюшына» іграецца на мінскай сцэне як сацыяльна-бытавая драма, без наўмыснага падкрэслівання камедыі момантаўці, наадварот, трагедычнага анцэнтавання. Іграецца ў рамках традыцый, што даўно ўсталяваліся, з тым упэўненым спакоем, калі агноўная нагрузка спектакля кладзецца на плечы актёраў.

Здаецца, кожны персанаж ужо бачыў раней, на кожным лжыць кліймо выяўленай сацыяльнасці. Стары Ванюшына у выкананні К. Шышкіна самзвіты і моцны, хаця і стомлены жыццём купец... Ён дастаткова разважлівы, каб разумець, што разбураецца яго свет... Не менш знаёмы характар стварае М. Кузьменка ў ролі Арыны Івануны — маці-квартухі, няўдачніцы-міратворцы».

Гаворачы пра вобразы дзяцей Ванюшына ў спектаклі, рэцэнзент «Ленінградской правды» адзначае, што і яны «добра знаёмыя па літаратуры, прачытаюцца дастаткова выразна».

Калі свет Ванюшыных пазбаўлены духоўнасці, то ў «Казках старога Арбата», заўважае ў тым жа артыкуле Яўг. Аб, менавіта атмасфера духоўнай абаяльнасці зададзена самім мастэрыялам камедыі.

«Рэжысёр Ю. Міроненка, — гаворыцца ў «Ленінградской правде», — паставіў яе на мінскай сцэне як сентыментальную камедыю з элементамі вадзіві. І ля гэтага ёсць падстава, і так, і гэтак. Але пры адной нязменнай умове. Галоўны герой Баласнікава, майстар лялек, па аўтарскай рэмарцы «чудоўны чалавек шасцідзясці год», павінен захавацца ў спектаклі як асоба, не згубіць маштабу, не страціць прывабнасці, натуральнай духоўнасці. У арбузаўскага Баласнікава вясёлыя штуркарствы і пастаянныя розыгрышы аналяючыя яго людзей арганічныя і натуральныя. Як арганічны элемент ігры ў гэтай п'есе, дзе жыве вясёлы снамарошны дух.

У спектаклі гэтага не атрымалася, і ўсе намаганні рэжысёра і выканаўцаў (асабліва актёра Э. Гарачага, што стварыў цікавы вобраз Хрыстафора Блахіна, у якім натуральна спалучаюцца камедыянтства і чалавечнасць) разбіваюцца аб тэатральную штучнасць камедыянтскага эскапад Баласнікава (К. Шышкіна)... Актёры, які быў натуральны і просты ў ролі старога Ванюшына, тут яўна не удалося пазбегнуць найгрышу».

Прыемна, вядома, чытаць становачы водгук прэсы і глядачоў на спектаклі беларускіх тэатраў. Але трэба мець мужнасць і прыслухацца да крытыкі, каб зрабіць на будучае пэўныя вывады.

Няўдачы заўсёды павучальныя. Як, зрэшты, і поспех.

Калектыву Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача з глыбокім смуткам выказавае спачуванне намесніку дырэктара тэатра І. К. Бердуку з прычыны непатнаўшага яго гора — заўчаснай смерці БАЦЬКІ.

ЗАКОНЧЫЛСЯ паказ дыпломных работ дваццаць тры дні выпуску тэатральнага факультэта Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута (тэатральнага факультэта Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута) (тэатральнага факультэта Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута) (тэатральнага факультэта Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута).

У праграму экзаменаў на права быць актёрам увайшлі спектаклі «Горад на світанні» па п'есе А. Арбузава (пастаноўка А. Даброціна), «Апошнія» па драме М. Горькага (пастаноўка А. Бутакова) і камедыя Э. Лабіша «Саламяны капялюш» (пастаноўка Ф. Шэйна).

Аб'яўленая драматычная навела М. Байджыева «Дуэль» для трох выканаўцаў была заменена канцэртамі, у якіх прынялі ўдзел амаль усе выпускнікі.

Некаторыя традыцыйнасць праграмы кампенсавалася яе складанасцю і адасона вялікай прасторай для выяўлення творчых схільнасцей студэнтаў.

Кожны з іх атрымаў магчымасць паказаць вынік працы над дыялектычным, поўным супярэчнасцей горкаўскім характарам, пабыць на сцэне сучаснікам і абудзіць сваю фантазію, апраўдваючы галаваломныя сітуацыі, у якіх пастаянна аказваюцца героі Іскрытай камедыі Лабіша.

Вучоба завершана. Хутка на афішах тэатраў рэспублікі з'явіцца семнаццаць новых імёнаў.

Мы не маем права на падставе адных толькі ўражанняў ад экзамена звязваць з імі канкрэтныя прагнозы. Вучоба завершана, але яна, па сутнасці, яшчэ толькі пачынаецца. І магчыма, чыясьці тройка па актёрскім майстэрстве будзе ў далейшым з бланкам выпраўлена на самы высокі бал — успомнім прыклад «сярэдняга» студэнта Аркадзя Райкіна...

Калі ж гаварыць пра тых, хто правяў і сбе ў дыпломных спектаклях найбольш ярка, то перш за ўсё хацелася б назваць імя А. Вавілава. У яго выкананні нечакана буйна прагучала чалавечая драма Пятра («Апошнія») — юнака, якога лёс бязлітасна надламаў на самым парозе жыцця. Было гранічна цікава сачыць за складанай логікай паводзін

маладога кар'ерыста Аграноўскага («Горад на світанні»). Апантанасць, напорыстасць, вялікая перакананасць яго ў правамернасці сваіх учынкаў зрабілі вобраз рэальным і значным. Вавілаў дасцінна знайшоў камедыю інтанацыю для старога Вазіне («Саламяны капялюш»). Кожная з трох сы-

лавека, наскрозь насычаная цынзізмам. У ім пазнавальна праглянула мастацка-абатульненая асоба дзяцка, якіх звычайна выштурхоўвае на паверхню мутная хваля грамадскіх крызісаў. У памяці глядачоў застаўся і падабедаўскі Банерціо («Саламяны капялюш»). В. Кін-Камінскі і В. За-

Сцэна са спектакля «Апошнія».

СЕМНАЦЦАЦЬ НОВЫХ ІМЁНАЎ

Сцэна са спектакля «Горад на світанні».

граных роляў выявіла творчае мысленне актёра і яго немалы духоўны багаж.

А. Падабед з асаблівай артыстычнасцю і свабодай іграў Ляшча ў «Апошніх». Знешняя вытанчанасць і поўны ўнутраны спакой, з якім доктар Лешч беспардонна абірае блізкіх і робіць свае грашовыя аперацыі, прыадкрылі душу ча-

латухін праявілі сябе як характарныя актёры, якім дадзена каштоўная якасць — сцэнічны гумар.

У камедыі В. Кін-Камінскі прымушае свайго Вабена напружана думаць над падзеямі, якія адбываюцца, і ўсякі раз пакідаць сцэну з поўным недаўменнем на твары. Сам прыём, манера ігры з вялікім пачуццём меры, ясна

прачэрчаная біяграфія Вабена — ён цёмны правінцыял, які трапіў у сталічны вяр. Усё гэта склалася ў вельмі канкрэтны і смешны персанаж. У канцэрдзе Кін-Камінскі выдатна чытаў сатырычнае апавяданне Тэфі.

Індывідуальнае, нідзё не падладжанае і прылагоднае аблічча, сваю невычарпальную летуненнасць, свой лрызм і сваю мяккую гумарыстычную афарбоўку знайшоў арбузаўскі Зяблік у выкананні В. Залатухіна.

Трэба адзначыць прафесійна закончаную работу Т. Ляўчук у «Саламяным капялюшы» (Элен) і ніхай нясталую, але поўную арганічнасці работу С. Пейнінай у «Апошніх», дзе яна іграла Надзею.

Некалькі слоў аб канцэрдзе. Ад яго чакалася большага. Хацелася, каб тут больш ярка былі выяўлены творчыя імкненні будучых актёраў, каб чыталіся вершы любімых імі паэтаў, каб стройны і зладжаны ансамбль «Арфей» спяваў яшчэ і самастойна, не паўтараючы манеру вядомых эстрадных калектываў. Магчыма, варта было б замест мала цікавых «Сучасных рытмаў» вынесці на сцэну гістарычны танец.

І, нарэшце, яшчэ аб адной акалічнасці. Не аднойчы ў друку закраналася пытанне сцэнічнай мовы маладых актёраў, якія прыходзяць у тэатр. Мяркуючы па сёлетнім выпуску, гэтае пытанне не страціла сваёй актуальнасці. У спектаклі «Апошнія», пастаўленым на беларускай мове, у многіх было недапушчальна дрэннае вымаўленне. На ўсіх трох спектаклях мела месца «заглынанне» слоў, невыразнае іх гучанне.

Спектаклі глядзелі прадстаўнікі ўсіх тэатральных калектываў рэспублікі. Амаль усе выпускнікі запыталі ў тэатры. Як складзецца іх лёс, у многім залежыць ад іх новых настаўнікаў — рэжысёраў, старэйшых калег і, зразумела, у першую чаргу ад іх саміх — ад іх настойлівасці, патрабавальнасці да сябе, працавітасці, грамадзянскай актыўнасці ў творчасці.

Шчаслівай дарогі ў мастацтва!

І. ГАТЮЧЫЦ.

«НІ ПУХА, НІ ПЯРА!..»

У апошнія чэрвеньскія дні выпускнікам архітэктурнага факультэта Беларускага дзяржаўнага політэхнічнага інстытута было гора і ў прамым, і ў пераносным сэнсе слова — ішла абарона дыпламаў.

На здымку вы бачыце, як Ігар Бекешчанка тлумачыць Дзяржаў-

най камісіі сутнасць свайго дыпломнага праекта.

Сто дыпломнікаў прадставілі на суд Дзяржаўнай камісіі свае работы. Для сёлетніх дыпломных праектаў характэрна пільная ўвага да надзеянага як у горадабудуўніцтва, так і ў аб'ёмным праектаванні.

На планшэтах — і праект жылога

раёна па вуліцы Прытыцкага ў сталіцы рэспублікі (аўтары Т. Пракаповіч і Т. Кузьнецова), праект Музея навукі і тэхнікі ў Мінску (аўтары В. Шчолк і І. Бекешчанка), праект аэравакзала для Мінска (аўтар Н. Бархатава), праекты міжнароднага аэрапорта, якія распрацавалі У. Старчанка і В. Карака.

Выпускнікоў-архітэктараў хвалюе, як будзе выглядаць родны горад, як зменіцца аблічча беларускага края. Таму побач з праектамі жылых комплексаў, будынкаў грамадскага прызначэння можна ўбачыць і праекты паркаў, што з'явіцца неўзабаве. І распрацоўкі новых зон адпачынку.

Разнастайная тэматыка праектных работ, вострае бачанне іх аўтарамі навакольнага свету, эмацыянальнасць, арыгінальнасць рашэнняў у спалучэнні з добрай тэхнікай выканання — сведчанне таго, што вялікі атрад беларускіх дойлідзаў папаўняецца таленавітымі сіламі.

...Дыпломны абаронены.

Хутка першы рабочы дзень...

І хаця за першы рабочы дзень не будуць ставіць адзнакі строгія выкладчыкі, але гэта таксама экзамен. Таму, па старой студэнцкай завядзёнка, пажадаем сёлетнім выпускнікам: «Ні пуха, ні пяра!..»

В. КУЗЬМЕНКА.

Фота аўтара.

П'ятына паверка

Алесь БАЖКО

СУПРАЦЬСТАЯННЕ ЛЕТА

Хто гаварыў, што мой народ глухі
Да брацкіх моў і грэбуе сябрамі.
А хто праклаў пасля вайны шляхі
У іх краіны! Хто ад нас «Зубрамі»
Вазіў суседзям радасць на засеў
І назамен нічога не прасіў!
Мы — людзі працы, наш Савецкі
край!
Мы толькі тым нідзе не патуралі,
Хто ад святла хаваецца, як крот,
І пра вайну скуголіць з году ў год.
Так і жывем: ля кожнае страхі
Шукаем дружбы нават за марамі.
Да брацкіх моў народ мой не глухі
І, як свабодай, даражыць сябрамі.

Лес для мяне быў бацькам у вайну,
Хаваў ад смерці, гадаваў, вучыў...
Ды час няёмковы і яго крануў.
Зірнеш на сосны, міма ідуць,
Пні ў медных латах, як званы,
гдуць.

А на чубах з вясны, як на бяду,
Сухое сучча — шоткаю да хмар.
Кранеш камель — ляціць ігла ў твар
З густых, шырокіх ды сухіх галін,
І мяне баліць...

Не падсякайце на шляху бяроз,
Няхай калышучы зопак новых дзён.
Хто пад яго напавы з жытам рос,
Таму і шлях цяпер далей відзён.

Дуб у бары не мірыцца з падлескам.
Вакol яго — адны карчы ды мох,
і маладняк бяскрыўны, як на
фрэсках...

А мы ўбачым дуб—і хілімся да ног.
Гатоў і я асілку пакланіцца,
Але спярша зірну на маладняк,
і там, дзе ён не можа ўверх
прабіцца,
Ссяку дубняк.

Стары цыган калісьці мне казаў:
«Мы, сокол, возім гора на вазах,
Таму нідзе прыстанку не знайшлі...»
Зямля мая! Хоць сонцам ашчасліў
Маіх сяброў, што некалі ў лясках
Далі мне прагу да жыцця ў пасяг
І навучылі песняй даражыць.
Мне і цяпер цыганскія вазы
Начамі сняцца—выскачыш, глядзіш
На бацькаў плот, палеткі, маладзін,
Ідзеш зацішку ля ракі шукаць —
А гэта сосны ля дарог скрыпяць
Па грудзі ў жыце ці сухой раллі...
Яны і песню новую далі.

На што хлусіць: у плузе мой Пегас
На панскім полі да вайны звязчыў.
Але са скрыпкаю яшчэ не раз,
Калі ў дарозе не самкну вачэй,
Прыйдзі, сябры, у адведзіны да вас.

Перакаці—трава... у нас яе няма.
Мы канюшыну падсявалі ў жыта,
Каб на палях, як ціскане зіма,
Расло яно прывольна, самавіта.
А як падсеяць хлопцаў, што змала
Цураюцца палеткаў і сяла!

На кожным дрэве — да вяршынь
сукі.
А мы за іх чапляемся, сярдуем

І ля камлёў з гарачае рукі
Спракон вякоў з сякерамі калдуем.
Камлі за ўсё ў адказе і цяпер,
Бо на суці яшчэ не прыпаслі сякер.
А дрэва пела б. Дрэва будзе пець,
Калі адчуе, што на ім змала
Сякуць суці, не ранычы ствала.

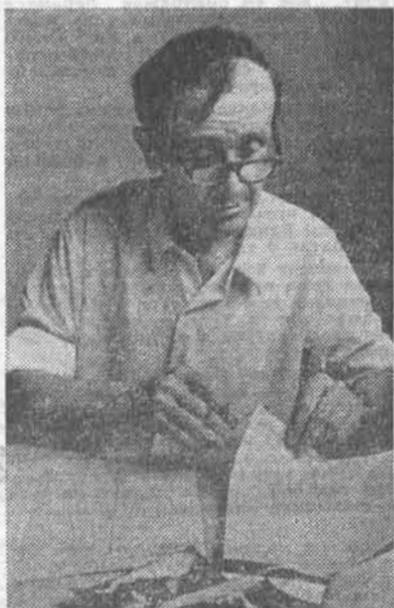
Караць мы ўмеем —я кажу пра нас,
Пра інжынераў чалавечых душ.
А хто памог «падсуднаму» хоць раз!
Жыві сто год, а ярлыка не руш,
Пакуль ён сам з цябе не ападзе.
А час ідзе...

Ствол без галін не выструніць да
хмар.
Ды без ствала не вырасце і голле.
А сілу ім дае зямля
І моцны
корань.

На сирываванні — чарада рабін.
І раптам — надпіс: «Сцеражыся
мі!»

Няўжо вайна яшчэ збірае плён!
А хто ж тут селяў канюшыну, лён!
Хто пасадзіў рабіны! Чалавек!
Вайна яму была не ў галаве —
Араў акопы, засяваў вясну,
Пакуль агонь у твар не паласнуў...

ВІНШУЕМ ТАВАРЫША

Шаснаццаць гадоў працуе ў рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва» Анатоль Канстанцінавіч Сапетка. Працуе намеснікам адназнака сакратара. Кожны нумар «ЛіМа» для яго — прыемны, хоць і не дужа лёгкі влопат пра тое, каб газета своечасова і рытмічна праходзіла друкарскі працэс, мела прыстойнае, адметнае ад іншых перыядычных выданняў знешняе аблічча. Рукою Анатоля Канстанцінавіча робіцца шмат якіх ілюстрацыяў да твораў, што друкуюцца ў газеце, маляваныя загаловкі, застаўкі, канцоўкі і г. д.

Шаснаццаць гадоў — гэта толькі «ЛіМ». А яшчэ за плячыма — Дзяржаўнае выдавецтва Беларусі, «Зорка», шматгадовая афарміцельская работа. Як мастак-графік, член Саюза мастакоў Беларусі, Анатоль Сапетка пралістравуў дзесяткі кніг, шмат разоў удзельнічаў у выстаўках.

Наш сціплы таварыш быў актыўным удзельнікам Мінскага антыфашысцкага падполля ў часе Вялікай Айчыннай вайны. Давялося яму паспытаць засценкі гестапа, перажыць гібель блізкіх.

Пра ўсё гэта мы нагадваем сёння, выказваючы сваю таварышу шчырае слова павагі і добрыя пажаданні ў сувязі з яго 60-годдзем.

МАЛЮЮЦЬ ДЗЕЦІ ЯПОНІІ

Юныя мастакі Брэсцкага дома піянераў (кіраўнік М. Талмачоў) падтрымліваюць цесную сувязь з энклавамі парахода, які носіць імя «Брэст». У мінулым годзе яны адправілі на параход больш як 50 сваіх работ.

Энкава парахода, які робіць рэйсы ў японскія порты, у адным з іх, Нігата, перадаў малюнкi брэсцкіх школьнікаў намесніку мэра горада пана Сана. Затым яны былі выстаўлены ў выставачнай зале муніцыпалітэта ў вежы «Японскае мора».

Японскія дзеці не засталіся ў даўгу і з чарговым рэйсам савецкага парахода адправілі свае малюнкi. Цяпер яны экспануюцца ў Брэсцкім мастацкім салоне. Выстаўка «Малююць дзеці Японіі» прыцягнула ўвагу брэсцчан. Б. АРКАДЗЬЕУ.

НА ЗДЫМАЧНЫХ ПЛЯЦОУКАХ

НА СПІНКАХ крэслаў пакінуты каляровыя пледы, сям-там стракацяць вокладкі часопісаў і праспектаў — салон самалёта пусты, аднак, відавочна, абжыты пасажырамі. Здаецца, яны скарысталі пасадку ў прамежным аэрапорце і зараз прагульваюцца дзесьці недалёку. Толькі прайшошы між здвоенымі радамі крэслаў да самага канца, бачыш асвятляльную апаратуру, накладзены на падлогу рэйкі, кінакамеру на вазку. Вось гэта і парушае ілюзію верагоднасці, нагадвае зноў, што салон самалёта «Boing-707» — дэкарацыя ў павільёне кінастудыі «Беларусьфільм». Тут здымаецца мастацкая кінакарціна «Хроніка ночы».

Паўгадзінны перапынак скончэн. Ля кінакамеры завіхаецца апэратарская група з Юрыем Марухіным на чале. За рабочымі столікам з мікрафонам займае месца рэжысёр-пастаноўшчык лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Аляксей Спешнеў. Ужо стала прывычным — напісаўшы сцэнарый фільма, ён працягвае працаваць над ім як рэжысёр.

За сённяшняю змену паспелі ўжо адзняць пасадку ў самалёт. Гэтым рэйсам з еўрапейскага аэрапорта на афрыканскі кантынент вылятаюць в'етнамская дзяўчына Туан-Хонг, маўклівы амерыканец, жонка кіраўніка адной маладой афрыканскай дзяржавы мадам Клеа, бізнесмен Сцюэрт з жонкай, сівы пэн з дзецьмі, група хіпі са сваёй правадырыкай Габі, турысты, чыноўнікі... Сярод пасажыраў — двое нашых сузямлякаў: хірург Глеб Чухнін і карэспандэнт Света Талмачова. Пад рукой у Светы фотаапарат, пішучая машынка — «салдат, які не расставецца са сваёй зброяй», — гаворыцца пра яе ў сцэнарыі. Да таго ж яна — цікавы, бескампрзісівы чалавек. І эфектная жанчына. «Вы для мяне адкрыццё», — прызнаецца пазней Чухнін. А пакуль...

Чухнін: — Вас спальвае азарт, Света... Але які?

Света: — Прафесійны... Адчуваю неадчэпную патрэбу адлюстравачь усе адценні «чароўнага» свету...

Кінаактрыса Джэма Фірсава і акцёр маскоўскага тэатра імя Маякоўскага Анатоль Рамашын дзводзяць дыялог да канца і паўтараюць зноў. Рэжысёр дамагаецца ад выканаўцаў патрэбнага стаўлення да сказанага, вернай інтанацыі. Нарэшце, усё як быццам адпрацавана — здымаецца дубль першы. Пасля яго зноў заўвагі, удакладненні ў арганізацыйны план — і наступны дубль. Яшчэ адзін — па прапанове апэратара. Яшчэ адзін — па просьбе актрысы. Яшчэ — па патрабаванні рэжысёра. Усё ідзе, як павінна быць у такіх выпадках. Пад дзеяннем асвятляльных прыбораў атмасфера ў вузкім салоне лайнера напальваецца ў літаральным сэнсе слова.

Апошні дубль! Змена скончана. Вось калі ў абліччы, у жэстах рэжысёра і апэратара выступаюць прыкметы звычайнай, цяжкай стомленасці, якая не абмянае нікога.

— Таварышы, паспяшайцеся! — папярэджае чыйсьці голас. — Аўтобус адзін на ўсіх, а ў Рамашына ў ноль — дваццаць дзве поезды на Маскву.

Зараз без дваццаці дванаццаці ночы. Па прыёмніку гучыць рэпартаж з Барселоны. Гурты падаргэтых віскі шатландцаў, збіваючы людзей з ног, зносячы бар'еры, урываюцца на фут-

Зараз прагучыць каманда: «Матор!» — і на стужцы замацуецца адрэнтавааны момант будучага фільма. Злева направа — рэжысёр А. Спешнеў, апэратар Ю. Марухін і яго асістэнт Г. Хлабыстаў.

Фота В. БАРАНОВА.

ХРОНІКА ТРОХ ВЕЧАРОЎ

большае поле. Яшчэ адно адценне «чароўнага» свету...

У папярэднім фільме Аляксея Спешнева «Чорнае сонца» расказана гісторыя палітычнага забойства. Гэта фільм аб вызваленчым руху ў Афрыцы і аб трагедыі прагрэсіўнага афрыканскага лідэра. Яго забойства падрыхтавалі асобы, якія перасякалі ў самалётах кантыненты, свабодна падарожнічалі з крэзны ў крэзну. І іх немагчыма было распазнаць сярод іншых людзей... І нэд тым фільмам працавалі рэжысёр-пастаноўшчык Аляксей Спешнеў, апэратар Юры Марухін, мастак Яўгеній Ігнацьеў, гукаапэратар Барыс Шангін — тое ж самае творчае ядро, што і на фільме «Хроніка ночы».

— Так, мы працягваем працаваць разам і разрацоўваюць інтэрнацыянальную тэму, — гаворыць А. Спешнеў. — Зараз ва ўсім свеце ў кінематографіі і на тэатральнай сцэне палітычныя сюжэты прыкметна адцягваюць інтымныя драмы. І гэта натуральна. Ленін казаў: «Палітыка — гэта лёс мільёнаў». Ці могуць людзі ззаствацца раўнадушнымі да свайго лёсу?

У «Хроніцы ночы» будзе раззіты вопыт фільмаў «Масква—Генуя» і «Чорнае сонца», але на новай аснове. Новая тэма і матэрыял кожны раз дыктуюць іншым літаратурным і рэжысёрскім вырашэнні. А гэта падхвачвае да творчых і тэхнічных эксперыментаў. Напрыклад, мы змяняем памеры шырокага экрану ў залежнасці ад сэнсавага зместу сцэны.

Галоўныя падзеі ў фільме адбываюцца на борце самалёта. Такім чынам, амаль цалкам вытрымана класічная формула трох адзінстваў — часу, месца і дзеяння. Аднак замкнёная прастора паветранага карабля ў палёце не дае прамога выйсця ў знешні свет. Знойдзена выйсце ўнутранае. У новым фільме мы імкнемся дасягнуць прастораў (і не толькі прастораў!) снадзісны сюжэтнага дзеяння з «фільмам у фільме». У чым сутнасць гэтай сувязі, можна ўбачыць зараз жа на здымачнай пляцоўцы.

Сёння на пляцоўцы ў цэнтры ўвагі

новыя асобы: тэарысты Луіс (Яфім Капялян) і Рыкарда (Арыс Ліцыціс). Рыхтуюцца да здымак эпізоду са зброяй, якую тэарысты атрымаюць для захопу самалёта. Але спачатку просяць даць кінакадры на экран у салоне для турыстаў. Кінапраграмы па вечарах — частка авіясервіса. Пасажыры, якія знаходзяцца на вышнім некалькіх кіламетраў ад зямной прасторы, далучаюцца да начных пацех зямлі...

...У вузкім промні з праектара Луіс і Рыкарда дзелавіта вымюць з сумкі рэвалверы, аўтаматы, брэмбу. Малюнкi начных пацех зямлі часткова прэцэдуруюцца, як на экран, на іх адценне, адбітае святло шалёнага свету кладзецца блікамі на іх твары. Зброя пушчана ў ход! Хутка дрэма з кабіны пілота перакінецца ў пасажырскае салоны. Згодна з пазаротамі ў развіцці сюжэта, зброя тройчы прыродзе з рук у рукі, перш чым будзе надейна схавана ад забойцаў, анархістаў і вар'ятаў. А на «экране ў экране» тым часам будзе ісці сваёй чаргой хроніка начнога жыцця зямлі, і карціны свету вычварна пераплітуюцца з падзеямі начнога рэйса паветранага карабля.

Па-рознаму адаб'ецца гэты рэйс на пасажырах: адным дасць доказы слушнасці іх поглядаў, у другіх паскорыць нялёгка працэс перагляду былых пазіцый, у трэціх пасее зерне сумнення, чацвёртых, на жаль, не навучыць нічому.

Звыш п'яцідзесці мінут экраннага часу зойме драматычны пералёт. У пераліку на здымачныя дні — гэта каля трох месяцаў працы ў павільёне. Потым — здымкі ў Шрамецьеўскім і Батумскім аэрапортах. Але гэта потым.

А пакуль скончыўся яшчэ адзін дзень работы над новым фільмам. На трасавых умацаваннях і апорах спацьвае да чарговых здымак дэкарацыя. У кабіне рэжысёра ўдакладняюцца планы наступнага дня. А ў пакоі насупраць Яфім Капялян разглядае фотакрамы акцёраў, з якімі яму дзядзвецца сустрэцца на здымках.

І. ЗАЯЦ.

ПАМ'ЯЦІ ПАЭТА- АКАДЭМІКА

Прадстаўнікі грамад-
скасці Мінска сабраліся
11 ліпеня ля дома № 36
па вуліцы Карла Маркса.
Тут адбылося ўрачыстае
адкрыццё мемарыяль-
най дошкі, прысвечанай
пам'яці вядомага белару-
скага паэта, таленавітага
вучонага, акадэміка Ака-
дэміі навук БССР П. Глеб-
кі.

Цёплыя словы ўдзяч-
насці і падзякі паэту-ву-
чонаму выказалі народны
пісьменнік БССР, віцэ-
прэзідэнт Акадэміі на-
вук БССР К. Атраховіч
(Кандрат Крапіва), народ-
ны паэт Беларусі
П. Броўка, першы намес-
нік старшыні праўлення
Саюза пісьменнікаў БССР
І. Шамякін, член-карэ-
спандэнт Акадэміі навук
БССР В. Бандарчык, док-
тар філалагічных навук,
прафесар Ю. Пшыркоў,
член-карэспандэнт Акадэ-
міі навук БССР М. Суд-
нін.

БЕЛТА.

НОВЫЯ НАЗВЫ НА 'АФШАХ

Перад выездам на гас-
тролі ў Маскву Беларуска
акадэмічны тэатр імлі
Янкі Купалы паказаў
прэм'еру спектакля «У
ноч зацменьня месяца»
па п'есе Мустая Карыма
(пераклад з башкірскай
мовы Ул. Караткевіча).
Пастаноўку спектакля
акцыявіў заслужаны
дзяяч мастацтваў РСФСР
Ц. Кандрашоў. Рэжысёр
А. Андросіч. Мастацкае
афармленне заслужанага
дзяяча мастацтваў БССР
А. Грыгар'янца. Кампазі-
тар А. Янчанка.

На здымку — сцена са
спектакля. У ролі Шафак
— заслужаная артыстка
БССР Л. Давідовіч, Ан-
гета — артыст Ю. Авяр'я-
наў.

Фота Ул. КРУКА.

НА АУТОБУСНАЙ стан-
цыі да мяне падсеў па-
святочнаму прыбраны муж-
чына і нясмела спытаў:

— Пазналі мяне?

Я трохі сумеўся — чалавек па-
даўся мне незнаёмы. Мужчына па-
чырванееў:

— Учора мы гутарылі з вамі ў
кабінеце нампаліта Мікалая Якаў-
левіча Кабанова.

Так, так, цяпер я ўспомніў.
Але ж не дзіва было яго не па-
знаць. На тым, учарашнім, былі
шэраў курткі і такія ж штаны. Гэ-
ты ж быццам маладзейшы за таго:
твар свежы, чыста паголены, і во-
чы святлейшыя, не могуць схаваць
радасці, што рвецца знутры.

Паўстала ў памяці і няхітрая
гісторыя яго. Інжынер з Мінска,
працаваў прарабам. Спачатку вы-
піваў «як усе». А неўзабаве, неча-
кана для сябе адчуў, што без кі-
лішка абыйсці ўжо не можа. Дал-
ей — болей...

— Разумеецца, раніцою прачну-
ся, адна думка ў галаве — выпіць.
Вазьму сто пяцьдзесят, дзве-тры
гадзіны адчуваю сябе чалавекам.
Потым зноў пачынаюць рукі трэс-
ціся, не магу алоўка трымаць. Бя-
гу, шукаю, дзе выпіць... З аднаго
прадпрыемства выгналі, з другога,
трэцяга...

Да нас падыйшла высокая бяля-
вая жанчына.

— Знаёмцеся, жонка. Па мяне
прыехала, — усміхнуўся мужчына.

У аўтобусе яны сядзелі, узлёт-
ніцы за рукі, як закаханыя. Я
ўспомніў, што Мікалай Якаўлевіч
у кожнага, хто прыходзіў з абход-
ным лістком, цікавіўся сямейнымі
справамі. Цікавіўся не без падста-
вы. У многіх насельнікаў лячэбна-
працоўнага прафілакторыя для
алкаголікаў сем'і разбіты. У гэта-
га лёс аказаўся пчаслівейшы, і я
шчыра парадаваўся за яго...

У ПРАФІЛАКТОРЫІ, дзе па
рашэнні народных судоў
прымусова лечаць алкаголі-
каў, ёсць нямала такіх, што тра-
пілі сюды другі, трэці і нават чац-
вёрты раз.

Эге, такое відаць тут лячэнне,
калі вяртаюцца, — скажуць скеп-
тыкі. Адзін з «пансіянераў», з якім
мне давлялося гутарыць — немала-
ды дзядзька з вострым чырвоным
тварыкам і слінявым ротам скар-
дзіўся:

— Два гады я павінен тут ібцець,
а хто дасць гарантыю, што не буду
больш піць?

Бачыш, дай яму гарантыю. Сам
ён тут не пры чым... Між іншым,
не ён адзін такой думкі. Амаль
ніхто з пацыентаў прафілакторыя
вінаватым сябе не лічыць. Алкаго-
лікам — таксама. А што трапілі
ў ЛПП, дык гэта таму, што жонка
благая, бацькі чэрствыя, началь-
ства на рабоце нячулае. Яны і па-
судзілі...

Мікалай Якаўлевіч паказаў мне
пісьмо, якое адзін з «пацыентаў»
напісаў сваёй маці і якое тая пе-
раслала кіраўніцтву прафілакто-
рыя. Гэткага цыннізму, гэткага бру-
ду я ніколі не чуў і мабыць не па-
чую. Дазвольце сабе такія словы
ў адрас жанчыны, тым больш маці,
можа толькі вылодак, які даўно
згубіў чалавечы аблічча. Прычы-
на ж нянавісці тая, што маці, аказ-
ваецца, не магла больш глядзець,
як коціцца ўніз яе сыноч, і падала
заву, каб яго прымусова лячылі.

Мікалай Якаўлевіч — вельмі
сімпатычны чалавек, былы намса-
мольскі, партыйны работнік рас-
казаў мне, што, атрымаўшы гэтае
пісьмо, ён склікаў сход атрада, за
якім замацаваны той пісака, і пра-
чытаў на сходзе спачатку верш
Ясеніна «Ліст да маці», а пасля
другое пісьмо, не называючы про-
звішча аўтара. Той сядзеў не пады-
маючы вачэй.

Я слухаў нампаліта і думаў пра
тое, якое трэба мець сэрца, як
моцна любіць людзей, якім трэба
быць, нарэшце, проста апантаным,
каб вытрымліваць, каб ваджацца
з гэтай публікай (у ЛПП, як пра-
віла, трапляюць людзі асацыяль-
ныя, людзі дэградываныя). Я
сказаў «ваджацца». Гэта, відаць,
не тое слова, не тое паняцце. Трэба
кожнага выслухаць, кожнага пад-
бадзёрыць, прасачыць, каб у тэр-

АПОШНІ КІЛШАК?

РЭПАРТАЖ З ЛЯЧЭБНА-ПРАЦОўНАГА ПРАФІЛАКТОРЫЯ

мін пачеў, на чыстым спаў, не хва-
рэў (кожны новапрыбыўшы спа-
чатку трапляе ў стацыянар, дзе
яго даследуюць і падлеваюць; га-
лоўны ўрач Віталій Ціханавіч Сі-
бірскі прадеманстраваў мне такія
дадзеныя: восемдзесят працэнтаў
алкаголікаў прыязджаюць з хворай
пачонкай, дзевяноста — з гастры-
там, шэсцьдзесят — без зубоў).

Я не збіраюся даводзіць, што
ЛПП — дом адпачынку. Тут трэба
працаваць. Усім. Абавязкова. І вы-
працоўваць норму (дарэчы, многія
нядрэнна зарабляюць). І высокая
сцяна з калючым дротам ёсць у на-
яўнасці, і вартавыя вышкі. Хаця
вартаўнікі называюцца кантралё-
рамі і не носяць зброі...

Цяпер вернемся да пытання,
якое мімаходзь ужо закранулі —
пытання эфектыўнасці ЛПП. Пер-
шае, што я спытаў у начальніка
прафілакторыя Мікалая Гаўрылаві-
ча Круцкіх — высокага мажнага
чалавека з поўным усмешлівым
тварам — які каэфіцыент карыс-
нага дзеяння яго ўстанова?

Твар начальніка пасур'эзнеў, ён
крыху памаўчаў, паціснуў плячы-
ма:

— Чалавек — не машына, каэфі-
цыент карыснага дзеяння якой
можна вызначыць дакладна. Пра-
філакторый існуе сем гадоў. Мы
ведаем шмат людзей яшчэ з пер-
шага нашага «выпуску», якія не
бярдуць у рот хмяльнога і па гэты
дзень. Ёсць такія, што не п'юць па
два, тры, чатыры гады, а потым
зрываюцца. Ёсць, чаго грэх хаваць,
і такія, што напіваюцца адразу ж,
як выйдучы за вароты ЛПП.

Мы доўга гутарылі з Віталіем
Ціханавічам Сібірскім, чалавекам
улюбёным у сваю справу. Цікава,
што скончыў ён Ленінградскі ме-
дыцынскі інстытут педыятрыі. Не-
калькі гадоў працаваў педыятрам,
і нечакана для сябе захапіўся спра-
вай, якой служыць зараз. Праўда,
прызнаўся мне, што бываюць цяж-
кія хвіліны — б'ешся, б'ешся за
чалавека, а вынік — нуль. Вось
тады і мільгане крамольная дум-
ка — ці не вярнуцца назад да
дзетак, лячыць бронхіты і насмар-
ні.

Можна зразумець яго. Хворы на

алкагалізм — не звычайны хворы,
які заўсёды прагне вылячыцца.
Тут здараецца, і даволі часта, што
хворы лічыць урача не саюзнікам,
а ворагам і гаворыць проста ў
вочы, што, маўляў, дарэмна ста-
раецца, усё роўна буду піць.

На вялікі жаль, медыцына яшчэ
не знайшла панацэй ад алкагалізму
і хаця ў прафілакторыі ўжываюць
самыя сучасныя прэпараты і мета-
ды — антабус, апамарфін, гіпна-
тыю, аўтагенную трэніроўку — усё-
такі поспех залежыць перш за ўсё
ад самога хворага, ад яго свядо-
масці, сілы волі.

— Нялёгка ў гэтым прызнаваць-
ца, — гаворыць Віталій Ціханавіч,
— але пакуль што лячэнне
алкагалізму — адзін з самых ад-
стаючых участкаў медыцынскай
навуки. Патрэбны аб'яднаныя на-
маганні спецыялістаў розных га-

не зышоў. Чалавек гэты з горыччу
піша, што абыйшоў у Мінску не-
калькі прадпрыемстваў і нідзе яго
не хацелі браць, як толькі даве-
даліся адкуль прыбыў.

Добра, калі ў чалавека моцны
характар і моцная воля (яксіці не
вельмі ўласцівыя людзям, пра якіх
ідзе гаворка). А калі разгубіўся,
калі падаўся адчаю? Чакай яго
зноў у ЛПП.

Да самага апошняга часу мілі-
цыя афармляла справы на злосных
алкаголікаў для перадачы ў суд
і наступнага прымусовага лячэння
па заяўках і грамадскіх арганіза-
цый, і сваякоў хворага. Не часта,
але ўсё ж бывала, што сваякі кіра-
валіся пры гэтым і суб'ектыўнымі
меркаваннямі. У такіх выпадках
зваротная дарога ў сям'ю аказва-
лася адрэзанай.

Ці не лепей было б, каб лёс хва-
рага чалавека вырашала грамад-
скасць, прадпрыемства, дзе ён пра-
цуе. Каб, адправіўшы яго лячыць-
ца, не парывалі з ім сувязі, чака-
лі яго.

І яшчэ. Кажуць, што чалавек,
які захацеў выпіць, вып'е, як ты
яго ні пільнуй. Гэта і праўда, і не.
Шмат што залежыць ад маральна-
га клімату, у якім жыве чалавек.

Я разгаварыўся ў прафілакто-
рыі з Генадзем П., які трапіў сюды
другі раз. Пасля першага лячэння
тры гады не браў у рот. Легася
у яго нарадзілася дзіцё. Радасны
прышоў у пэх і пахваліўся — сын!
З усіх бакоў закрывалі — трэба
адзначыць! Назаўтра прынёс гарэл-
ку. Селі, разлілі па шклянках. Ся-
бе Генадзь абмінуў. На яго накі-
нуліся, маўляў, не будзеш ты, не
будзем і мы. Чалавек пачаў
умольваць: «Хлопцы, вы ж ведае-
це, мне нельга». Хлопцы ў адказ
злілі гарэлку ў бутэльку і паднялі-
ся. Давялося Генадзю выпіць. І
жыццё скончылася...

Слухаеш такое, і дзіву даешся...

Недзе чытаў я, што ў Эстоніі
некалькі гадоў таму было створа-
на таварыства непітушчых. З бы-
лых алкаголікаў. Нешта накішталт
клуба, куды збіраюцца сем'ямі,
п'юць каву, іграюць у шахматы. А
галоўнае — члены гэтага клуба
заўсёды адчуваюць локаць адзін
аднаго. Шільна сочаць, каб ніхто
не пахіснуўся, а калі што здарыла-
ся, то ўсёй грамадой прыходзяць
на дапамогу. Далебог, не пашкодзі-
ла б нам мець такі клуб ці тавары-
ства, называйце яго як хочаце...

У гэтых нататках я наўмысна
пазбягаў, як кажучы, антыалка-
гольнай патэтыкі. Яе ў нас хапае.
Шмат слоў мы гаварылі і гаворым
аб шкодзе п'янства, аб шкодзе,
якую яно прыносіць грамадству.
Ды толькі словы ад частага ўжы-
вання сціраюцца, як медны пя-
нікі. Бо Васька слухае, ды...

Новая пастанова ЦК КПСС аб
барацьбе супраць п'янства мяркуе
ужыванне не толькі слоў. Выдат-
на!

У МІНСКУ мы развіталіся. Я
пажадаў мам новым знаё-
мым шчасця. Інжынер па-
дзякаваў.

— Трэба пачынаць новае жыц-
цё, — сказаў ён.

Сказаў, здаецца, пчыра...

М. ЗАМСКІ,
спец. кар. «Літаратуры
і мастацтва».

ЛЕГКИМ ШТРИХОМ

А. Багатыроў.

І. Грамовіч.
Сяброўскія шаржы
З. ПАУЛОУСКАГА.

Марцін КОУЗКІ

ФРАЗЫ

- «Спачатку было слова»... Як хутка гэта сталі фразай.
- Неўклідава геаметрыя: два пункты нельга злучыць прамой лініяй, напрыклад, пункт погляду А з пунктам погляду Б.
- Сябе і райтрашні дзень ноч.
- Назаўсёды застаўся ў нашых сэрцах... подпісам да некралога.
- — А вісць на валаску, — схамкнулася муха ў лгтах павука.
- Не з усіх опалонкаў выходзяць Апалонкі.
- Падаодзь рису, не надкрэсліваючы!

Пятро СУШКО

ПУСТАМАЛОТ

Лаўровым трызніў журналіст вячком, Ён пра сябе раскаваў небыліцы, Усім хваліўся колькасцю радкоў, Не мог аднак майстэрствам пахваліцца.

‘АЦАНИЛІ

На кожным сходзе слова ён прасіў і эрудыцыйнай фарсіі, Хоць кожны бачыў: дробны гэта птах, Ён толькі лапатаць з трыбуны быў мастак.

ПЕРАЖЫТАЕ

ПСИХАЛАГІЧНЫ ЭЦЮД
(Амаль па Чэхаву)

БЫЛА РАНИЦА, Пахмяліўшы с я пасля ўчарашняга, жуючы на хаду нейкі кіслы піражок з ліверам, я даволі бадзёра ўвайшоў у вестыбуль сваёй установы... Было ўжо за дзевяць гадзін. Ля дзвярэй адразу ж заўважыў Пятра Кузьміча. Ён стаў, сляўшы на грудзях рукі, і Мефістофелем пазіраў у мой бок. Змрочны позірк яго мяне не здзівіў, але чамусьці ўстрыжыўся. Прывітаўшыся, я хуценька павесіў свой дажджавік і хацеў моўчкі прапымгнуць у свой кабінет.

— Хочаш, я цябе загублю? — пачуў я каля свайго вуха голас і дыханне Пятра Кузьміча.

— Якім чынам?

— А вось вазьму і загублю. Дык... хочаш? Хе-хе-хе...

— Няма часу жартаваць, Пётр Кузьміч. Паглядзіце лепш на гадзіннік: рабочы дзень пачаўся... Усёшкі больш чым недарэчныя. Даруйце, але я лічу... Гэта прафанацыя, непавага, так сказаць...

— Хочаш я цябе загублю?

— Якім чынам? — Зноў спытаў я.

— А такім... Як мяне калісьці загубілі. Хе-хе-хе. Вельмі проста. Дыхні! А-а, во-во! Нясе, як з бочкі. Вазьму зараз ды і пазнаю, куды трэба, або — дырэктару... Хе-хе-хе. Хочаш?

Я пабялеў. Спраўды, жыццё мае было ў руках гэтага чалавека з шызым носам. Я зірнуў з нейкай баязлівасцю і павагай на яго зласлівыя вочы...

Як мала трэба для таго, каб скавырнуць чалавека!

Наступіла маўчанне... Ён з усведамленнем сваёй сілы, велічыні, горды, з атрутай на вуснах, я з усведамленнем свайго бяссілля, няшчасны, гатовы зарінуць — аבודна маўчала... Ён упіўся ў мой бледны твар сваімі буркаламі, я пазбягаў яго позірку...

— Я пажартаваў, — сказаў ён, нарэшце. — Не бойся.

— О, дзякуй вам! — сказаў я і, поўны ўдзячнасці, паціснуў яму руку.

— Пажартаваў... А ўсё ж магу... Калі не даці... на апахмелку... Хе-хе-хе!

М. М.

С. МХАРГРДЗЕЛІ

ЗАБОЙСТВА НА ТРАМВАЙНАЙ

на хаду пачаў распрацоўваць план дзеянняў.

— Арыштоўваць пакуль што не будзем, паглядзім, як сябе будзе паводзіць... Лепш за ўсё пайсці па іх следы...

І ў гэты час да нас даўся голас аднаго са змоўшчыкаў:

— Дамовіліся. Заб'ём сёння ж, іоччу!

Неўзабаве група разышлася. А мы вырашылі прасачыць за тым, хто падмеўся ўчыніць забойства...

Выйшаўшы з парку, стары спыніўся і цяжка ўздыхнуў.

— Вы арыштаваны! — выпаліў міліцыянер.

Стары акамянеў, — доўга нічога не мог вымавіць і толькі спало-

Георгій ЮРЧАНКА

КАХАННЕ І АБАВЯЗАК

Тым часам мы садзіліся ў траву. Чыталі разам Коласа «Дрыгну».

Алесь СТАВЕР

Усё ў мяне ўнутры гарыць, як сонца, У любі прызнацца хочацца бясконца. Ды я цяплю. Каб не сказаць

«люблю»,

Чытаю ўважна «Новую зямлю»,

Каб мець запас душэўных сіл багаты, Вучу напамяць «Рыбакову хату».

Калі цябе пабачу раптам зблізку,

Прыпомніцца ў той міг «Свято на Ліпскам».

А голас твой пачую з-за сцяны —

На памяць прыйдуць «Соні цаліны»,

З табой хоць раз сур'эзна прыпыніцца

Мне не даюць Шамякіна «Крыніцы».

Заўжды пры пацалунках, як дакор,

Гучыць мне Пестракоў «Серадзібор».

Каб у натхненні не было прастояў,

Чытайце Ставера.

Ну хоць бы «Пад канвоем».

хана прыціскаў да грудзей нейкі сшытак.

— Што гэта вы, дзеткі мае, — з цяжкасцю вымавіў ён, нарэшце.

— я ў жыцці нікому не прычыняў зла.

— Няма чаго выкручвацца, — перапыніў я яго, — дзе зброя? Давайце яе сюды!

Вось толькі тады стары апамятаўся.

— Вы будзеце адказваць! — закрычаў ён, узмахнуўшы рукой. Яго сшытак упаў на зямлю.

— Рэчавы доказ, — сказаў міліцыянер і мігам падняў яго з зямлі. На вокладцы каліграфічным почыркам было выведзена: «Забойства на Трамвайнай вуліцы».

— Гэта п'еса. Я драматург-патэткавец, — ужо спакойна пачаў растлумачваць затрыманы стары. — Што рабіць, дзеткі, лепш заняцца драматургіяй, чым сядзець пенсіянерам на старасці гадоў, склаўшы рукі. Вось мы і пішам па чарзе... Учора мы даручылі забойства галоўнага героя аднаму з нашых, але ён, склеротык, заб'юў пра гэта. А цяпер за гэту справу ўзяўся я...

Раман ПЯТРОУ

ДАЙШОУ...

Адзін рабочы на заводзе дужа любіў спіртное. За гэта яго і сябры лаялі, і ў заводскі камітэт выклікалі, і на агульным сходзе прабіралі... У час такіх «спрапясочванняў» ён стукаў сябе ў грудзі і кляўся, што гэта — апошні раз і ён больш не будзе.

Але праходзіў дзень-другі, і ён забываўся на сваё абяцанне. Калі царпенне, нарэшце, лопнула, дырэктар выклікаў яго да сябе. Доўга гутарыў з небаракам, імкнуўся ўздзейнічаць на яго свядомасць. Маўляў, такія паводзіны не робяць гонару ні яму самому, ні калектыву.

шкодзяць сям'і. Выклаўшы ўсе аргументы, дырэктар, нарэшце, сказаў:

— Спадзяюся, ты зразумееш сваю памылку і піць больш не будзеш.

— Не, больш не буду, — адказаў рабочы.

— Вось і добра! — узрадаваўся дырэктар.

— Але я не ўсё сказаў...

— Што яшчэ? Я слушаю.

— Таварыш дырэктар, я сапраўды не буду больш піць, але і менш таксама не магу, — цішэй дадаў ён і некалькі разоў адварнуўся.

ВАКОЛ СЛАВУТАСЦЕЙ

У гады вучобы Эрнест Хемінгуэй атрымаў заданне напісаць сачыненне аб карысці ведаў. Пасля доўгага роздуму ён прыйшоў да вываду: «Чым больш вучышся, тым больш ведаеш. Чым больш ведаеш, тым больш забываеш. Чым больш забываеш, тым менш ведаеш. Чым менш ведаеш, тым менш забываеш. Чым менш забываеш, тым больш ведаеш. Дык навошта вучыцца?»

У вядомага венскага коміка Бэкмана былі вялікія вушы. Адзін журналіст пажартаваў з гэтага.

— Вы маеце рацыю, — спакойна адказаў Бэкман. — Як для чалавека, дык у мяне сапраўды вушы вялікія. Але прызнайце, што ў вас, як для асла, дык замалыя.

Марк Тээн раскаваў аднойчы цікавую гісторыю. Усе весела смяяліся. Толькі адзін банкір устаў і, трымаючы рукі ў кішэнях, сказаў:

— Не бачу нічога незвычайнага ў тым, што гумарыст раскаваў смешныя гісторыі.

Марк Тээн, зірнуўшы на банкіра, сказаў:

— А гэта звычайна, што банкір трымае рукі ў сваіх кішэнях!

Па тэхнічных умовах унутраныя восем старонак газеты, друкуюцца і выпускаюцца асобна ад васьмі знешніх. Атрымаўшы або набыўшы газету, укладзіце ўнутраныя аркушы ў знешнія.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦІ КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: Мінск, вул. Захарова, 19.

Тэлефоны прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага саркатара — 33-44-04, аддзела літаратуры — 33-22-04, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-24-62, аддзела вывучэння мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела публіцыстыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-21-53, выдавецтва — 32-22-19, бухгалтэрыі — 32-15-87.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Л. Я. ПРОКША.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, А. С. ГРАЧАНИКАУ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАУ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОУСКИ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАУ (адказны саркатар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОУ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.